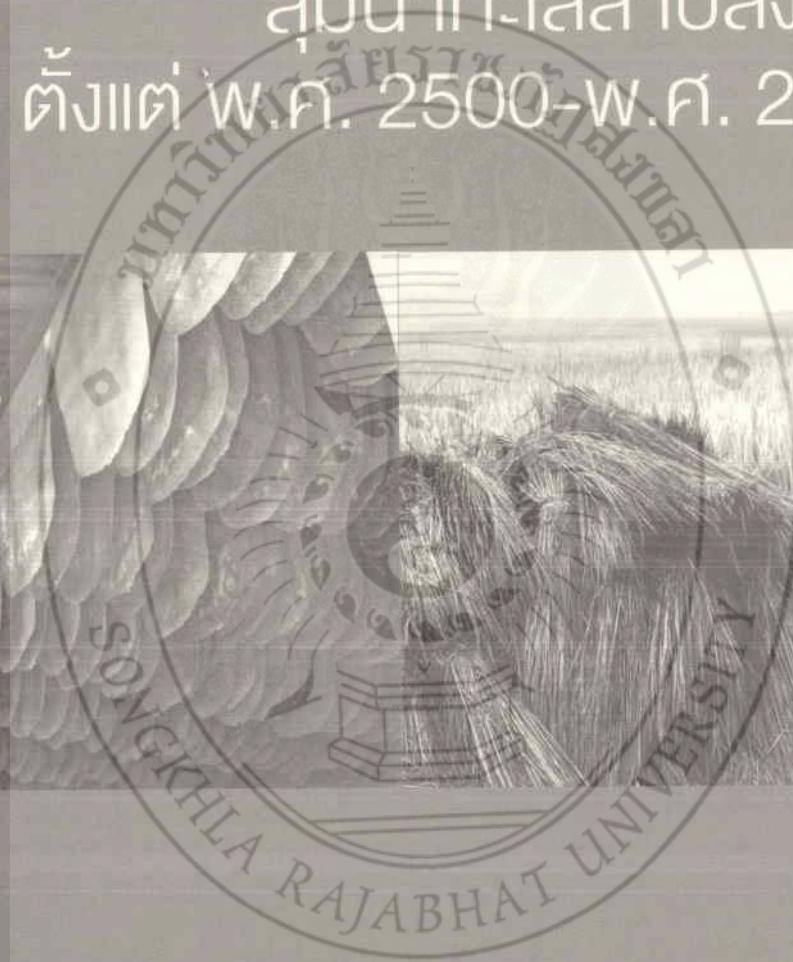

บทที่ 4

สภาพเศรษฐกิจท้องถิ่น
อุบลราชธานีและสานส่งชาติ
ตั้งแต่ พ.ศ. 2500-พ.ศ. 2539

สภาพเศรษฐกิจของชานาและชาวสวนยางพาราลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา พัฒนาเข้าสู่ระบบทุนนิยมอย่างชัดเจน หลังจากที่ชานาและชาวสวนยางพาราตัดสินใจเปลี่ยนเป้าหมายการผลิต จากการผลิตข้าวเพื่อบริโภคเป็นการผลิตเพื่อขาย ในขณะที่ชาวสวนยางพาราเปลี่ยนเป้าหมายการทำสวนยางพารา จากการทำเป็นอาชีพเสริมมาทำเป็นอาชีพหลักมากขึ้นเป็นเดียว กัน โดยกลุ่มคนเหล่านี้เริ่มเปลี่ยนเป้าหมายการผลิตชัดเจนนี้ในเวลาใกล้เคียงกัน คือ ตั้งแต่หลังพ.ศ. 2490 เป็นต้นมา

เศรษฐกิจชาวนา

สภาพเศรษฐกิจของชานา เริ่มเปลี่ยนแปลงไปเมื่อชานาเปลี่ยนเป้าหมายการผลิตข้าว จากการผลิตเพื่อบริโภคเป็นการผลิตเพื่อขาย ทำให้ระบบทุนนิยมแทรกตัวเข้ามาในชุมชน ควบคุมปัจจัยการผลิต และเป้าหมายการผลิตของชานาให้เป็นไปตามความต้องการของตลาด เงินกality เป็นสิ่งจำเป็นในการดำรงชีวิตมากขึ้น เพราะชานาต้องใช้เงินเพื่อซื้อเครื่องอุปโภคและบริโภคภายในครอบครัวแบบทุกอย่าง มีผลให้ชีวิตของชานาเปลี่ยนแปลงไป จาชีวิตที่เคยอยู่อย่างเรียบง่าย ผ่อนคลาย ไปสู่ชีวิตที่สับสน ต้องดิ้นรนอยู่ตลอดเวลา เพื่อหาเงินมาใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน ซึ่งจะกล่าวถึงดังต่อไปนี้

1. การขยายพื้นที่ปลูกข้าวเพื่อขาย

เป้าหมายการผลิตข้าวของชานาเริ่มเปลี่ยนไปตั้งแต่ พ.ศ. 2470 โดยชานาค่อยๆ เปลี่ยนเป้าหมายการผลิตข้าว จากการผลิตเพื่อบริโภคส่วนที่เหลือจึงขาย เป็นการผลิตเพื่อขายมากขึ้น และเริ่มเห็นชัดเจนตั้งแต่ พ.ศ. 2490 เป็นต้นมา เพราะชานาต้องการเงินเพื่อส่งบุตรหลานเรียนหนังสือระดับที่สูงๆ ขึ้นไป

การเพิ่มผลผลิตข้าวเพื่อให้ได้กำไรเป็นตัวเงินมากขึ้น ชานาใช้วิธีขยายพื้นที่เพาะปลูกเป็นสำคัญ เพราะพื้นที่ยังกรรวางว่างเปล่าอยู่มากและยังใช้ประโยชน์ไม่เต็มที่ โดยไม่เปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีการผลิต ยังใช้วิธีการผลิตเช่นที่ผ่านมา คือ ใช้แรงงานในครอบครัว สัดวะเลี้ยง และเครื่องมือง่ายๆ ใน การผลิต ซึ่งทำให้ต้นทุนการผลิตต่ำ ดังนั้นแม้จะถูกกดราคาข้าวมากยิ่งมีกำไร วิธีชี้ด้วยเรียบง่ายและผ่อนคลาย มีทรัพยากรธรรมชาติ เช่น ปู ปลา สัดวะป่า บริโภคอย่างพอเพียง การขยายพื้นที่เพาะปลูกเพื่อเพิ่มผลผลิตตอบสนองความต้องการของชานาลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา เริ่มขยายตัวในอัตราที่สูงพอสมควร ตั้งแต่ พ.ศ. 2499 คือ เพิ่มขึ้นจาก 840,728 ไร่ ในพ.ศ. 2499 เป็น 1,011,053 ไร่ ในพ.ศ. 2503 เพิ่มขึ้นถึง 20-25 เปอร์เซ็นต์ ในระยะเวลาเพียง 5 ปี (ดูตารางที่ 4.1)

ตารางที่ 4.1 พื้นที่ปลูกข้าวลุ่มน้ำท่าเส้าบส่งขลา พ.ศ 2499-2503

พ.ศ.	จังหวัดพัทลุง		จังหวัดสงขลา		ลุ่มน้ำท่าเส้าบส่งขลา	
	เนื้อที่ปลูก (ไร่)	ผลผลิต (ตัน)	เนื้อที่ปลูก (ไร่)	ผลผลิต (ตัน)	เนื้อที่ปลูก (ไร่)	ผลผลิต (ตัน)
2499	421,328	100,598	419,400	81,330	840,728	181,928
2500	479,020	158,116	280,000	53,530	759,020	211,646
2501	477,925	139,490	419,400	99,460	897,325	238,950
2502	479,015	155,777	543,115	106,902	1,022,130	262,679
2503	492,203	165,359	518,850	104,813	1,011,053	270,172

ที่มา : ¹ กจช. พณ. 0301.5/25 ภาระการท่านา (26 มิ.ย 2500 - 4 ก.ค. 2504)

² กจช. พณ. 0301.3/11 เรื่องข้าวภาคใต้ (พ.ศ 2502)

การขยายพื้นที่ปลูกข้าว เพื่อเพิ่มผลผลิตตอบสนองความต้องการของตลาด ทำให้ชาวนาต้องใช้พื้นที่นาผลิตข้าวซึ่งอย่างต่อเนื่องเป็นระยะเวลานาน พื้นที่นาเริ่มขาดความอุดมสมบูรณ์ ต้องใช้ปุ๋ย 化肥 และขี้ด่างดาวในร่นมากขึ้นเพื่อเพิ่มความสมบูรณ์ในดิน และรักษาปริมาณผลผลิตต่อไร่ให้เท่าเดิมหรือมากกว่า ขี้ด่างควรซึ่งแต่เดิมไม่มีราคา เริ่มง่ายเป็นของมีค่า ซื้อขายกันในราคากิโล 75 สตางค์-1 บาท¹ ขawnabaangรายในทุ่งโนดต้องไปซื้อถึงพัทลุง² นอกจากนี้การขยายพื้นที่เพาะปลูกมากขึ้น เกิดปัญหาแรงงานไม่เพียงพอสำหรับการทำนา ขawnabaangรายที่ทำงานในพื้นที่ค่อนข้างมาก ต้องเริ่มจ้างแรงงานคนในบางขั้นตอนการผลิต เช่น การเก็บเกี่ยว การนวดข้าว ในขณะที่ขawnabaangรายเริ่มจ้างรถไบรับพื้นที่นาของตนในปลายทศวรรษ 2490 โดยเสียค่าจ้างตั้งแต่ไร่ละ 15 บาท ไปจนถึง 3 ไร่ 100 บาท³ พร้อมๆ กันนั้นขawnabaangส่วนที่อยู่ในพื้นนาที่มีน้ำไม่ลึกนักเริ่มทำนาหัว่นมากขึ้น เพราะประทัยดแรงงานมากกว่า แรงงานจะกล้ายเป็นปัญหาสำคัญสำหรับการทำนามากขึ้น เมื่อมีการขยายพื้นที่เพาะปลูกอย่างกว้างขวาง

การทำนาจะลดตัวลงระยะหนึ่ง ตั้งแต่ พ.ศ. 2505 เป็นจากเกิดวัตภัยครั้งร้ายแรงในภาคใต้ เมื่อเดือนตุลาคม พ.ศ. 2505 ครอบคลุมพื้นที่ 8 จังหวัด คือ นครศรีธรรมราช ชุมพร ระนอง ยะลา ปัตตานี ตรัง พัทลุง และนราธิวาส ส่งผลกระทบต่อชีวิต ทรัพย์สิน และร่างกายของผู้คนอย่างหนัก เฉพาะในลุ่มน้ำท่าเส้าบส่งขลา จังหวัดพัทลุงได้รับความเสียหายมาก แม้จะไม่มีตัวเลขยืนยัน นอกจากนี้ กระแสน้ำจากพื้นที่จังหวัดพัทลุงไหลบ่าลงมาในท่าเส้าบส่งขลาจำนวนมหาศาล น้ำทะลักเข้าหัวทุ่ง ระโนดแหล่งปลูกข้าวสำคัญของจังหวัดสงขลาอย่างหนองนกจนทุ่งนาลายเป็นทุ่งน้ำ ความเสียหายที่เกิดขึ้นทำให้ชาวนาพัทลุงและสงขลาบางส่วนล้มเหลว ไม่สามารถผลิตได้อีก ชาวนาหลายครอบครัวในทุ่งระโนดโดยยายไปอยู่ต่างถิ่นเพื่อหาแหล่งทำกินใหม่ ส่วนใหญ่พ่อพยพไปอยู่ในเขตที่สูง ซึ่งเป็นที่ตั้งของนิคมสร้างตนเองในเกือบทุกท้องที่ของภาคใต้ เช่น นิคมรัตภูมิ (สงขลา) นิคมเทพา (สงขลา) นิคมควนขนุน (พัทลุง)⁴ เป็นต้น ส่วนชาวนาพัทลุงบางส่วนเปลี่ยนอาชีพไปทำสวนยางพารากันมากขึ้น⁵ ส่งผลกระทบต่อการทำนาในลุ่มน้ำท่าเส้าบส่งขลามากพอสมควร ผลผลิตข้าวจะลดตัวลงจาก 270,172

หนึ่งศตวรรษฯ เศรษฐกิจของคนลุ่มน้ำท่าเส้าบส่งขลา

ต้น ใน พ.ศ. 2503 เหลือเพียง 193,150 ตัน ในพ.ศ. 2505 ลดลงถึง 77,022 ตัน ก่อนที่จะค่อยๆ เริ่ม เก็บสูงขึ้นอีกครั้งหนึ่ง เป็น 208,402 ตัน ในพ.ศ. 2509 (ดูตารางที่ 4.2) เนื่องจากมีแรงจูงใจจากราคา ข้าวเปลือกในจังหวัดพัทลุงที่สูงขึ้นถึงเกี้ยวนละ 1,500 บาท ในพ.ศ. 2509⁶ ทำให้ชาวนาหันกลับมาปลูก ข้าวอีกครั้งหนึ่ง

ตารางที่ 4.2 ผลผลิตข้าวกลุ่มน้ำทະເລສາບສົງຂາດ พ.ศ. 2505-2509

พ.ศ.	จังหวัดพัทลุง (ตัน)	จังหวัดสangkhla (ตัน)	กลุ่มน้ำทະເລສາບສົງຂາດ (ตัน)
2505	95,292	97,858	193,150
2506	98,702	96,535	195,237
2507	81,827	58,313	140,140
2508	82,913	127,145	210,058
2509	106,264	102,138	208,402

ที่มา : กจช. พน. 0301.11.9/42 การประชุมคณะกรรมการพัฒนาภาคใต้ (7 ต.ค. 2511-16 เม.ย. 2513)

ในช่วงนี้เองที่รัฐเริ่มเข้ามาแทรกแซงการผลิต โดยมีการพัฒนาพันธุ์ข้าวเพื่อเร่งเพิ่มผลผลิตให้ สูงขึ้น ได้มีการตั้งศูนย์วิจัยข้าวในจังหวัดพัทลุงตั้งแต่ พ.ศ. 2494⁷ เพื่อพัฒนาและปรับปรุงสายพันธุ์ข้าว ที่ให้ผลผลิตสูง คุณภาพดี เหมาะแก่สภาพภูมิป่าเทือกเขาตอนท้องถิ่น ได้มีการแนะนำให้ชาวนา เริ่มใช้พันธุ์ข้าวปรับปรุงตั้งแต่ พ.ศ. 2505⁸ เป็นต้นมา โดยระยะแรกได้แนะนำข้าวพันธุ์ชื่องพญา 132 และข้าวเหลือง 152 จากนั้นได้พัฒนาพันธุ์ข้าวเพิ่มอีกหลายสายพันธุ์เพื่อใช้ทดแทนข้าวพันธุ์พื้นเมือง ที่ให้ผลผลิตต่ำกว่า

นอกจากนี้รัฐยังได้พัฒนาระบบคลปะทานในกลุ่มน้ำทະເລສາບສົງຂາດ เพื่อแก้ปัญหาการขาด แคลนน้ำเพาะปลูก โดยผู้ดูแลน้ำทະເລສາບສົງຂາດเริ่มมีการสร้างฝายกันน้ำเพื่อการคลปะทาน ตั้งแต่ พ.ศ. 2493⁹ ในขณะที่ผู้ดูแลน้ำทະເລສາບສົງຂາດ บริเวณทุ่งระโนด ได้มีการพัฒนาระบบคลปะทาน ในพ.ศ. 2510 ซึ่งมีประโยชน์ไม่น้อยนัก เมื่อเทียบกับผลเสียหายที่เกิดขึ้น ซึ่งจะได้กล่าวถึงในตอนนี้ ด้วย รัฐ: ระบบคลปะทาน ผลของการพัฒนาเพียงส่วนเล็กๆ ต่อไป และเพื่อแก้ไขปัญหาการขาด แคลนเงินทุนในการผลิตข้าว รัฐได้ตั้งธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรขึ้น ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2510¹⁰ เพื่อช่วยเหลือให้ชาวนามีแหล่งกู้ยืมเงินทุนมาใช้ในการพัฒนาการผลิตข่องตน

อย่างไรก็ตามการขยายพื้นที่ปลูกข้าว จะผันแปรไปตามราคาน้ำทະເລສາບสົງที่เพิ่มสูง ขึ้นเรื่อยๆ ซึ่งเริ่มเพิ่มมากขึ้นตั้งแต่ พ.ศ. 2518 การใช้วัสดุไม้ไผ่มา代替หินอ่อน ซึ่งเป็นวัสดุเดิมที่ใช้ในสถาปัตยกรรม ทำให้ต้นทุนการผลิตลดลงอย่างเห็นได้ชัด (ดูตารางที่ 4.3) ประกอบกับ ในช่วงเวลาใกล้เคียงกัน คือ ประมาณ พ.ศ. 2530 ได้มีการดำเนินการก่อสร้างถนนสายตัวอย่างรวดเร็ว

ต้นทุนที่เพิ่มสูงขึ้นทำให้ชาวนาเริ่มขายข้าวขาดทุน ซึ่งปรากฏชัดเจนตั้งแต่ต้นทศวรรษ 2530 เป็น เหตุผลประการหนึ่งที่ทำให้พื้นที่ปลูกข้าวเริ่มลดจำนวนลงอย่างเห็นได้ชัด (ดูตารางที่ 4.3) ประกอบกับ ในช่วงเวลาใกล้เคียงกัน คือ ประมาณ พ.ศ. 2530 ได้มีการดำเนินการก่อสร้างถนนสายตัวอย่างรวดเร็ว

การทำน้ำกุ้งในนาข้าว ให้วิธีสูบนำคึมเข้ามาในบ่อ กุ้ง ทำให้พื้นที่การรอบบ่อ กุ้ง เริ่มทำงานไม่ค่อยได้ผล ดินเริ่มเดิม ทำให้ข้าวนานาปริมาณดังกล่าว โดยเฉพาะทุ่งรำในด้านวนมากต้องล้มเลิกการทำนาไป นอกจากนี้ได้เกิดอุทกภัยบ่อยครั้งในลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา ในปี พ.ศ. 2518, พ.ศ. 2524 และ พ.ศ. 2531 ซึ่งในปีหลังนี้ถือว่ารุนแรงที่สุด เพราะข้าวในนาล้มสูญเสียอย่างรุนแรง ข้าวนามีความสามารถเก็บเกี่ยวได้ทันนาล้ม ข้าวน้ำขาดทุนอย่างหนัก ข้าวน้ำหายรายเริ่มเปลี่ยนอาชีพ โดยหันไปปลูกยางพาราในพื้นที่นาข้าว แม้จะไม่ได้ผลดีเท่ากับทำในเขตที่ดอนแต่ก็เสี่ยงน้อยกว่าการทำนา การปลูกยางพาราในพื้นที่นาข้าวเริ่มขยายตัวอย่างรวดเร็ว เท็นได้ขัดบววนผึ่งตะวันตกของลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา ด้วยเหตุดังที่กล่าวแล้ว ทำให้พื้นที่ปลูกข้าวลดจำนวนลงอย่างรวดเร็ว ตั้งแต่ต้นศตวรรษ 2530 เป็นต้นมา

ตารางที่ 4.3 พื้นที่เพาะปลูกข้าวนานาปี ผลผลิต ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ และราคาข้าวเปลือกเจ้า 25 เปอร์เซ็นต์ ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา ณ ภาคเพาะปลูก พ.ศ. 2519 / 20 - 2539 / 40

พ.ศ.	พื้นที่ปลูก (ไร่)	ผลผลิต (ตัน)	ผลผลิตเฉลี่ย (ต่อไร่ (ก.ก.)	ราคาข้าวเปลือกเจ้า 25 เปอร์เซ็นต์ (บาท/กิโลกรัม)
2519/20	1,127,487	324,003	356	-
2520/21	1,154,437	389,012	367	1,985
2521/22	1,154,327	316,317	311	2,010
2522/23	1,228,561	364,985	300	2,300
2523/24	1,218,737	371,325	305	3,150
2524/25	1,195,396	229,463	285	2,640
2525/26	1,248,922	367,820	305	2,800
2526/27	1,243,357	370,058	305	2,831
2528/29	1,052,529	295,645	280	2,744
2529/30	1,025,494	267,634	269	2,478
2530/31	1,042,050	327,918	321	3,464
2531/32	1,014,296	283,388	312	3,450
2532/33	859,208	261,096	320	4,058
2533/34	806,668	250,107	314	3,575
2534/35	874,166	305,476	359	3,133
3535/36	819,628	283,818	352	3,484
2536/37	827,268	330,787	398	3,068
2537/38	826,226	258,492	345	3,266
2538/39	799,385	280,871	395	4,008
2539/40	805,924	298,368	380	4,608

ที่มา: ¹ สำนักงานสถิติแห่งชาติ สมุดรายงานสถิติภาค ภาคใต้ พ.ศ. 2531

² สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร สถิติเกษตรประเทศไทย ปีเพาะปลูก 2531/2532, 2535/2536, 2537/2538 และ 2540/2541

³ สำนักงานพณิชย์ จังหวัดพัทลุงและสงขลา ข้อมูลการตลาด พ.ศ. 2531-2539

⁴ ราคาข้าวเปลือก ปีเพาะปลูก 2519/20-2530/31 เป็นราคาวงภาคใต้

2. เงินและตลาด: ตัวกำหนดดิริการผลิตและตัวกำลังความสัมพันธ์ ทางการผลิต

ข้าวนาเริ่มตัดสินใจปลูกข้าวเพื่อขายตั้งแต่ พ.ศ. 2470 และปรากฏขัดเจนขึ้นหลัง พ.ศ. 2490 เป็นต้นมา ทำให้เงินตราเริ่มมีความสำคัญและมีความหมายมากขึ้น ข้าวนาจำเป็นต้องใช้เงินเพื่อ ซื้อบุตรหลานเรียนหนังสือในระดับที่สูงขึ้น เพื่อเลื่อนฐานะของตนเองและครอบครัว ความต้องการเงิน ของข้าวนาปรากฏในรูปของการ “ออกปากจ้าง” และ “จ้าง” แทนการ “ออกปาก” หรือ “ขอเมื่อ” เพื่อ ช่วยทำงานในบางขั้นตอนการผลิตที่ต้องใช้แรงงานมาก เช่น การเก็บเกี่ยวข้าว การนวดข้าว เป็นต้น

รัฐบาลเป็นผู้มีส่วนส่งเสริมให้ข้าวนาเข้าสู่วิธีดูแล “เงินตรา” เริ่มขึ้น โดยการประกาศใช้ “แผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2504-2509)” ใน พ.ศ. 2504 และอีกหลายฉบับหลัง จากนั้น เป้าหมายของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติในระยะแรก นั้นมุ่งเน้น “การผลิตเพื่อ ทดแทนการนำเข้า” จะนั้นด้านหนึ่งรัฐสนับสนุนให้บรรษัทข้าวนาดำเนินทุน เทคโนโลยี และการจัดการ สมัยใหม่มาลงทุนในไทย อีกด้านหนึ่งรัฐเริ่มรับพัฒนาปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นเพื่อเกื้อกูลการลงทุนและ ส่งเสริมการพัฒนาระบบอุดสาหกรรมของนายทุนข้าวนา ขยายฐานการผลิตภาคเกษตรให้กว้างขวาง เพื่อใช้เป็นวัสดุดีป้อนโรงงานอุตสาหกรรมและการบริโภคของสังคมเมือง โดยรัฐมองความเดียวเดียว เศรษฐกิจของชาติจาก “รายได้ต่อหัว” ของคนเป็นหลัก ซึ่งวัดกันด้วยตัวเงินเป็นสำคัญ

ในส่วนของลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา รัฐได้เริ่มรับสร้างบัวจัจยพื้นฐานที่จำเป็นในการพัฒนา เศรษฐกิจและสังคม ซึ่งเริ่มขึ้นหลังจากประกาศใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ ฉบับที่ 1 ไม่นานนัก รัฐได้พัฒนาถนนทางเพื่อเข้มต่อการคมนาคมขนส่งระหว่างเมืองต่อเมือง ขยายให้ผู้คนติดต่อได้ สะดวกและรวดเร็วขึ้น สามารถขนส่งผลผลิตจากไร่นาไปสู่ตลาดผู้บริโภคได้รวดเร็ว เช่น เริ่มสร้างถนน จากหัวเขาแดง อำเภอสิงหนคร ใน พ.ศ. 2507 ไปยังอำเภอระโนดระยะทาง 74 กิโลเมตร เสร็จ เรียบร้อย เมื่อ พ.ศ. 2510¹¹ ทำให้การติดต่อของผู้คนในบริเวณนี้รวดเร็วขึ้นมาก เป็นต้น นอกจากนี้ยัง ได้ขยายระบบไฟฟ้าไปสู่ท้องที่และอำเภอต่างๆ อย่างกว้างขวาง มีการพัฒนาระบบวิทยุกระจายเสียง ซึ่งเริ่มตั้งขึ้นในประเทศไทย เมื่อ พ.ศ. 2492 จากนั้นได้แพร่ขยายไปสู่เมืองและชนบท พ.ศ. 2505 รัฐได้สร้าง สถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทยขึ้นที่อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา¹² เสร็จเรียบร้อย และเริ่ม แพร่ภาพออกอากาศ ทำให้ผู้คนลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาเริ่มรับรู้ข่าวสารนอกหมุนของตนมากขึ้น เป็น ช่องทางให้ “วัฒนธรรมเมือง” ซึ่งยกย่องผู้มีฐานะร่ำรวย มุ่งแสดงハウตถลุงของมัคคุเทศก์เพื่อ บ่งบอกฐานะของตน เริ่มแทรกซึมเข้ามาในชนบทโดยผ่านระบบการสื่อสาร การคมนาคม ระบบการ ศึกษา และระบบการปกครอง ทำให้ค่านิยมของผู้คนลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาต่ออย่าง เป็นที่ยอมรับ คิดถึงการแสวงหา “วัตถุ” โดยใช้เงินซื้อหาแทนการคิดถึงน้ำใจและการช่วยเหลือกันและกัน อื้ออาทร ต่อ กันดังนี้ในอดีต

ข้าวนาแสวงหาเงินตราโดยวิธีเพิ่มผลผลิตข้าวด้วยการขยายพื้นที่การเพาะปลูก เช่นเดียวกับ ข้าวนาในภาคอื่นของประเทศไทย เห็นได้ชัดว่า พื้นที่ปลูกข้าวเพิ่มสูงขึ้นอย่าง รวดเร็วจาก 840,728 ไร่ ใน พ.ศ. 2499 เพิ่มขึ้นเป็น 1,011,053 ไร่ ใน พ.ศ. 2503 (ดูตารางที่ 4.1) และราคาข้าวในครึ่งแรกของ

ทศวรรษ 2500 จะอยู่ระหว่างเกวียนละ 600-800 บาท¹³ ซึ่งนับว่าสูงเมื่อเทียบกับต้นทุนการผลิตและค่าครองชีพซึ่งไม่สูงมากในขณะนั้น เพราะทรัพยากรในพื้นที่ยังค่อนข้างอุดมสมบูรณ์ ชาวนาสามารถแสวงหารมาบริโภคโดยไม่ต้องซื้อขาย¹⁴

อย่างไรก็ตามการเร่งผลิตข้าวปริมาณมากเกินไปเพื่อหวังกำไรเป็นตัวเงิน ทำให้ทรัพยากรในท้องถิ่น เช่น แรงงานในครอบครัว แรงงานสัตว์เลี้ยง และปัจจัยธรรมชาติไม่เพียงพอ ชาวนาต้องหันไปฟื้นฟิ้งทรัพยากรกายนอกมากขึ้น เพื่อยกระดับการผลิตของตน เช่น รถไถเดินตาม (รถลูกหมา) ข้าวพันธุ์ใหม่ที่ให้ผลผลิตสูง ปุ๋ยเคมี และยาฆ่าแมลง ตั้งแต่ช่วงปลายทศวรรษ 2500 โดยต้องใช้เงินซื้อหาปัจจัยการผลิตเหล่านี้ ชาวนาจึงเริ่มนัดทุนการผลิตสูงขึ้น เริ่มเสี่ยงต่อการขาดทุนเมื่อขายผลผลิตได้ราคาต่ำ อีกทั้งชาวนาใช้ปัจจัยการผลิตเหล่านี้อย่างไม่ระมัดระวังและเกินพอดี ส่งผลกระทบต่อวิธีการผลิต วิถีชีวิตและความสมบูรณ์ของลุ่มน้ำอย่างกว้างขวาง

3. รถไถนา: กำลากความสมบูรณ์ของหน้าดิน

รถไถนาที่เข้ามายังลุ่มน้ำที่เลಸابลงจากภูเขาตั้งแต่ระดับ 4 ล้อ เข้ามายังพื้นที่ลุ่มน้ำที่เลಸابลงจากภูเขาตั้งแต่ระดับ 2490 โดยพ่อค้าข้าวในพื้นที่เป็นคนซื้อเข้ามารับจ้างไถนา อัตราค่าจ้างจะแตกต่างกันไปตามสภาพพื้นที่ ตั้งแต่เริ่มต้น 15 บาท จนถึง 3 ไร่ 100 บาท รถแทรกเตอร์สามารถไถนาได้พื้นที่มากกว่าในเวลาอันรวดเร็ว คือ สามารถไถได้ 10-30 ไร่ ต่อวัน ในขณะที่วัวควายไถได้เพียงครึ่งไร่ต่อหนึ่งงาย (ครึ่งวัน)¹⁵ ซึ่งเป็นสัดส่วนที่ต่างกันมาก ทำให้ชาวนาเริ่มหันมา尼ยมใช้รถไถนาเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ เพราะประหยัดทั้งเวลาและแรงงาน

อย่างไรก็ตามเนื่องจากรถแทรกเตอร์มีขนาดใหญ่ เสียค่าใช้จ่ายในการบำรุงรักษาสูงและมีข้อจำกัดในการไถพื้นที่แคบๆ ดังนั้นประมาณกลางทศวรรษ 2500 พ่อค้าข้าวจำนวนมากจึงได้นำรถไถเดินตามเข้ามารับจ้างไถนา ซึ่งชาวนาลุ่มน้ำที่เลಸابลงจากภูเขายังคงรู้สึกว่า “รถลูกหมา” ในระยะแรกจะใช้ทั้งรถแทรกเตอร์และรถไถเดินตาม โดยใช้รถแทรกเตอร์ไถพื้นที่นาขนาดใหญ่ และรถไถเดินตามไถในพื้นที่นาขนาดเล็ก อัตราค่าจ้างของรถไถเดินตามจะถูกกว่ารถแทรกเตอร์เล็กน้อย คือประมาณเริ่มต้น 30 บาท¹⁶ ในขณะที่ค่าจ้างรถแทรกเตอร์ประมาณเริ่มต้น 35 บาท รถไถเดินตาม (รถลูกหมา) เป็นรถไถที่มีขนาดเล็กใช้งานได้สะดวก คล่องแคล่วเหมือนกับสภาพพื้นที่ลุ่มน้ำที่เลಸابลงคลา ที่สำคัญคือราคากลางประมาณเครื่องละ 4,000 บาท ใน พ.ศ. 2516¹⁷ ชาวนาที่มีพื้นที่นาขนาด 20-30 ไร่ สามารถซื้อได้ใช้ในไร่นาของตนได้ เพราะข้าวเปลือกราคาค่อนข้างต่ำ คือ ราคากวีนละ 1,400 บาท ใน พ.ศ. 2514¹⁸ ต้นทุนการผลิตต่ำ และค่าครองชีพต่ำมาก ทำให้ชาวนามีกำไรและมีเงินเหลือเพียงพอที่จะซื้อรถไถเดินตามได้ ชาวนาเหล่านี้มีไถนาของตนเสร็จแล้วยังรับจ้างไถนาของชาวนาที่ขาดทุนทรัพย์ไม่สามารถซื้อรถไถนาได้ ทำให้สามารถได้ทุนคืนในเวลาไม่นานนัก รถไถเดินตามสามารถไถได้ ประมาณวันละ 5-6 ไร่¹⁹ มีความสะดวก ไถได้ทั้งในพื้นที่นาขนาดใหญ่และพื้นที่นาขนาดเล็กหรือพื้นที่แคบๆ นอกจากนี้รถไถเดินตามยังสามารถปรับให้เป็นเครื่องมือเอนกประสงค์ได้อย่างดี คือ สามารถดัดแปลงเป็นเครื่องสูบน้ำ เครื่องนวดข้าว หรือเป็นรถลากจูงบรรทุกข้าวได้อย่างมีประสิทธิภาพ รถไถเดินตามจึงได้รับความนิยมอย่างแพร่หลาย และเริ่มเข้ามายแทนที่รถแทรกเตอร์และวัวควายอย่างรวดเร็ว ในช่วงประมาณ

ปลายศตวรรษ 2520²⁰

ประสิทธิภาพของรถໄດ້ເດີນຕາມສູງກວ່າການໃຊ້ວັນຈາຍໄດ້ນາມາກ ສາມາດແກ້ປັ້ງຫາຂາດແຄລນ ແຮງງານຂອງຂາວນາ ປະຫຍັດເວລາແລະສາມາດທຳນາໄດ້ນາຍິ່ງຂຶ້ນ ພລິຕິຫ້າພື້ນທົບສອນຂອງຄວາມຕ້ອງການ ຂອງທາດໄດ້ນາຍິ່ງຂຶ້ນ ບທບາທຂອງວັນຈາຍໃນໄວ່ນາຈຶ່ງເຮີມລົດຄວາມສຳຄັງລຸງ ຂາວນາເຮີມຂາຍວັນຈາຍເພື່ອ ນຳເງິນໄປເຊື້ອຮັດໄດ້ເດີນຕາມແລະໃໝ່ຈ່າຍໃນວິທີປະຈຳວັນນາຍິ່ງ ທຳໄຫວ້ຕຸປະສົງຄົງກອງການເລີ່ມວັນຈາຍ ເປີ່ຍິນໄປ ຈາກການເລີ່ມເພື່ອໄດ້ເນັບປະສົງເປັນການເລີ່ມເພື່ອຂາຍແນ ຄວາມສູ່ສຶກຜູກພັນຮ່ວ່າງຄົນກັບສັດວົງ ເຮີມຈົດຈາງໄປຕາມລຳດັບ ກລ່ວໄດ້ວ່າຮັດໄດ້ເດີນຕາມມີສ່ວນສຳຄັງຍິ່ງທີ່ທຳໄຫວ້ການໃຊ້ວັນຈາຍໄດ້ນາມດໄປ ຈາກພື້ນທີ່ຄຸ່ມນຳທະເລສາບສົງລາຕັ້ງໃນເວລາຕ່ອນາ

ການໃຊ້ຮັດໄດ້ຂ່າຍໃນການໄດ້ນາ ທຳໄຫວ້ຂາວນາປະຫຍັດເວລາແລະແຮງງານຂອງຕົນໃນການທຳນາໄດ້ນາມາກ ຂາວນາໄມ່ຕ້ອງດືນອນດັ່ງແຕ່ຢ່າງເຊື່ອຈຸງວັນຈາຍໄປກົນ “ສອ” (ກິນໜູ້) ໄນຕ້ອງຕຽກຕໍ່ໃໝ່ແຮງງານ ຂອງຕົນແລະສັດວົງເລີ່ມໃນການໄດ້ນາຍິ່ງທີ່ທຳໄຫວ້ຕຸປະສົງພົມກົມກັບເວັບໄປໃນທີ່ສຸດ ເກີດຜົລເສີຍຕ່ອກການທຳນາຍິ່ງນັ້ນອໍຍ 2 ປະກາງ ປະກາງແຮກ ທຳໄຫວ້ຄວາມສົມບູຮົນຂອງດືນໃນພື້ນທີ່ນາສູ່ນີ້ເສີຍໄປ ເພຣະຮັດໄດ້ ໄກລິກິລັງໄປໃນດິນປະມານ 50 ເຊັນຕິເມຕຣ (ໃໝ່ວ້າໄດ້ ໄກລິກິລັງໄປໃນດິນປະມານ 15 ເຊັນຕິເມຕຣ)²¹ ພລິກເອົາດິນເລວ້າຂັ້ງລ່າງ ຂຶ້ນມາຂ້າງບົນ ສ່ວນໜັດິນອຸດນົມສົມບູຮົນຄູກຄົມກລັບໄປໂຍ່ງໜັ້ນລ່າງ ທຳໄຫວ້ໜັດິນເສີຍຄວາມສົມບູຮົນໄປ ດັ່ນຂ້າວໄມ່ສາມາດໃຫ້ອາຫານຈາກຄວາມສົມບູຮົນທີ່ໂຍ່ງໆດັ່ນລ່າງໄດ້ ເພຣະດັ່ນຂ້າວຈະເຈີ້ງກອງການໃນຮະດັບ ຄວາມລຶກຂອງດິນປະມານ 20-30 ເຊັນຕິເມຕຣເທົ່ານັ້ນ²² ນອກຈາກນີ້ການເລີກໃຊ້ວັນຈາຍໂດຍສິ້ນເງິນທຳໄຫວ້ ຄວາມສົມບູຮົນຂອງດິນທີ່ເກີດຈາກນູລວັນຈາຍໃນໄວ່ນາຕ້ອງສູ່ນີ້ເສີຍໄປເປັນກັນ ປະກາງທີ່ສອງ ການໃຊ້ຮັດໄດ້ ໄດ້ນາ ນອກຈາກທຳໄຫວ້ດັ່ນທຸນການພລິຕິເພີ່ມສູ່ນີ້ແລ້ວຍັງທຳໄຫວ້ຂ່າຍເຫຼືອຊື່ກັນແລະກັນຂອງຄົນໃນສັງຄົມ ຄວາມເຂົ້ອອາຫາດທີ່ອັກນີ້ເຈີ້ດຈາລົງ ໂດຍມີເງິນຕາມແລະເຄື່ອງຈັກເນັ້ນທີ່ກັບທຸນທຸນ ເພຣະຂາວນາ ເຮີມທັນໄປເຈັບເຈັງຈາກຄວາມສົມບູຮົນທີ່ໂຍ່ງໆດັ່ນລ່າງແລ້ວຍື່ອຊື່ກັນແລະກັນດັ່ນເຂົ່າໃນໂດີຕີ ເປັນສັນຖານປົງໜ້ອຍ່າງໜັດເຈນວ່າ ຂາວນາເຮີມສັດການພື້ນປັ້ງປັບປຸງພລິຕິກາຍໃນຫຼຸມໜົນ ເຊັ່ນ ແຮງງານໃນ ຄຽບຄົວ ອູາຕິມິຕຣ ແລະສັດວົງເລີ່ມ ຂຶ້ນຕາມສາມາດຄວບຄຸມໄດ້ ແລະທັນໄປພື້ນປັ້ງປັບປຸງກາຍໃນຫຼຸມໜົນ ຂຶ້ນ ນອກຈາກຕ້ອງເສີຍຄ່າໃຊ້ຈ່າຍເພີ່ມຂຶ້ນແລ້ວຍັງເສີຍຕ່ອກການທາດຖຸນເມື່ອຂາຍພລິຕິໄດ້ຮາຄາຕໍ່າກີດດ້ວຍ

4. ຫ້າວພັນຮູ່ໃໝ່: ການເຮີມຕັບໃຊ້ “ເຄີຍວ” ເກີບເກີຍຫ້າວ

ຂາວນາຄຸ່ມນຳທະເລສາບສົງລາຕັ້ງທຳນາໄດ້ໃຊ້ຫ້າວພັນຮູ່ພັນເມື່ອທຸກຫລາຍສາຍພັນຮູ່ ທັ້ງພັນຮູ່ຂ້າວນັກ ຫ້າວຄົງລາງປີ ແລະຫ້າວເບາ ໃຊ້ຫ້າວແຕ່ລະປະເທດເໝາະກັນສປາພັນທີ່ແລະປຣິມານນໍາຟັນໃນ ແຕ່ລະດຸກການພລິຕິ ເຊັ່ນ ດ້າເປັນນາຄຸ່ມນຳລຶກຂາວນາຈະໃຊ້ພັນຮູ່ຂ້າວນັກ ຂຶ້ນດັ່ງກ່າວນ້າທີ່ເລີ່ມຕົ້ນຫ້າວເປັນ ຮະຍະເວລານາຈຶ່ງຈະເກີບເກີຍໄດ້ ດ້າເປັນນາດອນກີຈະໃຊ້ພັນຮູ່ຂ້າວຄົງລາງປີແລະຫ້າວເບາດ້າມຄວາມເໝາະສົມ ຫ້າວພັນເມື່ອມີຄຸນສົມບັດພິເສດຖືກ ຖນ້າ໌ ຕ້ານທານໂຮກແລະແມ່ລັງດ່າງໆ ໄດ້ດີ ໄທພລິຕິປະມານ 213 ກີໂຄກຮັນຕ່ອໄຮ່ ໃນພ.ຄ. 2499²³ ຂຶ້ນເພີ່ມພອສໍາຮັບການບຣິໂກກາຍໃນຄຽບຄົວ ແລະມີສ່ວນເຫຼືອເພື່ອຂາຍ ນໍາເຈັນນາໃຊ້ຈ່າຍໃນຄຽບຄົວຕາມຄວາມຈຳເປັນ

ເນື້ອຂາວນາພລິຕິຫ້າວເພື່ອຂາຍທອບສອນຄວາມຕ້ອງການຂອງທາດໜັດເຈນຂຶ້ນແລ້ວຈຳກັງທີ່ຢັບຕ້ວສູງ

ขึ้นเรื่อยๆ จากเกวียนละ 500-600 บาท ก่อนสังคมโลกครั้งที่ 2 เป็น 800 บาท หลังสังคมโลกครั้งที่ 2 ทำให้รู้เริ่มหันมาสนใจการทำของคุณทะลสารสงขลา โดยต้องการที่จะยกระดับประสิทธิภาพ การผลิตของหวานให้สูงขึ้น เพื่อจะได้มีปริมาณผลผลิตเพิ่มมากขึ้นตอบสนองความต้องการของตลาด ซึ่งย่อมหมายถึงทำให้หวานขายข้าวได้มากขึ้นมีรายได้มากขึ้น จะส่งผลให้หวานมีฐานะและความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นด้วย

ดังนั้น ใน พ.ศ. 2494 รัฐบาลได้จัดตั้งศูนย์วิจัยข้าวใหม่ที่จังหวัดพัทลุง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อคัดเลือกและพัฒนาสายพันธุ์ข้าวที่ให้ผลผลิตสูงเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของท้องถิ่น พร้อมทั้งแนะนำเทคนิคที่เหมาะสมในการปลูกและการบำรุงรักษา เช่น การใส่ปุ๋ย การใช้ยากำจัดศัตรูพืช เป็นต้น ศูนย์วิจัยข้าว ได้เริ่มแนะนำให้หวานใช้ข้าวพันธุ์ใหม่แทนข้าวพันธุ์พื้นเมือง ตั้งแต่ปลายปี พ.ศ. 2505 ซึ่งเป็นระยะเวลาหลังจากเกิดวัวภัย หวานได้รับความเสียหายอย่างหนัก จำเป็นต้องเร่งรีบฟื้นฟูโดยด่วน ศูนย์วิจัยข้าวจึงเริ่มแนะนำให้หวานใช้ข้าวพันธุ์ใหม่ที่ให้ผลผลิตสูงคือ ข้าวพันธุ์เหลือง 152 และนางพญา 132²⁴ จากนั้นได้พัฒนาพันธุ์ข้าวเพิ่มขึ้นอีกหลายสายพันธุ์เพื่อใช้ทดแทนข้าวพันธุ์พื้นเมือง ซึ่งผลของการที่หวานเริ่มหันไปใช้ข้าวสายพันธุ์ใหม่ของศูนย์วิจัยข้าว ตั้งแต่ประมาณครึ่งหลังทศวรรษ 2500 ได้ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อวิธีการผลิตข้าวของหวานกลุ่มน้ำทะลสารสงขลาอย่างมากมาย โดยเฉพาะการเก็บเกี่ยวข้าว หวานต้องเริ่มใช้เครื่องเก็บเกี่ยวข้าวแทน “แกะ” เพราะข้าวพันธุ์ใหม่ต้นเตี้ย ไม่เหมาะสมกับการใช้ “แกะ” เก็บเกี่ยวข้าว

พันธุ์ข้าวส่งเสริมของศูนย์วิจัยข้าว ส่วนใหญ่เป็นพันธุ์ข้าวเบ้า ต้นเตี้ย โดยเฉพาะพันธุ์ กษ. สูงประมาณ 50 เซนติเมตร ให้ผลผลิตสูงกว่า 300 กิโลกรัมต่อไร่²⁵ ในขณะที่ข้าวพันธุ์พื้นเมืองให้ผลผลิตเพียง 213 กิโลกรัมต่อไร่เท่านั้น ระยะเวลาในการเพาะปลูกสั้นเพียง 3-4 เดือนก็เก็บเกี่ยวได้ ฉะนั้นการใช้ข้าวพันธุ์ใหม่ของศูนย์วิจัยข้าวจะช่วยให้หวานสามารถทำนาได้ปีละ 2 ครั้งในเขตที่มีการคลุมประกอบส่วนใหญ่จะทำข้าวนาปรัง (ทำนาออกฤดูกาลผลิต) เพราะข้าวพันธุ์ใหม่ต้นเตี้ยปลูกในฤดูฝนไม่ได้ ข้าวหนึ่งน้ำไม่ทันน้ำจะท่วมจนต้นข้าวตาย การทำนาปรังได้ผลดีให้ผลผลิตสูง ทำให้การทำข้าวนาปรังขยายตัวอย่างรวดเร็ว จาก 87,436 ไร่ ใน พ.ศ. 2521 เป็น 110,966 ไร่ ใน พ.ศ. 2529 ก่อนจะเริ่มลดปริมาณลงตั้งแต่ต้นทศวรรษ 2530 เป็นต้นไป²⁶ เพราะการทำนาขาดทุน และหวานส่วนหนึ่งเริ่มทำนากุ้งหรือขายที่นาให้นายทุนทำนาต่างๆ

5. ปัจจัยและยาฆ่าแมลงส่งผลกระทบต่อระบบبيโภคของลุ่มน้ำ

พันธุ์ข้าวใหม่ของศูนย์วิจัยข้าว ถึงแม้จะให้ผลผลิตสูง แต่มีความต้านทานโรคต่ำ โรคแมลงรบกวนมาก หวานจำเป็นต้องใช้สารเคมีและยาฆ่าแมลงในฤดูเพาะปลูก ทำให้ระบบนิเวศในไร่นาเริ่มเปลี่ยนไป จุลินทรีย์ในดินถูกสารเคมีและยาฆ่าแมลงทำลายดินขาดสภาพความสมดุล นอกจากรากน้ำ根ที่ให้ปุ๋ยเคมี เพื่อเพิ่มผลผลิตข้าวให้อยู่ในระดับเท่าเดิมหรือสูงกว่า ก็ต้องเพิ่มปริมาณมากขึ้นเรื่อยๆ เมื่อใช้ปุ๋ยเคมี เพื่อเพิ่มผลผลิตข้าวให้อยู่ในระดับเท่าเดิมหรือสูงกว่า ก็ต้องเพิ่มปริมาณมากขึ้นเรื่อยๆ เมื่อใช้ปุ๋ยเคมี จึงทำให้ดินจับตัวแน่น ความสมดุลในดินสูญเสียไป ดินเสื่อมสภาพเร็วขึ้น การทำนาเพื่อให้ได้ผลผลิตสูง โดยไม่ใช้ปุ๋ยเคมีเป็นสิ่งที่เป็นไปได้ยาก จากการสัมภาษณ์หวานเล่าว่า การทำนาต้องใส่ปุ๋ยเคมีต่ำไปใส่ข้าวไม่ขึ้น²⁷

กล่าวได้ว่าการใช้ข้าวพันธุ์ใหม่ การใช้ปุ๋ยเคมี และยาฆ่าแมลง ส่งผลกระทบต่อธุรกิจผลิตและวิถีชีวิตริมแม่น้ำเจ้าพระยาอย่างน้อย 2 ประการ ประการแรก ระบบเกษตรของลุ่มน้ำที่เปลี่ยนไป ส่งผลกระทบโดยตรงต่อความสมดุลรูปแบบของห้องถิน เพราะด้านหนึ่ง ทั้งสัตว์ป่า สัตว์น้ำ และสัตว์ป่า ลดปริมาณลงอย่างรวดเร็วจากพิษภัยของยาฆ่าแมลงและปุ๋ยเคมีที่ชาวนาใช้ในการบำรุงดินข้าวและปราบศัตรูพืชอย่างไม่ระมัดระวัง อีกด้านหนึ่งสภาพของดินเสื่อมโทรมลงอย่างรวดเร็ว ขนาดด้วยที่ดินเพิ่มขึ้น เพื่อรักษาและดับการผลิตในเรนาไว้ไม่ให้แตกต่างไป หมายถึงว่า ขนาดจะต้องใช้เงินมากขึ้นในการซื้อหาปัจจัยการผลิตและอาหารมากขึ้น เนื่องจากทรัพยากรเหล่านี้ลดจำนวนลงอย่างรวดเร็ว จำเป็นต้องใช้เงินซื้อหาจากนอกห้องท้องที่ของตน ประการที่สอง การใช้ข้าวพันธุ์ใหม่ยังกระทบต่อวัฒนธรรมการเก็บเกี่ยวข้าวแบบดั้งเดิมอีกด้วย คือ พันธุ์ข้าวส่งเสริมดันเตี้ยไม่เหมาะสมที่จะเก็บกับ “แกะ” ต้องใช้เดียวเก็บข้าว ซึ่งนอกจากจะยุ่งยากในการนวดเพราซังข้าว屋าวนวดลำบากแล้ว การเก็บข้าวในเรือนข้าวเข่นในอดีตก็มีปัญหาด้วย เพราะการใช้เดียวเก็บข้าวต้องนวดแล้วใส่กระสอบจึงจะนำไปเก็บหรือขายต่อ ซึ่งไม่สามารถเก็บได้เป็น “เลียง” เป็น “лом” เช่นในอดีตได้เริ่มส่งผลกระทบต่อการทำพิธีเช่นสรวงแม่โพสพอกด้วย ความรู้สึกต่อแม่โพสพเริ่มนั่นคือน เมื่อเงินตราในระบบทุนนิยมเข้ามานำบทบาทในชีวิตชาวนามากขึ้น ต้นทุนการผลิตก็สูงขึ้น ค่าใช้จ่ายในการซื้อข้าวปลาอาหารเริ่มงสูงขึ้น เพราะความสมดุลรูปแบบของทรัพยากรในลุ่มน้ำลดลงไป ตลอดจนค่าใช้จ่ายในการแสวงหา “วัตถุ” ตามแบบฉบับวัฒนธรรมเมืองทำให้ขนาดด้วยเรื่องรีบทำงาน เก็บเกี่ยวและขายข้าว ตั้งแต่ข้าวอยู่ในเรนา ซึ่งเห็นได้ชัดเจนเมื่อมีรถ “เกี่ยวข้าว” เข้ามาทำหน้าที่แทนแรงงานคน ตั้งแต่ปลายทศวรรษ 2530 การทำ “ขัญข้าว” ซึ่งเป็นสิ่งมีค่าอย่างของชาวนาเริ่มเสื่อมคลายลงตั้งแต่เมื่อเปลี่ยนวิธีเก็บข้าวด้วย “เดียว” ล้อมข้าว เรือนข้าวเริ่มหมดความสำคัญและหมดไปพร้อมๆ กับการเข้ามาของ “รถเกี่ยวข้าว”

สรุปได้ว่า การที่ชาวนาผลิตข้าวเพื่อขายทำให้เงินและตลาดเข้ามามากควบคุมทั้ง ระบบตลาดและปัจจัยการผลิต โดยนายทุนจะใช้ความได้เปรียบด้านเงินทุน ข้อมูลข่าวสารและความชำนาญด้านกลไกตลาด เอาเบรียบชาวนาโดยการกดราคาค่ารับซื้อและโง่การซื้อน้ำหนัก ซึ่งจะได้กล่าวต่อไป นอกจากนี้ เงินตรา และตลาดยังเป็นตัวบีบให้ขนาดด้วยปรับเปลี่ยนวิธีการทำงานโดยใช้รถไถนา ข้าวพันธุ์ใหม่ ปุ๋ยเคมี และยาฆ่าแมลง เพื่อให้สามารถทำงานได้มากขึ้น เพิ่มผลผลิตได้มากขึ้น ตอบสนองความต้องการของตลาดและผลกำไรในอุปสงค์ตัวเงิน การที่เงินทวีความสำคัญมากขึ้นเรื่อยๆ ทำให้ความผูกพัน ความช่วยเหลือ เอื้ออาทรต่อกัน จึงหายใจ โดยขนาดใช้เงินที่มากได้จ้างทั้งแรงงานคนและเครื่องจักรช่วยในการทำงาน ความจำเป็นที่จะต้องให้วางเพื่อพาระงานในชุมชนก็ลดลงและหายไป ในที่สุด ความรู้สึกที่จะต้องตอบแทนในลักษณะช่วยเหลือเรียกหายไปอย่างน่าเสียดาย

6. การเช่านา: ผลกระทบจากการส่งบุตรหลานเข้ารับการศึกษาและการปลูกข้าวเพื่อขาย

เมื่อขนาดปลูกข้าวเพื่อขายอย่างเด่นชัด ตั้งแต่หลัง พ.ศ. 2490 และเริ่มปรับเปลี่ยนเทคโนโลยีการผลิตตั้งแต่ช่วงทศวรรษ 2500 โดยขยายตัวมากขึ้นหลังทศวรรษ 2510 เพื่อเร่งเพิ่มผลผลิตข้าว แสวงหาเงินจากการขายข้าวในตลาด เพื่อนำเงินมาส่งบุตรหลานเรียนหนังสือและ

พัฒนาการผลิตข้าว ตลอดจนชื้อหาเครื่องอุปโภคและบริโภค ทั้งที่จำเป็นและไม่จำเป็นแก่การครองราชีพตามวัฒนธรรมเมืองมากขึ้น เช่น วิทยุ โทรศัพท์ และเครื่องใช้ไฟฟ้าภายในบ้าน ซึ่งเข้ามาอย่างแพร่หลายหลังทศวรรษ 2510 ทำให้ข้าวนาละเอ็งวิธีการผลิตแบบเก่าที่ใช้แรงงานคน สัตว์เลี้ยง ปัจจัยธรรมชาติ และข้าวพันธุ์พื้นเมือง ซึ่งเป็นทรัพยากรสำคัญในชุมชนและช่วยให้ต้นทุนการผลิตต่ำ หันไปใช้ทรัพยากรถวายนอกชุมชน เช่น รถได้ ปูยเดมี ยาฆ่าแมลง และข้าวพันธุ์ใหม่ ซึ่งต้องซื้อหาด้วยเงิน ต้นทุนการผลิตข้าวจึงสูงขึ้นมาก เมื่อขายข้าวได้ราคาต่ำก็จะประสบภาวะขาดทุน เกิดปัญหาในการผลิตข้าว ต้องกู้หนี้ยืมสินเพื่อนำมาใช้จ่ายในครอบครัวและทำงานในฤดูกาลต่อไป ค่าใช้จ่ายในครอบครัวเพิ่มสูงขึ้น เพราะความสมบูรณ์ตามธรรมชาติลดลง ต้องใช้เงินซื้อสิ่งของบริโภคเพิ่มขึ้น ในขณะเดียวกันการผลิตข้าวเพื่อขาย เป็นแรงผลักดันสำคัญที่ทำให้ที่ดินมีราคาต้องซื้อกันด้วยเงินแทนการจับจองแบบง่ายๆ เมื่อมีในอดีต จะเห็นได้ว่าราคาที่ดินในแหล่งที่มีความสมบูรณ์เหมาะสมแก่การเพาะปลูกราคากำเพิ่มสูงขึ้นเรื่อยๆ เช่น ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง ราคาที่ดินเมื่อ พ.ศ. 2497 ไร่ละ 500 บาท หลังจากนั้นขับยับตัวสูงขึ้นเป็น 2,000 บาท ในพ.ศ. 2501, 5,000 บาท ในพ.ศ. 2507, 15,000 บาท ก่อน พ.ศ. 2525 และ 50,000 บาท ในช่วงต้นทศวรรษ 2530 ราคาที่ดินจะทรงตัวอยู่ระดับหนึ่งก่อนที่จะลดลงอย่างช้าๆ หลังจากเศรษฐกิจทรุดตัวลงใน พ.ศ. 2540²⁸ ข้าวนาที่มีทุนทรัพย์น้อยไม่มีทางที่จะซื้อที่ดินในบริเวณที่มีความอุดมสมบูรณ์ได้ ขณะเดียวกันการถือครองที่ดินก็มีแนวโน้มลดต่ำลง จากการสัมภาษณ์ของผู้เชี่ยวชาญ ส่วนใหญ่ข่าวนาจะยืนยันตรงกันว่า ที่ดินลดน้อยลง เพราะต้องขายหรือหลุดจำนองเนื่องจากส่งเสียให้บุตรหลานเรียนหนังสือ เป็นเหตุผลสำคัญเป็นอันดับแรก ถัดลงมาเป็นการแบ่งมรดกให้ลูกๆ ในสัดสวนที่ใกล้เคียงกัน ทำให้ที่ดินลดลงอย่างรวดเร็ว เพราะข้าวนาส่วนมากจะมีลูกค่อนข้างมากเพื่อใช้แรงงานในการทำงาน ประการสุดท้าย เกิดจากการพนัน ลึ้งแม้จะมีไม่มากนักแต่ก็ทำให้ข้าวนาขายเรือใบราษฎรไปอยู่ที่อื่น²⁹ ดังนั้นการถือครองที่ดินจะลดจำนวนลงเรื่อยๆ ในพ.ศ. 2529 การถือครองที่ดินของข้าวนาค่อนข้างเสื่อม化ลง ส่วนใหญ่จะอยู่ระหว่าง 1-5 ไร่ ประมาณ 42.82 เปอร์เซ็นต์³⁰ การถือครองที่ดินของข้าวนาส่วนใหญ่มีแนวโน้มลดลง เพราะทำงานขาดทุนและที่ดินราคาสูงขึ้นจึงเริ่มทยอยขายที่นา โดยเฉพาะในช่วงที่พลตระหิติขายชุลหัวแล้ว เป็นนายกรัฐมนตรี ที่ดินราคาสูงมาก ข้าวนาจะต้องมีที่นาไม่ต่ำกว่า 10 ไร่ ต่อขนาดครอบครัว 2 คน จึงจะมีผลิตผลเดือนละตันสองครอบครัวได้ ดังนั้นข้าวนาที่มีที่นาขนาดเล็กจึงต้องเข้ามาซื้อที่ดินเพื่อทำการขาย ซึ่งจะมีวิธีการเข้าแทรกต่างกันไปในแต่ละช่วงเวลา

การเข้ามาเริ่มปรากฏให้เห็นดังแต่ปลายทศวรรษ 2490 เมื่อข้าวนาต้องสูญเสียที่ดินจากการจำหน่ายนาเพื่อส่งบุตรหลานเรียนหนังสือ โดยการเข้ามาในระยะแรกๆ ส่วนใหญ่จะเป็นการทำ “นาหวะ” กันมาก เพราะเจ้าของนาส่วนใหญ่มีฐานะดี มีเงินจากการขายข้าวเพียงพอที่จะส่งบุตรหลานเรียนหนังสือ จึงไม่จำเป็นต้องหาเงินเพิ่มเติมด้วยการให้ผู้อื่นเข้ามาและเรียกเก็บค่าเช่าเป็นตัวเงิน นอกจากนี้เงินรายจ่ายไม่เข้ามาแทรกแซงระบบการผลิต ต้นทุนการผลิตยังต่ำอยู่มากการใช้เงินจัดหาปัจจัยการผลิตยังไม่จำเป็นมากนัก และเจ้าของนาเองยังต้องการข้าวเก็บไว้ใน “ломข้าว” และ “เรือนข้าว” เพื่อป้องกันภัยและป้องกันการมีข้าวเก็บ³¹ มากกว่าต้องการเงิน การคิดค่าเช่าเป็นตัวเงินอย่างแพร่หลายเริ่มมีประมาณต้นทศวรรษ 2510 เมื่อเงินมีบทบาทสำคัญทั้งด้านการผลิตและการดำเนินชีวิตของผู้คน

หนึ่งศตวรรษเศรษฐกิจของคนสุบกงและสถาบันการผลิตและการดำเนินชีวิตของผู้คน

คุณน้ำทะเลสาบสงขลา

การทำ “นาหวาน” หมายถึง ที่นาที่เจ้าของนาอินยอมให้ผู้อื่นทำงานในที่นาของตน โดยแบ่งผลผลิตที่ได้ตามแต่จะตกลงกันโดยทั่วไปจะแบ่งครึ่งกัน ส่วนหนึ่งจะเป็นของเจ้าของที่นาอีกส่วนหนึ่งจะเป็นของผู้เช่านา โดยผู้ทำนา (เช่านา) จะต้องรับผิดชอบอุดหนาด้วยในการทำงานทั้งหมด

การทำ “นาหวาน” มี 2 วิธี คือ วิธีแรกคือแบ่งปันกันตั้งแต่ในนา ผู้เช่าและเจ้าของ ตกลงกันอย่างชัดเจนว่า ส่วนใดเป็นของผู้เช่านา ส่วนใดเป็นของ “เจ้าของนา” วิธีนี้เจ้าของนาจะเสียเบรียบ เพราะผู้เช่านานาจะดูแลด้านข้าวเฉพาะส่วนของตนเป็นอย่างดี แต่ปล่อยปละละเลยด้านข้าวในนาของเจ้าของนา ผลผลิตข้าวของเจ้าของนาจึงต่ำกว่าของผู้เช่านามาก³² ส่วนอีกวิธีคือ แบ่งกันเมื่อข้าวในนาสุกแล้ว วิธีนี้ทั้งเจ้าของนาและผู้เช่า จะตกลงแบ่งครึ่งที่นา กัน เมื่อหาฤดูกิ่งกลางของแปลงนา (บึงนา) ได้แล้วต่างฝ่ายต่างก็เก็บเกี่ยวเอาข้าวในส่วนของตนไป และถ้าเกรงว่าฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจะเสียเบรียบ เพราะข้าวในนาไม่เสมอ กันจะใช้วิธีจับมีสันไม้ยากัน³³ จากนั้นจึงหาฤดูกิ่งกลางอีกทีหนึ่ง ในระยะหลังเจ้าของนาจะให้ผู้เช่านาทำหน้าที่เก็บเกี่ยวข้าวทั้งหมด แล้วเอาจำนวนเลียงข้าวที่เก็บเกี่ยวได้มาแบ่งกันคนละครึ่ง โดยเจ้าของที่นาจะจ่ายค่าเก็บเกี่ยวในส่วนของตนให้ผู้เช่านา เรียกวิธีนี้ว่า “แบ่งข้าวเลียง”

การคิดค่าเช่าเป็น “เงินตรา” เริ่มปรากฏให้เห็นตั้งแต่ต้นศตวรรษ 2500 และขยายตัวมากขึ้น เมื่อเจ้าของนาต้องการเงินเพื่อใช้จ่ายมากขึ้นหลังศตวรรษ 2510 และการคิดค่าเช่าเป็นตัวเงินยังเกิดประโยชน์แก่เจ้าของนาอีกด้วย เพราะเจ้าของนาไม่ต้องเสียเงินกับการขาดทุน ในการนี้ผู้เช่านาทำงานไม่ได้ผลหรือผลผลิตข้าวขายได้ราคาต่ำเกินไป ค่าเช่านานาจะสูงด้วยต้นแบบที่ต้องจ่ายต่อรายเดือน แต่ราคาก็ต่ำ ถ้าพื้นที่นาสมบูรณ์ทำงานได้ดี คือไม่ลึกไม่ดอนเกินไป ราคาก่าเช่าจะสูง³⁴ และถ้าราคาก็ต่ำ ค่าเช่านานาจะสูงขึ้นตามไปด้วย อย่างไรก็ตามยังมีเจ้าของนาบางแห่งยอมให้ผู้เช่าจ่ายค่าเช่าเป็น “ข้าวเปลือก” ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความต้องการและความตกลงใจของทั้งสองฝ่าย

ประมาณต้นศตวรรษ 2500 ราคาก่าเช่านานาจะอยู่ในช่วงระหว่าง 40-60 บาท³⁵ ขึ้นอยู่กับราคาก็ต่ำและความสมบูรณ์ของที่นา จากนั้นราคาก็ต่ำขึ้นเรื่อยๆ จนถึง 500 บาท ต่อไร่ ใน พ.ศ. 2529³⁶ ในขณะที่ราคาข้าวเปลือกราคาก็ต่ำขึ้นเป็นเกวียนละ 2,478 บาท ต่อไร่ ในปีเดียวกัน (คุณตรางที่ 4.3)

การทำนาในคุณน้ำทะเลสาบสงขลา ถึงแม้จะมีระบบชลประทาน แต่เป็นชลประทานขนาดเล็ก ไม่สามารถช่วยเหลือชานาได้อย่างมีประสิทธิภาพเมื่อเกิดฝนแล้งจัดหรือฝนตกหนัก ดังนั้นจะพบว่าปอยครั้งที่ไร่นาของชานาเกิดภาวะ “ข้าวมัน” เพราะฝนแล้งหรือ “นาล้ม” เพราะฝนตกหนักจนน้ำท่วมอย่างหนัก ดังเช่นกรณีน้ำท่วมคุณน้ำทะเลสาบสงขลา เมื่อ พ.ศ. 2518, 2524 และท่วมหนักที่สุด เมื่อ พ.ศ. 2531 ชานาได้รับความเสียหายอย่างหนัก บางรายถึงกับเปลี่ยนอาชีพให้พื้นที่นาปลูกยางพารา บางรายเลิกทำนาและปล่อยให้พื้นที่นาเป็นนาร้าง หรือให้ผู้อื่นทำงานโดยไม่คิดค่าเช่า เพราะตึกว่าปล่อยให้ที่นาร้างว่างเปล่าเสียไปโดยไม่ทำประโยชน์ ความจริงเจ้าของนาเริ่มให้ชานาทำงานโดยไม่คิดค่าเช่าตั้งแต่ประมาณ พ.ศ. 2529³⁷ เพราะทำงานขาดทุน ส่วนใหญ่ที่นาเหล่านี้จะอยู่ในพื้นที่ไม่สมบูรณ์ คนเช่านาไม่อยากเสี่ยงมาเช่านาทำ เพราะเกรงจะขาดทุนเข่นกัน อย่างไรก็ตามการทำนา

ในพื้นที่เหล่านี้มีแนวโน้มลดลงตั้งแต่ปัจจุบันของทศวรรษ 2530 เพราะการทำในพื้นที่ไม่สุมบูรณ์ได้ผลผลิตต่ำ ชาวนาขายข้าวขาดทุนเข่นกัน ส่วนการเข้ามาในพื้นที่อุดมสมบูรณ์ก็มีแนวโน้มลดต่ำลงในระยะใกล้เคียงกัน เพราะการทำขาดทุนไม่ต่างกัน เมื่อชาวนาต้องแบกรับภาระค่าเช่านาเพิ่มขึ้นจากหนี้จากการลงทุนในการทำนาตามปกติ

สรุปได้ว่า การส่งบุตรหลานเข้ารับการศึกษาตลอดจนวัยน้อยรวมเมืองและการพัฒนาเทคโนโลยีการผลิตเพื่อตอบสนองการผลิตเพื่อขาย บีบบังคับให้ชาวนาที่มีทุนทรัพย์น้อยหรือมีที่ดินไม่เพียงพอ ต้องแสวงหารายได้เพิ่มโดยการเช่านา ซึ่งประสบความสำเร็จไม่มากนัก แม้จะมีเจ้าของนาบางรายให้ทำนาโดยไม่ต้องจ่ายค่าเช่าก็ตาม ทั้งนี้เพราะต้นทุนการผลิตสูง แต่ขายผลผลิตได้ราคาต่ำ ทำให้ชาวนาหมดกำลังใจ เริ่มเปลี่ยนอาชีพหรือปลูกข้าวเพียงเพื่อ自存 ไม่ขอขาย สรุปหนุ่มสาวจากไม้สนใจอาชีพของพ่อแม่แล้ว บางรายถึงกับเลิกอาชีพทำนา ผู้ที่มีการศึกษาไปรับราชการหรือทำงานเอกสาร สรุปผู้ที่ด้อยโอกาสออกไปทำงานตามโรงงานในเมือง ทั้งให้ผู้เดียวแก่อยู่กับเรือนอย่างน่าห่วงใจ

7. การค้าข้าว

หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 รัฐบาลได้ออกพระราชบัญญัติหลายฉบับเพื่อควบคุมการซื้อขายข้าว เพื่อป้องกันการขาดแคลนข้าวบริโภคภายในประเทศ เช่น พระราชบัญญัติสำรวจและห้ามกักกันข้าว พุทธศักราช 2489 พระราชบัญญัติป้องกันการค้ากำไรเกินควร พุทธศักราช 2490 ซึ่งให้อำนาจแก่เจ้าหน้าที่อย่างกว้างขวางในการควบคุมดูแลการค้าข้าว ห้ามกักตุนข้าวและห้ามขนย้ายข้าวออกหรือเข้าไปในบางเขตของจังหวัด เป็นต้น โดยให้ความสำคัญกับการป้องกันการลักลอบนำข้าวออกไปยังชายแดนมากที่สุด อย่างไรก็ตามเนื่องจากเกิดภาวะข้าวขาดแคลนในมลายาและสิงคโปร์ มาตั้งแต่หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 และราคាសูงกว่าภายในประเทศมาก โดยเฉพาะในช่วงต้นทศวรรษ 2510 เป็นแรงจูงใจให้มีความพยายามนำข้าวออกขายนอกอาณาเขตเพื่อหวังกำไร ทั้งที่ถูกกฎหมายและผิดกฎหมาย ในส่วนของการส่งข้าวออกอย่างผิดกฎหมายนั้นใช้วิธีลักลอบขนข้าวออกไป ผู้ลักลอบขนข้าวส่วนใหญ่จะเป็นชาวบ้าน บางรายอาจได้รับการสนับสนุนจากพ่อค้า และเนื่องจากการลักลอบทำกันได้ง่าย เนื่องจากกำลังเจ้าหน้าที่ในการตรวจสอบไม่เพียงพอ จึงทำกันอย่างแพร่หลายและกว้างขวาง จนเรียกกันติดปากว่า "ลักลอบข้าว" ตามแบบ "ก่องทัพมด" โดยมีการลักลอบของอาณาจักรทั้งทางบกและทางทะเล สำหรับทางบกนั้น บางรายใช้เรือสำเภาขนาดใหญ่ที่บินประมาณถุงละ 10 กิโลกรัม ซุกซ่อนลักลอบไปในเรือไฟ บางรายใช้บรรทุกรถจักรยาน 2 ล้อ รถจักรยานยนต์คันละ 1 กระสอบ หรือครึ่งกระสอบ ซึ่งบางครั้งมีจำนวนมากถึง 50 คันต่อวัน ลักลอบนำข้าวสารฝ่าฝืนตั้งที่บก ข้ามถนนสายสะเดา-ปัดดังเบชาร์ ตัดเข้าทางสวนยางไปรวมกันที่ตลาดแยกประเทศไทย เชีย ส่วนทางทะเล จะใช้เรือประมงขนาดกลาง³⁸ การลักลอบขนข้าวออกไปขายนอกอาณาเขตได้กำไรดี จึงทำกันอย่างแพร่หลายและมีแนวโน้มจะขยายตัวออกไปเรื่อยๆ แม้จะถูกปราบอย่างหนักก็ตาม ก่อนที่จะชนชาล ไปเองเนื่องจากราคาน้ำข้าวในตลาดโลกตกต่ำลงใน พ.ศ. 2514

พ.ศ. 2515 รัฐบาลได้ผ่อนปรนการขนย้ายข้าวทั่วภาคใต้ ทำให้การค้าข้าวภายในประเทศเริ่มเคลื่อนไหวอีกครั้งหนึ่ง ในขณะที่ข้าวภาคกลางซึ่งมีปัญหาส่องสภาพลดลงตั้งแต่ปี 2514 ต้องหาตลาดข้าว

ภายในประเทศไทยมากขึ้น ข้าวภาคกลางซึ่งมีลักษณะเมล็ดนุ่ม สีได้ข้าวสารขาวสากว่าข้าวพื้นเมืองของภาคใต้ เริ่มติดตลาดข้าวภาคใต้ในกรุงเทพฯ ปริมาณการขายข้าวของภาคใต้ลดลงเรื่อยๆ จนสูญเสียตลาดข้าวในกรุงเทพฯ ไปตั้งแต่ พ.ศ. 2530 เป็นต้นมา พร้อมๆ กันนั้นข้าวจากภาคกลางก็ได้เริ่มแทรกตัวเข้ามาในตลาดข้าวภาคใต้ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2516 และต่อๆ ยังคงติดตลาดข้าวภาคใต้ได้มากขึ้นเรื่อยๆ เพราะผู้คนในเมืองเปลี่ยนรสนิยมการบริโภค หันไปบริโภคข้าวภาคกลางมากขึ้น เพราะข้าวภาคใต้เมล็ดแข็ง ซึ่งส่งผลกระทบต่อตลาดด้านข้าวของภาคใต้และพัฒนาการของโรงสีลุ่มน้ำท่าและสถาบันกลางพอสมควร

การค้าข้าวของลุ่มน้ำท่าและสถาบันกลางมีพัฒนาการอย่างไรนั้น ต้องมองผ่านพัฒนาการของโรงสีข้าว เพราะโรงสีข้าวจะเป็นทั้งผู้ซื้อและผู้ขายพร้อมกันไปในตัว ซึ่งงานของชาลิต อังวิทยาธร เรื่องการแลกเปลี่ยนและการค้าข้าวบริเวณชุมชนรอบท่าและสถาบันกลาง ได้ศึกษาไว้อย่างน่าสนใจ พอกะสรุปได้ดังนี้

หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ระหว่าง พ.ศ. 2496-2506 มีโรงสีขนาดกลางเกิดขึ้นพร้อมๆ กับโรงสีขนาดเล็กหลายโรง เจ้าของโรงสีเคยเป็นคนกลางและเป็นนายหน้าค้าข้าวเปลือกับโรงสีไฟรุ่นเก่ามา ก่อน ดังนั้นจึงได้เปรียบโรงสีไฟในการทำแหล่งวัตถุดิบป้อนโรงสี เมื่อโรงสีขนาดกลางไปแห่งข้าวเปลือก ในพื้นที่เดียวกับโรงสีไฟ ทำให้โรงสีไฟประสบปัญหาภาระดิบไม่เพียงพอป้อนโรงสี เนื่องจากโรงสีไฟเสียค่าใช้จ่ายสูงในการเดินเครื่องแต่ละครั้ง การได้ข้าวเปลือกไม่มากพอจะทำให้ไม่คุ้มทุนที่ใช้ในการสีข้าวแต่ละครั้ง โรงสีไฟจึงค่อยๆ ทยอยปิดกิจการลงไปเรื่อยๆ และหมดไปประมาณปลายทศวรรษ 2520

ในช่วงปี พ.ศ. 2496-2508 โรงสีขนาดกลางเจริญเติบโตเต็มที่ เข้าสู่วงแทนกิจการของโรงสีไฟ ทั้งด้านการรับซื้อข้าวเปลือก สร้างตัวแทนนายหน้าตัดอดจนสามารถครอบครองธุรกิจข้าวเปลือกจากชาวนา ทำให้ไม่ต้องใช้ต้นทุนในการดำเนินกิจการมากนัก เมื่อประรูปข้าวเปลือกเป็นข้าวสารแล้วก็ส่งข้าวสารไปขายแห่งเดียวกับโรงสีไฟไม่ใช่จะเป็นตลาดในท้องถิ่น ตลาดขยายแคน และตลาดในกรุงเทพฯ

ในขณะที่กิจการของโรงสีขนาดกลางดำเนินไปด้วยดี โรงสีขนาดเล็กก็ได้พัฒนาตัวเองคู่ขนาน กันไป ในช่วง พ.ศ. 2508-2511 มีโรงสีขนาดเล็กเกิดเพิ่มขึ้นจำนวนมาก การแข่งขันจึงเกิดขึ้น นำไปสู่การขาดทุนจนถึงขั้นที่โรงสีขนาดกลางหลายโรงต้องปิดกิจการ ด้วยเหตุผลหลายประการด้วยกัน เช่น ต้นทุนการดำเนินงานของโรงสีขนาดเล็กต่ำกว่า ราคاخ้าวตากต้าในช่วงปี พ.ศ. 2511-2515 ทำให้การนำทิ้งไร์นาไปประกอบอาชีพอื่น ปริมาณข้าวเปลือกในไร์นาจึงลดจำนวนลง และที่สำคัญคือใน พ.ศ. 2524 ได้เกิดอุทกภัยครั้งใหญ่ที่พัทลุง โรงสีได้รับความเสียหายอย่างหนัก โดยเฉพาะโรงสีไฟขนาดกลาง ซึ่งมีข้าวเก็บอยู่เต็มโกดัง ข้าวเหล่านี้ส่วนหนึ่งเป็นของ อ.ก.ส. (องค์การตลาดเพื่อการเกษตร) ออกส่วนหนึ่งเป็นข้าวที่โรงสีซื้อไว้ในโครงการพยุงราคาข้าวเปลือกเพื่อช่วยเหลือชาวนา และยังไม่สำรองไว้ ข้าวได้รับความเสียหายทั้งหมด โรงสีต้องขาดใช้ โรงสีแต่ละโรงประสบภาวะขาดทุนจนต้องปิดกิจการไปจำนวนมาก

ส่วนโรงสีขนาดเล็กซึ่งเกิดขึ้นจำนวนมาก และเป็นที่ชื่นชอบของชาวนามาก เพราะตั้งอยู่ใกล้บ้าน ชาวนาเริ่มนำข้าวเปลือกมาจ้างสีเพื่อนำข้าวสารไปขายที่ตลาดนัด เพราะคิดว่าจะได้ราคาดีกว่า สมัยก่อนเมื่อขายให้โรงสีฟันข้าวอาจจะนำข้าวเปลือกมา “ขั้งแลกข้าวสาร” กับโรงสี ชาวนาจะได้ข้าวสาร

ไป 50-55 เปอร์เซ็นต์ของน้ำหนักข้าวเปลือก รำและปลายข้าวเป็นของโรงสี ต่อมานี้มีโรงสีขนาดเล็ก เกิดขึ้นก็เริ่มนี้มีการคิดค่าจ้างสี อาจคิดกันเป็นถังแล้วแต่จะตกลงกัน และเมื่อโรงสีขนาดเล็กเกิดขึ้นมาก มีการแข่งขันสูง บางโรงสีก็ไม่คิดค่าจ้าง ยินยอมให้ข้าวนาได้ข้าวสาร 55 เปอร์เซ็นต์ของข้าวเปลือก และถ้าเป็นข้าวไรย์ คือข้าวที่ข้าวนัดด้วยกรวดทรายและเมล็ดลินอกอไปแล้ว ข้าวนางจะได้ข้าวสาร 60 เปอร์เซ็นต์ โดยปลายข้าวและรำข้าวเป็นของโรงสีเข่นเดิม

โรงสีขนาดเล็กเริ่มลดจำนวนลงในทศวรรษ 2520 เป็นต้นมา และหยุดกิจการไปมากในช่วง พ.ศ. 2530-2531 โดยสาเหตุสำคัญ คือ ข้าวนั้นรา昴 เพราขายข้าวไม่ได้ราคา ทำให้โรงสีมีปริมาณ ข้าวเปลือกน้อยลง และเจ้าของโรงสีต้องซื้อข้าวเปลือกด้วยเงินสด หลังพ.ศ. 2530 เนื่องจากมีการ แข่งขันสูง ทำให้ขาดเงินทุนหมุนเวียน เป็นต้น³⁹ หลังพ.ศ. 2530 เป็นต้นมาโรงสีต้องปรับบทบาทตัวเอง หันด้านประสิทธิภาพการสีข้าว เพื่อให้ข้าวที่มีคุณภาพดี สามารถหาตลาดได้มากขึ้น เพิ่มชั้นออกจากราตลาด ในท้องถิ่น ในขณะเดียวกันก็ต้องลดค่าใช้จ่ายเพื่อให้สามารถดำเนินงานของตนอยู่ต่อไปได้ ตั้งแต่ ปี 2530 เป็นต้นมา จำนวนโรงสีไม่เพิ่มขึ้นอีกเลย ข้าวยังมีแนวโน้มลดลงตลอดเวลา จนเหลือเพียง ประมาณ 1 ใน 4 ของจำนวนโรงสีในทศวรรษ 2510⁴⁰ โดยตลาดค้าข้าวสารของโรงสียังกระจายตัวอยู่ ภายในท้องถิ่นและจังหวัดขยายแคนภาคใต้ เช่น จังหวัดนราธิวาส จังหวัดยะลา จังหวัดปัตตานี จังหวัด สตูล จังหวัดตรัง และจังหวัดสงขลา เป็นต้น⁴¹

สำหรับการขายข้าวของข้าวนานั้น ถึงแม้จะมีการปรับเปลี่ยนเทคโนโลยีการผลิตลักษณะการ ขายข้าว ก็เปลี่ยนไปไม่มากนัก ในช่วงแรกก่อนที่รัฐจะพัฒนาการคุณภาพให้สูงขึ้น ในช่วงก่อน ทศวรรษ 2510 ข้าวนาส่วนใหญ่ยังเก็บข้าวของตนในเรือนข้าว เมื่อจะขายก็นำข้าวมาบานดแล้วนำไปขาย สำหรับข้าวนารายย่อยยังมีการขายปลีกให้เห็นอยู่ โดยการเทินข้าวไปขายที่ตลาดนัดหรือร้านพ่อค้า คนกลางในตลาด ส่วนข้าวนาที่มีผลผลิตมาก ส่วนใหญ่จะขายเป็นเกรวี่ยน และยังมีการขายแบบเหมา ห้องอยู่บ้าง⁴²

การเปลี่ยนแปลงการขายข้าวของข้าวนานั้น ถูกประยุกต์ใช้ในทศวรรษ 2510 เมื่อการ คุณภาพเริ่มดีขึ้น ในขณะที่โรงสีเลือกเจริญเติบโตขึ้นตั้งแต่ 2508 เป็นต้นมา และมีอัตราการขยายตัวสูง อย่างยิ่ง โดยโรงสีจังหวัดสงขลาเพิ่มขึ้นจาก 122 โรง (ไม่ระบุขนาด) ใน พ.ศ. 2514 เป็น 459 โรง (โรงสีขนาดเล็ก) ใน พ.ศ. 2517 ขณะที่จังหวัดพัทลุง เอกพัฒนาค่าขายเมือง เพิ่มขึ้นจาก 304 โรง (ไม่ระบุขนาด) ใน พ.ศ. 2514 เป็น 399 โรง (โรงสีขนาดเล็ก) ใน พ.ศ. 2517⁴³ โรงสีขนาดเล็กเหล่านี้ ส่วนใหญ่ตั้งอยู่ใกล้แหล่งผลิตข้าวของข้าวนานา ข้าวนานาบางรายเริ่มเปลี่ยนพฤติกรรมการขายข้าวของตน โดยนำข้าวเปลือกไปจ้างโรงสีแปลงเป็นข้าวสารแล้วนำไปขายในตลาดนัด เพราะได้ราคาดีกว่าการขาย ในรูปของข้าวเปลือก ในขณะเดียวกัน การเกิดขึ้นมากมายทั้งโรงสีขนาดกลางและขนาดเล็ก ทำให้เกิด การแข่งขันกันสูงมาก โรงสีต้องสร้าง “นายหน้า” ไปแสวงหาข้าวเปลือกในแหล่งผลิตข้าว โดยย้อมเสีย ค่านายหน้าเกรวี่ยนละ 50 บาท⁴⁴ แต่ในที่สุดโรงสีก็ผลักภาระนี้ให้ข้าวนา ส่วนพ่อค้าเร่และพ่อค้า คนกลางค่อยๆ ลดบทบาทและหายไป⁴⁵ โดยมีนายหน้าและโรงสีขนาดเล็กทำหน้าที่แทน

การที่โรงสีแข่งขันกันซื้อข้าวเปลือก ย่อมเป็นประโยชน์ต่อข้าวนานาในการขายผลผลิตของตน เพราตลาดเป็นของผู้ขาย พ่อค้าไม่قدرةรับซื้อจากข้าวนานา ก็จะถูกโภคภัย โดย

การถ่วงตลาดซึ่งให้น้ำหนักตลาดเคลื่อนไป ขวนาก็ตกลอยู่ในฐานะเสียเบรียบอยู่เช่นเดิม เพื่อการถ่วงน้ำหนักตลาดซึ่งทำกันแบบเนียนมาก⁴⁶ อย่างไรก็ตามการขายข้าวของขวนานิ่งนี้ยังไม่ประสบภาวะขาดทุนจากการขายข้าว แต่จะขาดทุนจากการเกิดอุทกภัยครั้งใหญ่ใน พ.ศ. 2518 ทำให้น้ำล่ม ขวนานิ่งรายต้องสูญเสียปัจจัยการผลิต เช่น รถไถที่น้ำพัดพาไปหรือต้องเสียเงินเพื่อซ่อมแซม ต้องเสียผลผลิตในโรงงาน ต้องซ่อมแซมบ้านเรือนและจัดหาเครื่องอุปโภคบริโภคที่ขาดหายไป รายจ่ายของขวนานิ่งมาก พร้อมๆ กับต้นทุนการผลิตที่เพิ่มน้ำเพื่อต้องหาปัจจัยการผลิตทดแทนสิ่งที่เสียไป

ขวนานิ่งขายข้าวขาดทุนตั้งแต่ช่วงทศวรรษที่ 2520 เป็นต้นมา ด้านหนึ่งเกิดจากผลกระทบของนาล่มเมื่อ พ.ศ. 2518 อีกด้านหนึ่งเกิดจากการที่ขวนานิ่งต้นทุนการผลิตของตนสูงขึ้น ไม่ว่าจะเป็นค่าจ้างรถไถ ค่าพันธุ์ข้าวใหม่ที่ต้องซื้อ ค่าปุ๋ยและยาฆ่าแมลงซึ่งต้องเริ่นใช้ในปริมาณที่มากขึ้น เนื่องจากระบบนิเวศเริ่มสูญเสียไป แมลงที่ทำลายกันเองตามธรรมชาติเริ่มสูญหายไปจากโรงงาน ส่วนแมลงที่เป็นตัวรุกพืชสามารถพัฒนาสายพันธุ์ของตัวเองจนสามารถต้านทานยาฆ่าแมลงได้ในระดับหนึ่ง ขวนานิ่งเพิ่มน้ำด้วยตัวยามากขึ้นจึงจะสามารถกำจัดได้ ค่าใช้จ่ายที่เพิ่มมากขึ้นทำให้ขวนานิ่งขายข้าวขาดทุน เพราะขายข้าวได้ราคาต่ำกว่าต้นทุนการผลิต มีหลักฐานยืนยันขัดเจนในช่วงต้นทศวรรษ 2530 โดยการรวมต้นทุนการผลิตข้าวนาปีของสำนักงานเกษตรพัทลุง ใน พ.ศ. 2532 ดังนี้

ต้นทุนการผลิตเฉลี่ยต่อไร่ (วิธีปั๊ค)

1. ค่าพันธุ์ข้าว	70	บาท (ใช้ประมาณ 10 ก.ก.)
2. ค่าเตรียมแปลง	300	บาท
3. ค่าดอนกล้า	200	บาท
4. ค่าปักดำ	150	บาท
5. ค่าปุ๋ยเคมี	200	บาท
6. ค่ายากำจัดศัตรูพืช	75	บาท
7. ค่าเก็บเกี่ยว (ใช้เดียว)	180	บาท
8. ค่าแรงงานชนข้าวกอง	50	บาท
9. ค่านวด	120	บาท
รวม	1,345	บาท

ที่มา : สำนักงานเกษตรจังหวัดพัทลุง และจากการสอบถามเกษตรกร อ้างถึงใน สำนักงานพณิชย์ จังหวัดพัทลุง, ข้อมูลการตลาด ประจำปี 2532

ผลผลิตข้าวของจังหวัดพัทลุงในฤดูกาลเพาะปลูก พ.ศ. 2532/2533 มีต้นทุนการผลิตประมาณ 3,645 บาท ต่อเกวียน* ขวนานิ่งขายข้าวเปลือก 25 เบอร์เร็นต์ ภายหลังฤดูกาลผลิตได้ราคาเกวียนละ 3,575 บาท (พ.ศ. 2533)⁴⁷ เพราะฉะนั้นค่าขวนานิ่งขายข้าวเปลือกจะขาดทุนทันทีเกวียนละ 70 บาท ข้าร้ายยังถูกดราカラับซื้อจากพ่อค้าข้าว โดยการรับซื้อข้าวเปลือกต่ำกว่าราคาทั่วไป โดยมีส่วนต่างของราคา ตั้งแต่ พ.ศ. 2533 จนถึง พ.ศ. 2539 เฉลี่ยประมาณ 208 บาท ต่อเกวียน⁴⁸ (ยกเว้น พ.ศ.

2534) หมายถึงว่า ชาวนาจะขายข้าวได้ต่ำกว่าราคาในท้องตลาดเฉลี่ยประมาณเกวียนละ 208 บาท ซึ่งมีผลทำให้ชาวนาขายข้าวขาดทุนยิ่งขึ้นอีก ดันทุนการผลิตจะยิ่งเพิ่มขึ้นเมื่อชาวนาเริ่มใช้รถเกี่ยวข้าว ซึ่งเข้ามาในพื้นที่ดังแต่ต้นทศวรรษ 2530 โดยมีอัตราค่าจ้างดังต่อไปนี้ 300-450 บาทต่อไร่

การขายข้าวขาดทุน ทำให้ชาวนาบางส่วนเริ่มทิ้งนาให้ร้าง หนุ่มสาวเริ่มออกจากพื้นที่เพื่อหางานทำ ผู้มีการศึกษาไปรับราชการหรือเป็นลูกจ้างบริษัทเอกชน ส่วนผู้ที่ด้อยโอกาสไม่ได้รับการศึกษา ต่อก็ไปทำงานรับจ้างในเมือง ผู้ที่ยังอยู่ในพื้นที่บ้านส่วนเปลี่ยนอาชีพโดยใช้พื้นที่นาข้าวปรับพื้นที่ให้สูงขึ้นเพื่อปลูกพืชชนิดอื่น เช่น ยางพารา มะม่วง⁴⁹ เป็นต้น ส่วนชาวนาที่ยังทำนาต่อไปก็ลดพื้นที่เพาะปลูกลง หลายรายปลูกเพียงเพื่อบริโภค เพราะไม่รู้จะทำอะไรให้ได้ผลติกว่านี้⁵⁰ ชาวนาพูดเหมือนกันว่า ยิ่งทำนามากยิ่งยากจนมาก หนี้สินเพิ่มพูนขึ้น⁵¹ ส่วนที่ปลูกเพื่อขายยังมีเฉพาะในพื้นที่อุดมสมบูรณ์และใกล้เขตชลประทานเท่านั้น

8. รัฐ: ระบบชลประทาน ผลของการพัฒนาเพียงส่วนเสี้ยว

การทำนาในลุ่มน้ำที่เลสาบสงขลา มีปัญหาสำคัญที่สุดคือเรื่องน้ำที่ใช้ในการเพาะปลูก เพราะบ่อยครั้งเมื่อน้ำไม่เพียงพอต่อการเพาะปลูก ข้าวก็แห้งตายหรือถ้ามีน้ำก็กลับไม่เพื่อแก้ปัญหานี้รัฐจึงได้ทำการพัฒนาระบบชลประทานในรูปของฝายกันน้ำดังต่อไปนี้ พ.ศ. 2493 แต่เป็นระบบชลประทานขนาดเล็ก หลังทศวรรษ 2510 จึงเริ่มมีการพัฒนาระบบชลประทานขนาดกลางขึ้น ทั้งผั่งตะวันตกและผั่งตะวันออกของลุ่มน้ำที่เลสาบสงขลา

ในส่วนของระบบชลประทานผั่งตะวันตกของลุ่มน้ำที่เลสาบสงขลา ซึ่งส่วนใหญ่เป็นเขตพื้นที่จังหวัดพัทลุง ระบบชลประทานได้รับการพัฒนาเรื่อยมา ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2493 โดยในระยะแรกเป็นระบบชลประทานขนาดเล็ก ต่อมามีการพัฒนาระบบชลประทานขนาดกลางขึ้น ตั้งแต่หลังทศวรรษ 2510 เป็นต้นมา โครงการชลประทานขนาดกลางเกิดขึ้น 7 โครงการ สามารถส่งน้ำครอบคลุมพื้นที่ได้ 278,400 ไร่⁵² ในกรณีที่ฝนตกต้องตามฤดูกาลและฝ่ายเก็บกักน้ำได้เต็มที่ จะช่วยให้การปลูกข้าวของชาวนาในเขตชลประทานสามารถทำนาได้อย่างน้อยปีละ 2 ครั้ง เพิ่มรายได้ให้แก่ครอบครัวชาวนาในเขตชลประทานได้เป็นอย่างดี อายุรักษ์ตามเนื่องจากระบบชลประทานไม่มีอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่ ถ้าฝนไม่ตกต้องตามฤดูกาล ก็ไม่มีน้ำเพียงพอจะส่งไปหล่อเลี้ยงพื้นที่นาให้ทั่วถึง บรรทุกบกน้ำด้วยเรือข้ามฟาก ทำให้ชาวนาในบางพื้นที่ต้องใช้เครื่องสูบน้ำเข้ามา เพิ่มต้นทุนการผลิตขึ้นไปอีก⁵³ ในบางพื้นที่ปลายคลองส่งน้ำลงที่เลสาบและระดับน้ำในคลองซึ่งสูงกว่าพื้นนาทีมากกว่า 1 เมตร ถ้าน้ำในคลองส่งน้ำลดลง โอกาสที่น้ำในทะเลสาบซึ่งน้ำเริ่มเค็มจะไหลย้อนขึ้นมาทางคลองส่งน้ำจะเกิดปัญหาการทำนาในอนาคตได้อย่างมากที่เดียว⁵⁴

ระดับน้ำในทะเลสาบเริ่มเค็มและมีปัญหาเกิดขึ้นมากmany เกิดจากระบบชลประทานที่รัฐโนดเป็นสำคัญ ซึ่งงานของจุลย์ หยุทธง เรื่อง ทุ่งโนด: สามทศวรรษแห่งความทุกข์ยากของชุมชน “หมู่เล” ได้กล่าวไว้อย่างน่าสนใจ พoSru ได้ดังนี้

โครงการชลประทานระโนดเกิดขึ้น ใน พ.ศ. 2510 ให้รัฐตั้งเครื่องสูบน้ำ จำนวน 10 ชุด ที่บ้านหัวป่า ตำบลบ้านขาว อำเภอโนนด จังหวัดสงขลา เพื่อสูบน้ำในทะเลสาบส่งไปตามคลองส่งน้ำ

เพื่อหล่อเลี้ยงไว้ใน โดยมีพื้นที่รับน้ำ 65,000 ไร่

ก่อนหน้าที่จะดำเนินการโครงการชลประทานระโนด กรมชลประทานได้ดำเนินการปิดเส้นทางติดต่อระหว่างทะเลสาบตอนบนกับอ่าวไทย เพื่อป้องกันน้ำเค็มรุกล้ำเข้ามาในทะเลสาบ 5 จุดด้วยกัน คือ เอื่อนบ้านแพรเมือง เอื่อนปากระวะ ฝายรับแพร ฝายปากแตระ และฝายน้ำลันบ้านระวะ การทำเป็นนี้ส่งผลกระทบอย่างรุนแรงหลายประการ เช่น ทำให้จำนวนสัตว์น้ำโดยเฉพาะสัตว์น้ำเค็มลดลงอย่างรวดเร็ว เพราะไม่สามารถเข้ามาระหว่างไข่ในทะเลสาบได้และทำให้ทะเลสาบดื้นเขิน เพราะตะกอนในทะเลสาบไม่สามารถไหลออกทะเลได้สะดวกเหมือนในอดีต เป็นต้น

ในส่วนที่เป็นผลกระทบจากโครงการชลประทานทุ่งระโนดนั้น เกิดจากการสูบน้ำในทะเลสาบส่งไปหล่อเลี้ยงไว้ใน ทำให้น้ำในทะเลสาบลดปริมาณลงอย่างรวดเร็ว จนระดับน้ำต่ำกว่าระดับน้ำเค็มในอ่าวไทย ส่งผลให้น้ำเค็มไหลเข้ามาในทะเลสาบส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศและวิถีชีวิตของผู้คนลุ่มน้ำอย่างรุนแรง จำนวนปลาลดลงทำให้ผู้คนที่มีอาชีพประมงไม่สามารถจับปลาได้เพียงพอแก่การดำรงชีพ คนหนุ่มสาวทึ่งถินออกไปทำงานหกนอกพื้นที่ เช่น เป็นกรรมกรในเขตเมืองหรือขายแรงงานในเมืองหลวง ส่วนคนที่ไม่เคยพกต้องพยายามหาอาชีพเสริมเพิ่มขึ้น เพื่อให้มีรายได้เพียงพอแก่การเลี้ยงชีพ⁵⁵

การมองภาพการพัฒนาเฉพาะจุด หรือมองเป็นส่วนเดียว ส่งผลกระทบต่อผู้คนในลุ่มน้ำทะเลสาบอย่างกว้างขวาง การคิดแต่เพียงว่าชานาบริเวณปากช่องฯอยากราชการทำนาข้าว และต้องการให้ทางราชการปิดปากคลองเพื่อไม่ให้น้ำเค็มเข้ามาในพื้นที่หรือการตั้งเครื่องสูบน้ำจึงนำไปเลี้ยงไว้ในทุ่งระโนด จนเกินพอ ทำให้น้ำเค็มไหลย้อนจากปากทะเลสาบส่งลงมาสู่สูง ส่งผลกระทบต่อคนส่วนใหญ่ของลุ่มน้ำทั้งระบบ โดยเฉพาะการปิดปากช่องฯส่งผลกระทบในวงกว้างมาก เพราะทำให้วงจรของการไหลเวียนของน้ำขาดลง วงจรชีวิตสัตว์น้ำได้รับผลกระทบ ทะเลสาบดื้นเขินเพราะตะกอนทับถมมากขึ้น เห็นได้ชัดกรณีทะเลลันอยเต็มไปด้วยวัชพืช เพราะไม่มีน้ำเค็มเข้ามาทำลายและไม่มีเส้นทางน้ำระบายน้ำที่ต่อเนื่องกันออกสู่อ่าวไทย ส่งผลกระทบทั้งชีวิตสัตว์ ระบบนิเวศและวิถีชีวิตของผู้คนในลุ่มน้ำ อย่างมากที่จะประเมินได้

สรุปได้ว่าการตัดสินใจปลูกข้าวเพื่อขายของชาวนา โดยทันไปเพื่อพิงปัจจัยการผลิตจากภัยนอก เช่น รถไถ พันธุ์ข้าวใหม่ๆ ยาฆ่าแมลง ปุ๋ยเคมี นอกจากทำให้ต้นทุนการผลิตสูงขึ้นแล้วยังทำให้ระบบนิเวศและความสมบูรณ์ในลุ่มน้ำลดลงอย่างรวดเร็ว เพราะปุ๋ยเคมี ยาฆ่าแมลง และรถไถ ทำให้ชีวิพชีและสัตว์ต้องถูกทำลายลงอย่างมาก สิ่งเหล่านี้เป็นอาหารของผู้คนในลุ่มน้ำที่ได้มาโดยไม่ต้องซื้อ หา รายจ่ายภัยในครอบครัวน้อย ชีวิตไม่ต้องดิ้นรน อุยดอย่างเรียบง่าย แต่เมื่อสิ่งเหล่านี้สูญเสียไป ชาวนาต้องซื้อหาด้วยเงิน และเมื่อชาวนานำผลผลิตไปขาย ต้องผูกติดอยู่กับตลาด ซึ่งมีความไม่แน่นอนสูง บางครั้งขายข้าวได้ราคาต่ำกว่าต้นทุน ประสบภาวะขาดทุนแต่รายจ่ายเพิ่มขึ้น เพราะทรัพยากรธรรมชาติเริ่มสูญเสียไปต้องซื้อหาด้วยเงิน ชาวนาเริ่มมีรายได้ไม่พอจ่ายต้องเร่งผลิตข้าว ต้องทำงานหนักมากขึ้นเพื่อเพิ่มผลผลิต เพื่อให้ได้เงินมาใช้จ่ายให้เพียงพอ บางครั้งทำนาไม่ได้ผลหรือเกิดอุทกภัย วาตภัย นาล้ม ข้ามมาน ข้าวในนาเสียหาย ต้องกู้หนี้ยืมสินมาใช้จ่ายในครอบครัว และผลิตช้าในฤดูเพาะปลูกต่อไป ชีวิตชาวนาจะเริ่มเครียดและถูกบังการด้วยเงินและตลาดอย่างหนักขึ้นเรื่อยๆ

ในขณะเดียวกัน ความสัมพันธ์ในชุมชนทั้งทางด้านการผลิต ด้านสังคม เริ่มจากทาย การอภกาก ซึ่งมือ ลูกแทนที่ด้วยการใช้เงินจ้าง ชุมชนที่เคยเกาะตัวกันแน่น เอื้ออาทร ข่วยเหลือซึ่งกัน และกัน เริ่มอ่อนแอ ผู้คนเริ่มมองหา “เงิน” เพื่อแสวงหาปัจจัยการผลิตและการบริโภคแบบวัฒนธรรม เมือง แทนการแสวงหา “น้ำใจ” ซึ่งเป็นสิ่งที่ดีงามและเริ่มสูญหายไปอย่างน่าเสียดาย

นอกจากนี้การผลิตข้าวเพื่อขายยังสร้างปัญหาสำคัญให้เกิดขึ้นในระบบการผลิตข้าวอีกด้วย คือ เมื่อขนาดนาข้าวขาดทุน มีเงินไม่พอใช้จ่าย มีหนี้สินเพิ่มขึ้นจากการทำนา เป็นแรงผลักดันให้แรงงานหนุ่มสาวหนีร่ำของตนเอง หลายคนที่มีการศึกษาจะออกไปรับราชการหรือทำงานนอกชนในเมือง บางคนออกไปทำงานโรงงาน โดยคนเหล่านี้ไม่ยอมกลับมาทำงานอีกเลย แม้แต่ผู้ที่ได้รับการศึกษาดี ว่างงานกลับมาบ้านก็ไม่ยอมทำงาน เพราะรู้สึกเป็นงานที่เหนื่อยยากและไร้เกียรติ⁵⁶

ดังนั้นสภาพเศรษฐกิจของชาวนาหลังจากการผลิตข้าวเพื่อขาย ไม่ได้ช่วยให้ชาวนามีสภาพชีวิตที่ดีขึ้น ตรงข้ามกลับทำให้ชีวิตของชาวนาเต็มไปด้วยปัญหา มีหนี้สินนานัปการ ส่งผลให้คนหนุ่มสาวไม่ยอมทำงานและถ้าหมดขนาดครุ่นนี้จะมีคราทำนาต่อไป แม้ลูกเพียงเพื่อบริโภคก็ตามที่ นี่เป็นคำรามจากใจของชาวนาในที่ประชุมเวทีชาวบ้านเรื่อง “เศรษฐกิจชาวนาลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา” และจากใจผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกคน

เศรษฐกิจชาวสวนยางพารา

ชาวสวนยางพารา เริ่มปลูกยางพาราเป็นอาชีพหลักมากขึ้นหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 โดยได้รับความช่วยเหลือจากรัฐทุกขั้นตอนการผลิต การปลูกยางพารามีเป้าหมายการผลิตเพื่อขายเท่านั้น ทำให้ระบบทุนนิยมแทรกตัวเข้ามาในชุมชนได้เร็วกว่าชาวนา ระบบทุนนิยมจะควบคุมปัจจัยการผลิต และการตลาดอย่างชัดเจน เกิดระบบผูกขาดการค้ายางพาราขึ้น ทำให้พ่อค้ากำหนดราคายางพาราตามใจชอบ โดยชาวสวนไม่มีอำนาจต่อรองจึงตกลอยู่ในรูนະเดียเบรียบ จำเป็นต้องขายผลผลิตของตนในราคาก็ต่ำ กำไรที่ได้จากการขายยางจึงมีน้อย ไม่สามารถดำเนินต้นอยู่ได้ด้วยอาชีพทำสวนยางเพียงอย่างเดียว ต้องทำอาชีพอื่นเป็นอาชีพเสริม จึงจะสามารถดำเนินสถานะของครอบครัวในปัจจุบันได้ ดังจะกล่าวเมื่อปี

1. การปลูกยางพาราเพื่อขาย: ยางพันธุ์ดีแทนที่พันธุ์พื้นเมือง

หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ชาวสวนยางพาราเริ่มเปลี่ยนแปลงเป้าหมายการผลิตยาง จากการปลูกเป็นอาชีพเสริมหันมาทำเป็นอาชีพหลักมากขึ้น ซึ่งนอกจากจะทำให้ชาวสวนยางเริ่มเข้าใจในการทำสวนยางของตนมากขึ้นแล้ว ยังเป็นแรงจูงใจให้มีการขยายพื้นที่ปลูกยางเพิ่มขึ้นอีกด้วย ในขณะเดียวกันรัฐบาลซึ่งมองเห็นว่า ยางจะเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญและทำรายได้ให้กับรัฐบาลอย่างดีต่อไปในอนาคต ได้ให้ความสนใจที่จะพัฒนาการผลิตยางให้มีคุณภาพมากขึ้น ประกอบกับหลังจากที่ยางพาราถูกยกเป็นสินค้าส่งออกอันดับ 2 รองจากข้าว ในพ.ศ. 2498 ได้เป็นตัวกระตุ้นสำคัญที่ทำให้รัฐตัดสินใจเข้ามาแทรกแซงกระบวนการผลิตยางเรื่อยมา โดยมุ่งที่จะพัฒนาการผลิตยางให้มีประสิทธิภาพในทุก

ขั้นตอนการผลิต ดังเดิมการคัดเลือกพันธุ์ การปลูก การบำรุงรักษา การกรีดยาง และการแปรรูปยาง

ดังนั้นในพ.ศ. 2503 รัฐประกาศให้พระราชบัญญัติกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง พุทธศักราช 2503 ซึ่งต่อมาได้แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 2 พ.ศ. 2505 ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2518 และฉบับที่ 4 พ.ศ. 2530 ซึ่งยังใช้ต่อมาจนถึงปัจจุบันนี้

หลักการสำคัญของพระราชบัญญัติกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง คือ ต้องการจะสนับสนุนให้ชาวสวนยางปลูกยางพันธุ์ดีแทนที่ยางพันธุ์พื้นเมือง ซึ่งให้ผลผลิตต่ำเฉลี่ยเพียงประมาณปีละ 60-80 กิโลกรัมต่อไร่⁵⁷ ในขณะที่ยางพันธุ์ดีให้ผลผลิตสูงกว่ามากโดยเฉพาะพันธุ์ RRIM 600 ให้ผลผลิตสูงถึงเฉลี่ยปีละ 200-250 กิโลกรัมต่อไร่⁵⁸ แต่การที่จะให้ชาวสวนดำเนินการเองเป็นสิ่งที่เป็นไปได้ยาก เพราะนอกจากต้องเสียค่าใช้จ่ายสูงแล้ว รายได้ของครอบครัวก็ต้องสูญเสียไปในกระบวนการปลูกทดลองอีกด้วย

ดังนั้นรัฐจึงได้ใช้มาตรการกระตุ้นให้ชาวสวนปลูกทดลองแทนยางพันธุ์พื้นเมืองด้วยยางพันธุ์ดี โดยการให้เงินช่วยเหลือแก่เกษตรกรที่จะปลูกยางทดแทน สำหรับเงินทุนที่ใช้ในการดำเนินการครั้งนี้รัฐใช้ “เก็บเงินสงเคราะห์เพื่อการปลูกแทน (Cess)” จากผู้ส่งออกมา เป็นค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน โดยจัดเก็บตามมาตรา 5 (1) และ (2) แห่งพระราชบัญญัติกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง พุทธศักราช 2503 ซึ่งมีสาระสำคัญ ดังนี้

มาตรา 5 บุคคลใดส่งยางออกอาชญาณจารต้องเสียเงินสงเคราะห์ตามระเบียบ และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง และตามอัตราที่รัฐมนตรีประกาศกำหนดเป็นครั้งคราว โดยถือเกณฑ์ยางแผ่นรวมคันเป็นมาตรฐานดังต่อไปนี้

(1) ถ้าหากมาตรามาตรฐานยางแผ่นรวมคันอยู่ในระดับที่ไม่เกินกิโลกรัมละลิบนาท ให้กำหนดอัตราเงินสงเคราะห์ไม่เกินกิโลกรัมละห้าสิบสตางค์

(2) ถ้าหากมาตรามาตรฐานยางแผ่นรวมคันสูงกว่ากิโลกรัมละลิบนาทจะกำหนดอัตราเงินสงเคราะห์ไม่เกินกิโลกรัมละห้าสิบสตางค์ หรือสูงกว่าของราคาน้ำที่สูงกว่าสิบบาทนั้นก็ได้

ราคายางมาตรฐานยางแผ่นรวมคันข้างต้น หมายถึงราคาน้ำขายกันภายในประเทศประกอบกับราคาน้ำขายกันในต่างประเทศหรือราคาน้ำที่อิบดีกรมศุลกากรประกาศกำหนดตามกฎหมายที่ว่าด้วยพิกัดอัตราค่าสุ่ลการรอรับโดยย่างหนึ่ง หรือสองอย่างประกอบด้วย⁵⁹

การจัดเก็บเงินสงเคราะห์เพื่อการปลูกแทน ตามพระราชบัญญัติดังกล่าวมีวัตถุประสงค์ที่จะนำรายได้เข้ามาสมบทในกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยางซึ่งจะนำไปช่วยเหลือหรืออุดหนุนแก่เกษตรกรตามโครงการปลูกยางทดแทน โดยดำเนินการตามมาตรา 18 แห่งพระราชบัญญัติกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง ซึ่งได้กำหนดให้มีการจัดสรรเงินสงเคราะห์ที่เก็บได้ตามมาตรา 5 ดังนี้

(1) จำนวนร้อยละห้า สำหรับใช้จ่ายในการดำเนินงานด้านค่าวาทัดลงเกี่ยวกับกิจกรรมยาง ในอันที่จะเป็นประโยชน์แก่เจ้าของสวนยางโดยเฉพาะ มอบให้แก่กรมสิกรรมเป็นวงเดียว ตามที่รัฐมนตรีกำหนด เงินที่กรมสิกรรมได้รับนี้ให้ถือว่าเป็นรายรับตามกฎหมายว่าด้วยวิธีการบประมาณ

(2) จำนวนไม่เกินร้อยละห้า เป็นค่าใช้จ่ายในการบริหารการสงเคราะห์ การทำสวนยาง หากเงินจำนวนที่ดังกล่าวไม่พอจ่ายในงานต่างๆ ดังกล่าวให้รัฐบาลตั้งรายจ่ายเพิ่มเติมในงบประมาณประจำปีตามความจำเป็น

(3) จำนวนเงินนอกจาก (1) และ (2) เป็นเงินที่จัดสรรไว้เพื่อส่งเคราะห์เจ้าของสวนยางตามพระราชบัญญัติทั้งสิ้น และจะจ่ายเพื่อการอื่นได้มิได้⁶⁰

กล่าวได้ว่า เงินรายได้จากการจัดเก็บเงินส่งเคราะห์เพื่อการปลูกแทนน้ำ จะต้องนำมาจัดสรรเป็น 3 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 จำนวน 90 เปอร์เซ็นต์ของรายได้ จะต้องใช้เพื่อช่วยเหลือเจ้าของสวนยางตามโครงการปลูกยางทดแทน อีก 5 เปอร์เซ็นต์ใช้เป็นค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานของสำนักงานกองทุนส่งเคราะห์การทำสวนยาง ส่วนอีก 5 เปอร์เซ็นต์ที่เหลือนำไปใช้จ่ายในการศึกษาวิจัย และด้านค่าวิถีya กับยาง สัดส่วนนี้ได้ปรับเปลี่ยนตามพระราชบัญญัติของทุนส่งเคราะห์การทำสวนยางฉบับแก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช 2530 กำหนดให้สัดส่วนของสำนักงานกองทุนส่งเคราะห์การทำสวนยางเพิ่มขึ้นเป็น 10 เปอร์เซ็นต์ และให้ลดสัดส่วนของการปลูกแทนเหลือเพียง 85 เปอร์เซ็นต์ อีก 5 เปอร์เซ็นต์ที่เหลือใช้ใน การค้นคว้าวิจัยเข่นเดิม

สำหรับเงินช่วยเหลือชาวสวนในระยะแรก ซึ่งเริ่มในพ.ศ. 2504 รัฐได้ให้เงินอุดหนุนแก่ผู้ปลูกยางทดแทน จำนวน 1,500 บาท ต่อไร่ จากนั้นเงินจำนวนนี้จะเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ตามแต่คณะกรรมการกองทุนส่งเคราะห์การทำสวนยางจะเห็นสมควร ทั้งนี้เป็นไปตามจำนวนเงินที่กองทุนได้รับ ทั้งจากเงินส่งเคราะห์เพื่อการปลูกแทน และแหล่งเงินทุนอื่นๆ เช่น เงินกู้ และเงินช่วยเหลือจากต่างประเทศ ตั้งนั้นเงินอุดหนุนจะเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ จาก 1,500 บาท ในระหว่างปีพ.ศ. 2504-2507 เป็น 1,850 บาท ใน พ.ศ. 2508-2509 เป็น 2,000 บาท ในพ.ศ. 2510-2519 เป็น 2,800 บาท ในพ.ศ. 2522 เป็น 3,900 บาท ใน พ.ศ. 2523 เป็น 4,800 บาท ในพ.ศ. 2527⁶¹ และ 6,800 บาท ในปัจจุบัน

ในการให้เงินส่งเคราะห์ในระยะแรก ได้กำหนดให้เจ้าของสวนยางที่ต้องการปลูกทดแทนปฏิบัติตามเงื่อนไขมาตรา 8 (3) แห่งพระราชบัญญัติของทุนส่งเคราะห์การทำสวนยาง พุทธศักราช 2503 โดยกำหนดให้มีเงื่อนไขไม่น้อยกว่า 2 ไร่ แต่ละไร่ต้องมีต้นยางแก่ อายุ 25 ปี ขึ้นไป หรือต้นยางทຽุดโกรมเสียหายหรือต้นยางที่ให้ผลน้อยปลูกไว้ไม่น้อยกว่า 10 ต้น และโดยเฉลี่ยต้องมีต้นยางไม่น้อยกว่าไร่ละ 25 ต้น

ส่วนการให้เงินดังกล่าว จะแบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ การให้เป็นสิ่งของ ได้แก่ ต้นพันธุ์ ปุ๋ย ยาป้องกันโรคและการให้เงินส่งเคราะห์เป็นตัวเงิน โดยจะแบ่งให้เป็นวดๆ ในระยะเวลา 5 ปีครึ่ง หลังจากนี้ถ้าหากขาดการคงตัวที่น้ำสวนต้องดูแลสวนอย่างหนาวยัง

ในเบื้องต้นมีน้ำที่เลสาบลงมา การให้เงินอุดหนุนเพื่อปลูกทดแทนด้วยยางพันธุ์ มีปัญหาบ้างในระยะแรก เนื่องจากชาวสวนเข้าใจว่า ถ้าไครเอจเงินอุดหนุนมาปลูกจะถูกยึดที่ดินเป็นของรัฐ⁶² ทั้งนี้ เพราะชาวสวนไม่มีกรรมสิทธิ์ในที่ดินของตน มีเพียงใบ สค. 1 จึงวางแผนว่าจะเป็นวิธีที่รัฐจะยึดทรัพย์สินเป็นของรัฐในภายหลัง นอกจากนี้การปลูกทดแทน ทำให้ชาวสวนต้องเสียรายได้ของครอบครัวเป็นเวลานาน 6-7 ปี สวนยางลุ่มน้ำที่เลสาบลงมาส่วนใหญ่เป็นสวนขนาดเล็ก เมื่อขอส่งเคราะห์จะต้องโคนหมอดทั้งสวนหรือแบ่งขายเป็นแปลงขนาดเล็กลงเพื่อให้มีรายได้เลี้ยงครอบครัวบ้าง แต่ก็มีรายได้ไม่พอเพียง ต้องทำอาชีพอื่นเสริมจึงจะพอเลี้ยงชีพอยู่ได้ ส่วนสวนขนาดใหญ่จะได้ประโยชน์จากการได้รับเงินอุดหนุนจากกองทุนฯ มากกว่าสวนขนาดเล็ก สามารถแบ่งสวนเพื่อรับการส่งเคราะห์เป็นแปลงๆ ได้โดยไม่กระทบถึงรายได้ระหว่างการรับการส่งเคราะห์มากนัก

ตารางที่ 4.4 พื้นที่ปลูกยางพาราลุ่มน้ำทະเลสถาบันสงฆาตั้งแต่ พ.ศ. 2500 - พ.ศ. 2539
การสังเคราะห์ พ.ศ. 2504-2509

พ.ศ.	พื้นที่การเพาะปลูก (ไร่)			พื้นที่ที่ได้รับการสังเคราะห์ (ไร่) ³					
	สงขลา	พัทลุง	ลุ่มน้ำฯ	สงขลา		พัทลุง		ลุ่มน้ำฯ	
				ราย	ไร่	ราย	ไร่	ราย	ไร่
2504	-	-	-	192	5,115	17	331	209	5,446
2505	-	-	-	308	6,030	23	287	331	6,317
2506 ¹	701,154	235,884	937,038	274	5,547	18	425	292	5,972
2507	-	-	-	390	5,182	95	788	485	5,970
2508	-	-	-	518	6,175	125	982	643	7,157
2509 ²	1,213,231	400,625	1,613,856	492	5,528	162	1,049	654	6,577

ที่มา : ¹ กรมการยาง, รายงานสำมะโนเกษตร 2506

² งานเศรษฐกิจการยาง ศูนย์วิจัยการยางคองหงส์ หาดใหญ่

³ กชช. พณ 0301.11.9.4/1 การประชุมเรื่องการแก้ไขภาระการค้ายางตอกต่อ (14 มี.ค. 2510 - 12 มี.ย. 2511)

ในระยะแรกการปลูกทดลองด้วยยางพันธุ์ดินเขตลุ่มน้ำทະเลสถาบันสงฆาต ซึ่งเป็นแหล่งผลิตยางพารานานาดิ่ญแห่งหนึ่งในภาคใต้ ขยายตัวเพิ่มขึ้นอย่างมาก จาก 5,446 ไร่ ในพ.ศ. 2504 เพิ่มขึ้นเป็น 6,577 ไร่ ในพ.ศ. 2509 เพิ่มขึ้นเพียง 20.76 เปอร์เซ็นต์ ซึ่งไม่ได้สัดส่วนกันกับพื้นที่ที่ปลูกยางพาราในลุ่มน้ำทະเลสถาบัน ซึ่งขยายตัวมากขึ้นจาก 937,038 ไร่ ในพ.ศ. 2506 เป็น 1,613,856 ไร่ ใน พ.ศ. 2509 เพิ่มขึ้นถึง 72.22 เปอร์เซ็นต์ (ดูตารางที่ 4.4)

อย่างไรก็ตามกองทุนส่งเคราะห์การทำสวนยางประสบความสำเร็จในการจูงใจให้ชาวสวนหันมาปลูกทดลองยางพันธุ์พื้นเมืองด้วยยางพันธุ์ดินมากพอสมควร ในช่วง 30 ปี ตั้งแต่ พ.ศ. 2504-2533 ชาวสวนยางพาราลุ่มน้ำทະเลสถาบันสงฆาตปลูกทดลองได้ถึง 1,091,563.32 ไร่ หรือ 49.45 เปอร์เซ็นต์ ของพื้นที่ปลูกยางพาราลุ่มน้ำทະเลสถาบันสงฆาต โดยชาวสวนยางจังหวัดพัทลุงปลูกทดลองในปริมาณที่สูงถึง 303,560.93 ไร่ หรือ 54.52 เปอร์เซ็นต์ ในขณะที่ชาวสวนยางจังหวัดสงขลาปลูกทดลองได้ 787,975.39 ไร่ หรือ 47.75 เปอร์เซ็นต์ (ดูตารางที่ 4.5) ส่วนผลผลิตต่อไร่ก็เพิ่มขึ้นจากเฉลี่ยปีละประมาณ 60 กิโลกรัมต่อไร่ ก่อน พ.ศ. 2504 เพิ่มขึ้นเกือบ 5 เท่าตัว ใน พ.ศ. 2535 เท่านี้ได้ขัด Kronen ผลผลิตยางพาราของจังหวัดพัทลุง เพิ่มขึ้นถึง 286 กิโลกรัมต่อไร่ ใน พ.ศ. 2535⁶³

ตารางที่ 4.5 พื้นที่เพาะปลูกยางพารา ลุ่มน้ำทະເລສາບສັງລາແລ້ວพื้ນที่ที่ได้รับการสงเคราะห์ ปลูกແກນด้วยยางพันธุ์ดี พ.ศ. 2510-2539

พ.ศ.	พื้นที่การเพาะปลูก (ไร่)			พื้นที่ที่ได้รับการสงเคราะห์ (ไร่) ⁶		
	สงขลา	พทลุง	ลุ่มน้ำฯ	สงขลา	พทลุง	ลุ่มน้ำฯ
2510	-	-	-	4,741.79	871.75	5,613.54
2511	-	-	-	6,940.80	2,040.08	8,980.88
2512	-	-	-	12,540.35	2,502.20	15,042.55
2513	-	-	-	11,738.70	3,130.45	14,869.15
2514	-	-	-	15,344.20	2,561.65	17,905.65
2515	-	-	-	17,876.95	2,951.40	20,828.35
2516	-	-	-	20,497.55	5,031.70	25,529.25
2517	-	-	-	22,762.75	5,732.95	28,495.70
2518 ¹	1,403,526	462,836	1,866,362	20,437.65	4,473.30	24,910.95
2519	1,426,926	470,486	1,897,412	22,792.35	6,250.00	29,042.35
2520	1,450,326	478,137	1,928,463	25,099.75	7,542.55	32,642.30
2521	1,473,881	485,838	1,959,719	35,802.00	11,199.00	47,001.00
2522	1,497,125	493,437	1,990,562	42,702.00	18,611.00	61,313.00
2523	1,520,256	-	-	42,218.00	25,475.00	67,693.00
2524	-	-	-	41,920.90	28,221.30	70,142.20
2525	-	-	-	47,194.65	26,453.65	73,648.30
2526	-	-	-	41,343.50	18,744.30	60,087.80
2527	-	-	-	37,170.95	18,866.00	56,036.95
2528	-	-	-	45,616.55	26,094.75	71,711.30
2529 ²	1,623,704	552,066	2,175,770	48,380.05	23,142.70	71,522.75
2530	-	-	-	51,858.95	17,288.15	69,147.10
2531	1,623,704	552,066	2,175,770	56,878.05	19,468.65	76,346.70
2532	-	-	-	44,170.15	13,009.10	57,179.25
2533	1,650,244	556,746	2,206,990	38,369.80	10,037.30	48,407.10
2534	-	409,582	-	40,564.50	10,137.65	50,702.15
2535 ³	1,489,361	532,834	2,022,195	43,711.60	9,446.30	53,157.79
2536 ⁴	1,081,140	444,645	1,525,785	42,872.95	8,376.55	51,249.50
2537 ⁵	1,675,355	658,611	2,333,966	32,001.90	6,208.40	38,210.30
2538	1,747,908	649,777	2,397,685	32,275.10	6,480.20	38,755.30
2539	1,640,433	648,418	2,288,851	32,222.25	7,343.90	39,566.15

ที่มา : ¹ ศูนย์วิจัยการยาง หาดใหญ่

² สถิติประเทศไทย, 17, 1-2 ปี พ.ศ. 2531

³ สำนักงานพณิชย์ จังหวัดพทลุง, ข้อมูลการตลาด พ.ศ. 2534, 2535, 2537

⁴ สำนักงานสถิติแห่งชาติ, สำมะโนการเกษตรจังหวัดสงขลาและจังหวัดพทลุง พ.ศ. 2536

⁵ สำนักงานสถิติแห่งชาติ, สมุดรายงานสถิติจังหวัด พ.ศ. 2538, 2539

⁶ พนิจ เสทธอนวงศ์, รวมรวม, สถิติยางธรรมชาติ ยางสั่งเคราะห์ และเนื้อที่ปลูกยางพารา ปี 2544, หน้า 76-105.

การพัฒนาเทคโนโลยีการผลิตเพื่อเพิ่มผลผลิตย่างได้เริ่มอย่างจริงจังเมื่อรัฐบาลเข้าแทรกแซงการผลิตโดยให้เงินอุดหนุนขาวสารบุคคลแทนด้วยยางพันธุ์ชีวิตริมในพ.ศ. 2504 โดยชาวสวนจะได้รับคำแนะนำและควบคุมอย่างใกล้ชิดจากเจ้าหน้าที่กองทุนสงเคราะห์การทำสวนยางเกือบทุกขั้นตอนการผลิต ตั้งแต่แนะนำการปลูกแทนด้วยยางพันธุ์ชีวิตริมที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ ซึ่งทำการวิจัยโดยศูนย์วิจัยการยาง ตำบลคงทอง อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา โดยได้กำหนดสายพันธุ์ที่ให้ผลผลิตสูงออกเป็นชั้นๆ สามชั้นด้วยกัน คือ พันธุ์ยางชั้นหนึ่ง ชั้นสอง และชั้นสาม⁶⁴ การจะใช้ยางพันธุ์ชั้นไหน และยางพันธุ์อะไร ชาวสวนจะเป็นผู้ตัดสินใจแต่ส่วนใหญ่ทำการดำเนินการตามคำแนะนำของกองทุน ในลุ่มน้ำภาคใต้สงขลา พันธุ์ยางที่นิยมใช้กันคือ RRIM 600 PB5/51 และ GTI ตามลำดับ⁶⁵ โดยเฉพาะพันธุ์ RRIM 600 นิยมกันมาก เพราะให้น้ำยางสม่ำเสมอ ลำต้นแข็งแรงโคนล้มพังๆ ไม่ค่อยล้ม⁶⁶

นอกจากนี้การกำหนดระยะเวลาปลูก การคุ้มครองรักษาโดยการใช้ปุ๋ยเคมีต่างชนิดกันตามขั้นตอนตั้งแต่เริ่มปลูกจนสามารถเก็บยางได้ การใช้สารเคมีปราบวัวพืช การปลูกพืชคุณตินและการปลูกพืชเช่นระหง่านและยาฯ เพื่อเพิ่มรายได้ให้เจ้าของสวน จะต้องเป็นไปตามข้อกำหนดของกองทุน สงเคราะห์การทำสวนยาง และเพื่อให้ต้นยางให้ผลผลิตสูงตามที่ต้องการ เจ้าหน้าที่ของสำนักงานกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยางจะดูแลให้คำแนะนำและจ่ายเงินค่าแรงงานรวมทั้งค่าวัสดุในแต่ละงวด จนครบ 5 ปี ครึ่ง หลังจากนั้นชาวสวนต้องดูแลสวนยางของตนเอง ยางพาราพันธุ์ชีวิตริมสามารถได้เมื่ออายุประมาณ 7 ปี และเพื่อรักษาหน้ายางให้สามารถเก็บได้นานที่สุด กองทุนจะแนะนำไม่ให้ชาวสวนเก็บยางทุกวัน แต่จะเก็บติดต่อกันได้ก่อนขึ้นอยู่กับขนาดของการเปิดหน้ายาง ในลุ่มน้ำภาคใต้สงขลา ส่วนใหญ่จะนิยมเปิดหน้ายางโดยครึ่งครึ่งต้น และเก็บหนึ่งในสามของต้น โดยชาวสวนที่เก็บครึ่งต้น ส่วนใหญ่จะเก็บ 3 วัน เว้น 1 วัน ส่วนชาวสวนที่เก็บหนึ่งในสามของต้น ส่วนใหญ่จะหัดสูงจะครึ่ง 3 วัน เว้น 1 วัน ขณะที่พัทลุงจะเก็บทุกวัน⁶⁷ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับฐานะเศรษฐกิจของเจ้าของสวนเป็นสำคัญ โดยใช้แรงงานทั้งในครอบครัวและแรงงานจ้างเก็บ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับขนาดของเนื้อที่และแรงงานในแต่ละครอบครัว

กล่าวไวย้ว่า การที่รัฐเข้ามาแทรกแซงการผลิต โดยควบคุมดูแลอย่างใกล้ชิด ตั้งแต่การคัดเลือกสายพันธุ์ที่ให้ผลผลิตสูง การปลูก การบำรุงรักษา การใส่ปุ๋ย การปลูกพืช เช่น ตลอดจนการเก็บและ การแปรรูป ทำให้คุณภาพการผลิตยางของชาวสวนยางลุ่มน้ำภาคใต้ดีขึ้น ผลผลิตของชาวสวนมีปริมาณมากขึ้น แต่ยังมีปัญหาการขายผลผลิตที่ได้ราคาต่ำ และการถือครองที่ดิน ซึ่งชาวสวนมีไม่นานนัก ทำให้รายได้ที่เกิดจากการผลิตยางเพื่อขายเป็นอาชีพหลักมีไม่เพียงพอ

2. การกำสวนยางพารา: ชาวสวนสูญเสียรายได้จากการเขื่อนใบ Wongkong ฯ

การประกาศใช้พระราชบัญญัติของทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง เมื่อพ.ศ. 2503 และเริ่มให้ทุนสงเคราะห์เพื่อปลูกแทนยางพันธุ์พื้นเมืองด้วยยางพันธุ์ชีวิตริม เมื่อพ.ศ. 2504 ได้รับการตอบรับจากชาวสวนอย่างเชื่องช้า เท็นได้ว่า ในพ.ศ. 2504 มีชาวสวนเข้าร่วมโครงการปลูกทดแทนเพียง 209 ราย พื้นที่ส่งเคาะห์ 5,446 ไร่ ก่อนที่จะขยายตัวสูงขึ้นอีกเล็กน้อย ในพ.ศ. 2506 ซึ่งมีชาวสวนเข้าร่วมโครงการปลูกทดแทนเพิ่มขึ้นเป็น 292 ราย พื้นที่ส่งเคาะห์ 5,972 ไร่ มีส่วนต่างจาก พ.ศ. 2504 เพียง

83 ราย พื้นที่ส่งเคราะห์ต่างกันเพียง 526 ไร่ ในช่วงระยะเวลา 3 ปี ซึ่งนับว่าการเข้าร่วมโครงการของชาวสวนยางพาราเคลื่อนตัวมากมาเมื่อเทียบกับพื้นที่เพาะปลูกยางพาราของลุมน้ำทะเลสถาบันฯ ซึ่งมีมากถึง 937,038 ไร่ (ดูตารางที่ 4.4)

ปรากฏการณ์เข่นนี้ เกิดจากการที่ชาวสวนไม่ไว้ใจรัฐ เนื่องจากไม่เคยได้รับการช่วยเหลือแบบให้ขาดเข่นนึ่งก่อน ส่วนใหญ่รู้จะเข้ามาเก็บภาษีและแก้ปัญหาเฉพาะหน้าที่เกิดขึ้นเป็นครั้งคราว เท่านั้น ชาวสวนจึงระวังรัฐและเจ้าหน้าที่ของรัฐ กรณีกรุงไปว่าการให้ทุนส่งเคราะห์ตนให้ขาดนั้น่าจะมีอะไรซ่อนเร้นอยู่ บางรายคิดว่าเมื่อขอทุนส่งเคราะห์ไปแล้ว กองทุนจะยึดสวนยางที่ปลูกทดแทนรวมถึงที่ดินดีนี้ไป เพราะเอกสารสิทธิ์ของพวากษาส่วนใหญ่มีเพียง สค.1 บางรายเกรงว่าจะถูกเรียกเก็บภาษี กลัวจะถูกเรียกเงินที่ไม่คาดคิดไป และท้ายที่สุดคือไม่แน่ใจว่า ยางพันธุ์ใหม่จะให้น้ำยังมากกว่ายางพันธุ์พื้นเมืองจริงหรือไม่⁶⁸ ดังนั้นชาวสวนส่วนใหญ่จึงรอดูว่าผู้ที่ขอรับทุนส่งเคราะห์เพื่อการปลูกทดแทนไปก่อนหน้านี้นั้น ประสบปัญหาเข่นที่พากันกังวลหรือไม่ ดังนั้นการปลูกทดแทนจะขยายตัวมากขึ้นหรือไม่ จึงต้องรอจนกระทั่งชาวสวนที่ตัดสินใจเข้าร่วมโครงการก่อนหน้านั้นไม่มีปัญหาอย่างที่วิตกกังวล จึงค่อยๆ เข้าร่วมโครงการปลูกทดแทน และเมื่อสวนยางรุ่นแรกที่เข้าร่วมโครงการปิดกีดได้ ปรากฏว่าได้ผลดีมาก มีปริมาณน้ำยังมากกว่ายางพันธุ์พื้นเมืองถึง 3 เท่า⁶⁹ ทำให้การปลูกทดแทนยางพันธุ์พื้นเมืองด้วยยางพันธุ์เริ่มนิยมตัวอย่างรวดเร็ว ดังแต่ช่วงหลังของทศวรรษ 2510 เป็นต้นมา โดยพื้นที่การปลูกทดแทนเพิ่มขึ้นจาก 6,577 ไร่ ในพ.ศ. 2509 เพิ่มขึ้นเป็น 20,828.35 ไร่ ในพ.ศ. 2515 เพิ่มขึ้นถึง 14,251.35 ไร่ (ดูตารางที่ 4.5)

ในการปลูกทดแทนนั้น กองทุนส่งเคราะห์การทำสวนยางได้กำหนดเงื่อนไขที่ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของชาวสวนยางเป็นอย่างมาก กล่าวคือ ชาวสวนยางพาราที่ขอรับการสนับสนุนส่งเคราะห์ต้องได้นั่นยางเก่าและไม้มัดอื่นๆ หมัดทั้งสวน ถ้าชาวสวนรายได้วันไม้มัดไว้ กองทุนจะตัดพื้นที่สวนนั้นออกไป แต่เนื่องจากไม้มัดไม่ได้กระจุกตัวอยู่เป็นหย่อมๆ แต่ขึ้นกระจายไปทั่วทั้งสวน ถ้าวันไม้มัดໄว้ชาวสวนก็แทบจะไม่มีพื้นที่เหลือปลูกยางทดแทน และคงต้องเงินว่ายเหลือเพื่อการปลูกแทนเพียงเล็กน้อย⁷⁰ ดังนั้นชาวสวนจึงต้องจำใจได้นั่นยางเก่าและไม้มัดอื่นๆ ทั้งสวน สูญเสียรายได้ที่ควรจะได้จากการปลูกในสวนยางไปอย่างสิ้นเชิง ความจริงแล้วการทำสวนยางแบบดั้งเดิมนั้น ชาวสวนจะมีวิธีปลูกพันธุ์กับสวนยางค่อนข้างมาก เพราะในสวนยางชาวสวนจะปลูกไม้คบะปุกบนต้นยางพารา เช่น สะตอ คุกนียง ทุเรียนพันธุ์พื้นเมือง เป็นต้น ในช่วงที่ชาวสวนยังไม่สามารถกู้ดยางได้จะเดือดร้อนไม่มากนัก เพราะได้อาศัยไม้มัดในสวนของตนเลี้ยงชีพไปได้ ดังนั้นการโอนยางและไม้มัดอื่นๆ จนล่องเตียน ทำให้ชาวสวนขาดรายได้จุนเจือครอบครัวระหว่างรอเบิกกู้ดยาง แม้ว่าจะสามารถปลูกพืชแพร่ในสวนเพื่อหารายได้มากด้วยส่วนที่ขาดหายไปก็ทำได้เพียง 3 ปี หลังจากนั้นก็ใบของยางจะแห้งคลุมเป็นร่มเงาทำให้การปลูกพืชแพร่ไม่ได้ผลเท่าที่ควร ต่อมากองทุนส่งเคราะห์การทำสวนยาง ได้ตระหนักรถึงความเดือดร้อนในการสูญเสียรายได้ของชาวสวนยาง จึงได้ปรับปรุงเงื่อนไขการโอนยางเพื่อปลูกทดแทน โดยยอมให้ชาวสวนยางเว้นไม้มัดไว้ในสวนของตนได้ โดยไม่ตัดพื้นที่สวนนั้นออกจาก การสนับสนุนส่งเคราะห์ เมื่อไม่เกิน 10 ปีนี้เอง ถึงแม้จะเปลี่ยนล่าช้าก็ยังดีกว่าไม่ปรับเปลี่ยนเลย เพราะการอนุญาตให้เว้นไม้มัดในสวนยางได้ช่วยเพิ่มรายได้และสามารถจุนเจือไม่ให้ครอบครัวเดือดร้อนจากการสูญเสียรายได้ระหว่างรอระยะ

เวลาเปิดกรีดได้พอสมควร

กล่าวได้ว่า การที่หน่วยงานรัฐบูรณะบังคับให้ชาวสวนยางปลูกพืชเชิงเดียวเพื่อหวังผลในการเพิ่มผลผลิตต่อไร่ให้สูงขึ้น โดยไม่คำนึงถึงวิถีชีวิตดั้งเดิมของชาวสวนที่ดำรงอยู่มาข้านาน ผลกระทบต่อวิถีชีวิตของชาวสวนยางพาราต่อข้างมาก ต้องเดือดร้อนเพราวยได้ส่วนหนึ่งที่ต้องสูญเสียไปจากการโภคไม้ผลที่เคยเป็นแหล่งรายได้จุนเจือครอบครัวมาโดยตลอด นอกจากนี้ทำให้วิถีชีวิตชาวสวนผูกติดอยู่กับตลาดมากยิ่งขึ้น เพราะยางพาราปลูกเพื่อขายเพียงอย่างเดียว ดังนั้นการขึ้นลงของราคายาง ราคากดราคายางของฟื้ด้า การคงน้ำหนัก ล้วนส่งผลต่อกำไร ขาดทุน ของชาวสวนยางพาราทั้งสิ้น โดยเฉพาะราคายางของไทยซึ่งขึ้นลงตามราคายางและความต้องการของตลาดโลก ถ้าราคายางตกลงมาก ๆ ชาวสวนยางจะขายผลผลิตของตนได้ไม่คุ้มทุน และเมื่อก็ได้เงินนี้ขึ้นบ่อยครั้ง นานวันเข้าเงินอมที่เก็บไว้ก็จะไม่เพียงพอ กับการใช้จ่ายในครอบครัว ซึ่งเป็นรายจ่ายประจำ จำเป็นต้องกู้หนี้ยืมสินจากผู้อื่นหรือธนาคาร โดยเฉพาะธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร เป็นต้น ซึ่งต้องหาทางออกทุนไม่บังคับให้โภคไม้ผลในสวนยาง ก็จะสามารถนำผลผลิตมาขายจุนเจือครอบครัว ช่วยให้การเลี้ยงชีวิไม่ขาดสน茄ไม่ต้องกู้หนี้ยืมสินให้เป็นภาระแก่ครอบครัวอย่างที่เป็นอยู่ในปัจจุบันนี้

3. การขายไม้ยางพารา: ต้นทุนสำคัญในการพัฒนาเทคโนโลยีการผลิต

หลังจากเปิดกรีดยางพาราจนต้นยางมีอายุ 25 ปี ขึ้นไป หรือหน้ายางเสียหายมาก จะถูกโภคเพื่อปลูกทดแทนใหม่ ในอดีตไม่สามารถนำต้นยางมาใช้ประโยชน์ได้ เนื่องจากเป็นไม้อ่อน อ่อน และเกิดเชื้อราหรือมอดเข้าทำลายได้ง่าย ส่วนใหญ่จึงถูกนำไปทำฟืนเผาถ่านหรือเผาทำลายทิ้ง

ต่อมาได้ค้นพบกรรมวิธีในการนำไม้ยางมาผ่านกระบวนการรักษาเนื้อไม้ โดยการแช่สารเคมีเพื่อป้องกันเชื้อราและนำไปอบแห้ง ส่งผลให้สามารถนำไม้ยางพารามาใช้ประโยชน์ในการผลิตภัณฑ์ได้เป็นอย่างดี ประกอบกับเนื้อไม้ยางพารามีสีขาวนวลและมีลวดลายสวยงาม ได้รับความนิยมมากจนได้ชื่อว่า “ไม้สักขาว” (white teak)⁷¹ ไม้ยางพาราจึงเป็นที่นิยมของตลาดมาก เพราะนอกจากราคากูกแล้วยังสามารถเปลี่ยนสีได้ตามความต้องการของผู้บริโภคอีกด้วย ต่อมารัฐบาลออกพระราชกำหนดปิดป่าสัมปทานทั่วประเทศ เมื่อ พ.ศ. 2532 ทำให้อุตสาหกรรมเฟอร์นิเจอร์และผลิตภัณฑ์ไม้ต่าง ๆ เกิดขึ้นและแคลนไม้อ่อนงอกนก ไม้ยางพาราจึงได้รับความสนใจมากขึ้น ราคาไม้ยางจึงถูกตัวสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว

การขายไม้ยางพาราในเขตลุ่มน้ำท่าศาลา สูงขึ้นประมาณ พ.ศ. 2510 ในระยะแรกจะขายในรูปของไม้ฟืน โดยขายเป็นไร่ ๆ ละ 15-20 บาท⁷² ต่อมาใน พ.ศ. 2517 มีโรงงานทำเฟอร์นิเจอร์จากไม้ยางเกิดขึ้น มีการซื้อขายไม้ยางไร่ละ 2,500 บาท ใน พ.ศ. 2525 ราคามิ้นยางสูงขึ้นเรื่อยๆ เพราไม้ยางเริ่มได้รับความนิยมมากขึ้น การซื้อขายเปลี่ยนมาซื้อเป็นหลา ๆ ละ 30 บาท ก่อนที่จะขยับตัวสูงขึ้นเป็นหลาละ 65 บาท ก่อน พ.ศ. 2530⁷³

ตั้งแต่ พ.ศ. 2532 เป็นต้นมา ไม้ยางพาราราคาสูงขึ้นอย่างน่าพอใจ ซึ่งเป็นผลจากการที่รัฐออกพระราชกำหนดปิดป่าสัมปทานทั่วประเทศ คือ จะอยู่ระหว่าง 10,000-15,000 บาท ต่อไร่⁷⁴ ทั้งนี้ต้นยางจะต้องมีเส้นผ่าศูนย์กลาง 7 นิ้วขึ้นไป และมีต้นยาง 65-70 ต้น ต่อไร่ อยู่ในเส้นทางคมนาคมที่ไม่

สำหรับนัก แต่ถ้าไม่เป็นไปตามเงื่อนไขนี้ ราคาก็จะลดต่ำลงมา อยู่ระหว่าง 5,000-7,000 บาท ต่อไร่⁷⁵ บางครั้งพ่อค้าจะซื้อต้นยางแบบเหมาสวน โดยชี้อับเบนมาคละกันไปทั้งต้นยางเล็กและใหญ่ ราคาก็จะอยู่ระหว่าง 800-900 บาท ต่อตัน โดยพ่อค้าจะเป็นคนดำเนินการโคลน ตัดไม้เองทั้งหมด⁷⁶ การที่ชาวสวนยางพาราสามารถขายไม้ยางพาราได้ในราคาที่ดี ส่งผลโดยตรงต่อการพัฒนาเทคโนโลยีการผลิต เพราะเงินอุดหนุนที่กองทุนสงเคราะห์การทำสวนยางจัดให้ในแต่ละงวดนั้น มีข้อกำหนดด้วยอย่างชัดเจน ว่าเป็นค่าใช้จ่ายในเรื่องอะไร บ้าง เช่น ค่าพันธุ์ยาง ค่าปุ๋ย ค่ายาปesticide ค่าดูแล เป็นต้น ค่าใช้จ่ายจะพอดีกับเงินอุดหนุนของกองทุน ไม่มีส่วนเหลือขาดขาดรายได้ที่สูญเสียไปในการปลูกแทนและรอระยะเวลาเปิดกิจการ ดังนั้นชาวสวนยางพาราส่วนใหญ่จึงต้องใช้แรงงานในครอบครัวทำสวนยางของตนและไม่มีเงินเหลือพอที่จะปรับเปลี่ยนปัจจัยการผลิต เนื่อง รถไถ (รถแทรกเตอร์) เพื่อช่วยประหยัดแรงงาน และสามารถปลูกยางได้เร็วขึ้น ระยะเวลาในการเปิดกิจการจะสั้นลงด้วย

กล่าวได้ว่า การที่ชาวสวนยางมีเงินจากการขายไม้ยางพารา ทำให้ชาวสวนโดยเฉพาะชาวสวนยางพาราขนาดเล็กมีกำลังเงินเพียงพอ สามารถจ้างรถแทรกเตอร์มาช่วยผ่อนแรงงานในการทำสวนยางพาราของตนได้

การใช้รถแทรกเตอร์ช่วยในการทำสวนยางพารา เริ่มเมื่อประมาณทศวรรษ 2500 โดยเริ่มใช้ในสวนยางขนาดใหญ่ก่อน จากนั้นจึงขยายไปยังสวนขนาดกลางและขนาดเล็กในที่สุด สำหรับสวนขนาดใหญ่จะมีรถแทรกเตอร์ของตนเองใช้ในการทำสวนยางพารา ส่วนสวนยางพาราขนาดกลางซึ่งมีพื้นที่เพาะปลูก 50 ไร่ขึ้นไป จะใช้วิธีจ้างรถแทรกเตอร์ ซึ่งเชื่อว่าเป็นของคนจีน อัตราค่าจ้างไม่แพงกว่าขัดเจน แต่คิดค่าจ้างเป็นไร่ตั้งแต่ประมาณ พ.ศ. 2508⁷⁷ ต่อมาหลังจากที่มีการปลูกทดแทนยางพันธุ์พื้นเมืองด้วยยางพันธุ์ดีอย่างแพรทลีย์ ตั้งแต่ปีงบประมาณทศวรรษ 2510 อัตราค่าจ้างรถแทรกเตอร์ได้เพิ่มขึ้น โดยคิดค่าดันต้นยางให้ล้มไว้ละ 450 บาท ค่าไถปรับพื้นที่ไว้ละ 30 บาท ใน พ.ศ. 2530 ได้มีการปรับวิธีการจ้างรถแทรกเตอร์ จากคิดค่าจ้างเป็นไร่เปลี่ยนมาคิดเป็นชั่วโมงแทน โดยคิดค่าจ้างขั่วโมงละ 200 บาท⁷⁸ เข้าใจว่าการคิดค่าจ้างเป็นขั่วโมงยังใช้เรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน

สำหรับชาวสวนขนาดเล็ก ในระยะแรกของการรับทุนอุดหนุนจากกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง ส่วนใหญ่จะใช้แรงงานภายในครอบครัวเป็นหลักอยู่เช่นเดิม เพราะเงินที่กองทุนให้ปัจจุบันนี้ยังไม่สามารถซื้อต้นยางพันธุ์คุณภาพดีได้ การใช้รถแทรกเตอร์ของชาวสวนขนาดเล็กน่าจะเริ่มประมาณ พ.ศ. 2525 เมื่อเริ่มมีการขายไม้ยางพารามากขึ้น ชาวสวนขนาดเล็กที่มีฐานะบางรายอาจมีเงินเพียงพอที่จะจ้างรถแทรกเตอร์เพื่อเร่งปลูกยางให้เร็วขึ้น เพราะกองทุนจ่ายเงินทดสอบการปลูกยางเป็นวงคุย แต่ละงวดจะจ่ายเมื่อทำกิจกรรมที่กำหนดให้เสร็จเรียบร้อย เช่น โคนต้นยางเก่า จุดปรง และปรับพื้นที่ จ่ายงวดที่ 1 เป็นต้น ดังนั้นลักษณะที่ดำเนินแต่ละขั้นตอนตามข้อกำหนดของกองทุนได้เร็วเท่าไหร่ หมายถึงว่าจะได้เงินรถแทรกเตอร์ตามไปด้วย

อย่างไรก็ตามการใช้รถแทรกเตอร์ช่วยในการผลิตยาง ในขั้นตอนการตัดต้นยาง การตัด และการจุดไฟ คงจะเริ่มอย่างกว้างขวาง เมื่อการขายไม้ยางพาราขยายตัวเต็มที่ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2532 ราคาน้ำยางขยายตัวสูงขึ้นถึงไว้ละ 10,000-15,000 บาท โดยพ่อค้ารับซื้อไม้เป็นผู้ดำเนินการใช้เครื่องจักรช่วย

หนึ่งศตวรรษเศรษฐกิจของคนลุ่มน้ำและสถาบันฯ

ในการดัน ໄດ ตัดต้นยางและกิ่งยางของชาวสวนเพียงแต่ชุดปูนเท่านั้น

การที่ชาวสวนมีเงินทุนเพียงพอที่จะจ้างรถแทรกเตอร์ช่วยในการทำสวนยางพารา ทำให้การทำสวนยางพาราผ่อนแรงลงมาก เนื่องจากการทำสวนยางเป็นงานที่หนักโดยเฉพาะขั้นตอนการโค่นต้นยาง ซึ่งชาวสวนใช้แรงงานในครอบครัว บางรายที่มีเงินเพียงพอจะจ้างแรงงานมาช่วยโดยค่าหัว โดยใช้เครื่องมือง่ายๆ เช่น ขวาน เป็นต้น ซึ่งใช้เวลานานมากในการโค่นต้นยางแต่ละไร่ การอุดปูกาให้ชาวบ้านมาช่วยโดยค่าหัวบ้านจากท้ายไป ตั้งแต่ชาวสวนได้รับเงินอุดหนุนจากการท่องเที่ยว ผู้คนภายนอกเข้ามายังทำที่ทำการท่องเที่ยว ได้รับผลผลิตเร็วขึ้นด้วย ช่วยแก้ปัญหาเรื่องขาดแคลนแรงงานได้มากพอสมควร

อย่างไรก็ตามการจ้างรถแทรกเตอร์ช่วยในการทำสวนยางพารา ชาวสวนจะจ้างมากันน้อยเพียงใดขึ้นกับแรงงานและทุนทรัพย์ภายในครอบครัวเป็นสำคัญ นอกจากนี้การใช้รถแทรกเตอร์ก็มีข้อจำกัด เพราะสามารถทำได้เพียงบางขั้นตอนเท่านั้น เช่น ดันให้ต้นยางล้ม ໄດปรับพื้นที่ ส่วนการบีบมันเพื่อวางแผนและระยะการปลูก การขุดหลุมปลูก การปลูก การดูแลรักษา การใส่ปุ๋ย การพันยางกำจัดวัชพืชและการรดน้ำ ยังต้องอาศัยแรงงานคนอยู่มาก ซึ่งเป็นปัญหาสำคัญของการทำสวนยางเรือยาม ตั้งแต่ชาวสวนเปลี่ยนเป้าหมายการผลิตยางจากอาชีวะเสริมเป็นอาชีพหลัก

4. แรงงาน กีดขวาง ตัวลดกอบประสิกิภาพการเพิ่มผลผลิตยาง

แรงงานและที่ดิน เป็นปัญหาสำคัญในการผลิตยางพาราตั้งแต่ในอดีต และทวีความรุนแรงขึ้นหลังจากที่ชาวสวนปลูกยางพาราเป็นอาชีพหลัก มีการขยายพื้นที่เพาะปลูก เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ซึ่งต้องใช้แรงงานในการผลิตยางเพิ่มขึ้นในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน แต่เนื่องจากคนในพื้นที่ลุ่มน้ำที่เคลستانสูงขึ้นไม่มากนัก จึงไม่เพียงพอต่อการทำสวนยางทั้งสวนขนาดใหญ่และสวนขนาดเล็ก ในขณะที่ที่ดินในการปลูกยางพาราก็เริ่มมีปัญหาขึ้น ตั้งแต่ปลายศตวรรษ 2520 เพราเวราชาที่ดินถูกตัดสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว ทำให้ชาวสวนขายที่ดินที่อยู่ ใกล้แหล่งชุมชนและมีราคาแพงมากขึ้น เนื่องจากเห็นว่ามีกำไรจากการทำสวนยางพารา การถือครองที่ดินในการทำสวนยางพาราจึงลดขนาดลงอย่างรวดเร็ว ส่งผลกระทบโดยตรงต่อประสิทธิภาพการเพิ่มผลผลิตยาง ดังต่อไปนี้

4.1 แรงงาน เป็นปัญหาที่สำคัญของการผลิตยางพาราทั้งสวนขนาดเล็กและสวนขนาดใหญ่ สวนขนาดใหญ่จะมีปัญหามากกว่าสวนขนาดเล็ก เพราะต้องจ้างทุกขั้นตอนการผลิต ส่วนสวนขนาดเล็กจะมีปัญหาเรื่องหุ่นสาวไม่ยอมทำสวนยาง เพราะเห็นว่าเป็นงานที่เหนื่อยยาก⁸⁰ ผู้ที่ทำอยู่ก็เป็นคนที่มีอายุเกือบ 50 ปีเป็นส่วนใหญ่ เริ่มแรงลดน้อยลง จึงต้องจ้างคนเดียวกัน ดังนั้นทั้งสวนขนาดเล็กและสวนขนาดใหญ่ต้องจ้างแรงงานมากขึ้น หลังจากการเพิ่งพากันลดน้อยลงจากท้ายไปเมื่อชาวสวนได้รับการอุดหนุนด้านเงินทุนจากสำนักงานกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง และชาวสวนหันมาทำสวนยางพาราเป็นอาชีพหลักโดยปลูกพืชเขียวเดียวอย่างเดียวที่

การจ้างแรงงานทำสวนยาง มีทั้งในขั้นตอนการเพาะปลูก การรดน้ำและแปรรูป สำหรับ

ขั้นตอนการเพาะปลูกขาวสวนที่มีฐานะดี จะจ้างแรงงานมาช่วยทำสวนยาง ตั้งแต่ช่วงแรกในทศวรรษ 2500 ส่วนใหญ่จะจ้างคนจีน เพราะทำเร็ว ยืดหยุ่น โดยจ้างเป็นรายวัน ประมาณวันละ 16-20 บาท ต่อมา อัตราการจ้างแรงงานจะเปลี่ยนแปลงตามลักษณะงาน ซึ่งเห็นขัดใน พ.ศ. 2510 ชุดหลุমขนาดกว้างและ ลึก 50 เซนติเมตร จ้างหลุมละ 0.50-1 บาท ปักมบ 100 ต้น 15 บาท ปลูกวันละ 40-50 บาท⁸¹ เป็นต้น

ใน พ.ศ. 2520 ปัญหาแรงงานซึ่งมีมาโดยตลอดได้ทวีความรุนแรงขึ้น ดังนั้นจึงเกิดอาชีพใหม่ ในลุ่มน้ำทะเลสาบสังขลาเรียกว่า “HEMAสวน” หรือ “ผู้ดูแลสวน” เจ้าของกิจการเป็นคนในพื้นที่ ตำบล ทุ่งลุง อำเภอหาดใหญ่ บ้านคลองแสง อำเภอสะเดา จังหวัดสangkhla มีลูกน้องซึ่งเป็นคนที่มาจากภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ ประมาณ 20-30 คน รับจ้างHEMAสวน โดยคิดราคาทั้งนันที่รายเหมาและคิดเป็นต้น ถ้าเป็นรายเหมาจะเหมาเดือนละ 2,000 บาท แต่ถ้าเป็นรายตันจะคิดตันละ 25-30 บาท โดยจะ รับผิดชอบตั้งแต่ จุดปรน ชุดหลุม ปักมบ ปลูก และ ดูแล หลังจากนั้นต่อไปอีกจนกว่าต้นยางจะ แข็งแรง แต่ทั้งนี้ไม่เกิน 1 ปี⁸² การHEMAสวนลักษณะนี้คำงอยู่และพัฒนาเรื่อยมานานถึงทุกวันนี้ แต่ ราคาก็จะเปลี่ยนแปลงไปตามอัตรา ค่าแรงที่ขยับตัวสูงขึ้นเรื่อยๆ อย่างไรก็ตามชาวสวนที่มีพื้นที่เพาะปลูกไม่มากนักและไม่มีทุนทรัพย์ จะใช้แรงงานในครอบครัวทำสวนยางพาราเป็นส่วนใหญ่

ส่วนขั้นตอนการรีดยาง สำหรับสวนยางขนาดเล็ก การขยายพื้นที่เพาะปลูกมากขึ้น เพิ่ม ผลผลิตให้สูงขึ้น เพื่อจะได้มีกำไรพอเพียงที่จะเลี้ยงชีพได้จนเกิน 10 ไร่ ขึ้นไป ชาวสวนจะต้องจ้าง แรงงานเพื่อช่วยในการรีดยางและทำยางแผ่น ในกรณีที่มีแรงงานในครอบครัวเพียง 2 คน เพราะ แรงงานขนาดนี้ผลิตยางได้สูงสุดไม่เกิน 10 ไร่ต่อวัน⁸³ สำหรับการจ้างแรงงานนั้น ถ้าเป็นยางพันธุ์ดีจะ แบ่งให้ลูกจ้างในอัตราส่วน 60: 40 (จำนวนสวนได้ 60 ส่วนลูกจ้างได้ 40) และ 50: 50 ในกรณีเป็นยาง พันธุ์พื้นเมือง⁸⁴ ทั้งนี้ส่วนใหญ่ค่าใช้จ่ายในการผลิตยาง เก็บ ค่าบุญ ค่าตากง ค่าจ้างพนยาปราบวัวพีช จะอยู่ในความรับผิดชอบของเจ้าของสวนทั้งสิ้น รายได้ที่ได้รับเมื่อแบ่งกันแล้วก็เพียงพอจะดำเนินชีพ ตามอัตราภาพเท่านั้น อาจมีผลผลิตส่วนเกินเหลือเพื่อกีบเป็นเงิน存บังก์ไม่มากนักหรือบางรายอาจไม่ เหลือเลย

ปัญหาแรงงานจะเกิดกับสวนขนาดใหญ่มากกว่าและเกิดหลายรูปแบบ แต่ไม่ใช่เกิดจากค่าจ้าง แรงงานต่ำ แต่เกิดจากแรงงานจ้างไม่มีชื่อสัตต์ เอาเบรียบและโง่เจ้าของสวนยางในหลายรูปแบบ ตั้งแต่ โนมายางแผ่น เศษยาง ยางสัน ใบปาขาย แม้แต่ต่อน้ำยาน้ำยาขึ้นแบบไม่ไปภาคตัวยัง นอกจากนี้ ลูกจ้างบางรายยังใช้วิธีเร่งน้ำยาเพื่อเพิ่มผลผลิตของตน โดยการเออบไข้น้ำยาเร่งทahn้ำยาต้นที่เพิ่ง เปิดกรีด ซึ่งนานไปต้นยางจะทรุดโทรมและไม่ให้น้ำยางในที่สุด ทำให้เจ้าของสวนเสียประโยชน์มาก แต่ก็ควบคุมลูกจ้างยาก เนื่องจากสวนอยู่ห่างไกล เมื่อเจ้าของสวนไปตรวจสอบ ลูกจ้างก็กลับสีที่เกิดจาก น้ำยาเร่งอุดตันเสียแล้ว⁸⁵

ปัญหาที่เกิดจากแรงงานเป็นปัญหาสำคัญอย่างหนึ่งนอกจากราคายางตกต่ำ ที่ทำให้เจ้าของสวนยางขนาดใหญ่มีปัญหาค่าอนعامาก และรู้สึกเบื่อหน่ายที่จะทำสวนยางต่อไป หลายรายหันมาปลูกพืชชนิดอื่นแทนยาง หลายรายปล่อยให้สวนยางที่มีอยู่ทรุดโทรมไปและหลายรายเริ่มทยอยขายสวนยาง ของตนเพื่อประกอบอาชีพอย่างอื่น⁸⁶

โดยทั่วไปแล้วความสัมพันธ์ระหว่างเจ้าของสวนกับคนรีดยาง ถ้าเป็นสวนยางขนาดเล็กจะมี

ความสัมพันธ์ค่อนข้างดี โดยเจ้าของสวนจะค่อยๆ ไม่ให้ลูกจ้างเดือดร้อนมากนัก เห็นได้ชัดในช่วงที่ ลูกจ้างไม่มีรายได้จากการรีดยาง เจ้าของสวนจะจ้างให้ทำงานในสวนยาง จ้างถางหญ้า ใส่ปุ๋ยยาง ฉีดยาฆ่าแมลง และเมื่อลูกจ้างเงินขาดมือ เจ้าของสวนจะให้ยืมเงินโดยไม่คิดดอกเบี้ย เพื่อผู้ใจดีจ้างที่มีฝีมือให้อยู่ด้วยนานๆ เป็นความสัมพันธ์ค่อนข้างใกล้ชิด อาจเป็นเพราะว่าลูกจ้างกับเจ้าของสวนมี ความเป็นอยู่ไม่ต่างกันมากนัก ลูกจ้างบางรายมีสวนยางของตนเอง มารับจ้างรีดยางในช่วงที่สวนของ ตนรับการสรงเคราะห์เท่านั้น

ส่วนเจ้าของสวนยางขนาดใหญ่จะมีความสัมพันธ์กับลูกจ้างในลักษณะของผู้ว่าจ้างมากกว่า โดยเจ้าของสวนถือว่าการจ้างลูกจ้างรีดยาง ไม่ว่าจะเป็นการจ้างรายวันหรือการจ้างโดยการแบ่ง ผลผลิต 60: 40 เช่นเดียวกับสวนยางขนาดเล็ก ถือว่าการแบ่งดังกล่าวเป็นการเหมาจ่าย⁸⁷ เจ้าของสวน ไม่มีความจำเป็นต้องรับผิดชอบอะไรอีกแล้ว เนื่องจากสัดส่วนของ 40 ที่ลูกจ้างได้รับนั้นได้เต็มที่ไม่มี การหักค่าใช้จ่ายอะไรอีก ภาระค่าใช้จ่ายอื่นๆ ที่เกิดขึ้นจากการผลิตยางอยู่ที่เจ้าของสวนทั้งหมด ไม่ว่า จะเป็นค่าน้ำกรด ค่าปุ๋ย หรือถ่ายรองรับน้ำยาง ที่เป็นเย็นน้ำอาจเกิดจาก ประการแรก ฐานะความเป็น อยู่ที่ต่างกันมากจะห่วงเจ้าของสวนกับลูกจ้างทำให้ไม่มีโอกาสที่จะสนิทสนมกัน ประการที่สอง สวน ขนาดใหญ่มีลูกจ้างมากและมาจากต่างถิ่น ส่วนใหญ่ไม่รู้จักกันมาก่อน จึงขาดการอื้ออาทรต่อกัน

ความสัมพันธ์ทางการผลิตที่แตกต่างระหว่างเจ้าของสวนขนาดใหญ่และเจ้าของสวนขนาดเล็ก ที่มีต่อลูกจ้าง สะท้อนภาพการทำสวนยางในเชิงธุรกิจของเจ้าของสวนขนาดใหญ่ ซึ่งต้องคำนึงถึงกำไร และขาดทุน เพื่อการดำเนินสถานภาพของตนไว้ให้ได้ ในขณะที่สวนยางขนาดเล็ก ลึ่งแม้จะดีดี กำไร” เช่นกัน แต่ยังมีการอื้ออาทรต่อลูกจ้างค่อนข้างมาก สวนหนึ่งอาจเกิดจากพื้นฐานดังเดิมของ ผู้คนลุ่มน้ำทะเลสาบสหสหตั้งที่เคยช่วยเหลือกันมาก ความมั่นใจต่อกันยังไม่อาจหายไปจากใจจน หมดสิ้นก็เป็นได้

4.2 ปัญหาที่ดิน การขยายพื้นที่ปลูกยาง ซึ่งเริ่มมาตั้งแต่หลังสงครามโลกครั้งที่สอง ทำให้ที่ดินเริ่มมีราคา ใน พ.ศ. 2496 มีการซื้อขายกันไว้ละ 500 บาท หลังจากนั้นราคาน้ำดินเริ่มขึ้นตัว สูงขึ้นเรื่อยๆ เป็นไว้ละ 1,000 บาท ใน พ.ศ. 2510 เป็นต้นมา⁸⁸ ราคาน้ำดินจะขึ้นอย่างรวดเร็ว ในพื้นที่ที่มีการปลูกยางมาก และอยู่ใกล้เดินทางคมนาคมหรืออยู่ในเขตพื้นที่ที่มีการขยายเขตเมือง ครอบคลุมดึง ในกรณีเช่นนี้ราคาน้ำดินจะเพิ่มตัวสูงมาก โดยเฉพาะพื้นที่ที่อยู่ใกล้แหล่งชุกริกิจ เนื่น อำเภอหาดใหญ่ ราคาน้ำดินจะสูงมากที่สุด เพราะมีการซื้อขายเพื่อทำบ้านจัดสรร ที่อยู่อาศัย และทำ ชุกริกิจที่ไม่ใช่ภาคการเกษตรมากขึ้น เห็นได้ชัด กรณีเข้าท้องที่อำเภอสะเดา ราคาน้ำดินจะเพิ่มตัวสูงขึ้น อย่างรวดเร็วดังนี้

พ.ศ. 2510-2519	ราคาน้ำดิน	ไว้ละประมาณ	1,000	บาท
พ.ศ. 2520	ราคาน้ำดิน	ไว้ละ	2,000-3,000	บาท
พ.ศ. 2525	ราคาน้ำดิน	ไว้ละ	7,000-8,000	บาท
พ.ศ. 2529	ราคาน้ำดิน	ไว้ละ	50,000-60,000	บาท
พ.ศ. 2535-2536	ราคาน้ำดิน	ไว้ละ	60,000-70,000	บาท ⁸⁹

ราคาน้ำดื่มของประเทศไทย หลังจากระบบเศรษฐกิจของไทยเกิดภาวะวิกฤติฟองสบู่แตก ตั้งแต่ พ.ศ. 2540 เป็นต้นมา

ที่ดินมีราคาแพง ทำให้ชาวสวนที่ทุนทรัพย์น้อยไม่สามารถแสวงหาพื้นที่ทำการในบริเวณใกล้แหล่งชุมชนได้ ต้องบุกรุกเข้าไปในป่าเขา บางครั้งบุกรุกเข้าไปในป่าสงวนแห่งชาติ และเขตราชอาณาจักรที่มีกฎหมายห้ามบุกรุก เช่น ป่าสงวนแห่งชาติ ป่าอุดรธานี ป่าแม่สัน ป่าอุบลราชธานี ฯลฯ ซึ่งเป็นแหล่งปลูกยางสำคัญ เท็นได้ชัด เมื่อพ.ศ. 2521 ได้มีการบุกรุกสูงถึง 40.9 เปอร์เซ็นต์⁹⁰ ของพื้นที่ปลูกยางพาราของจังหวัดสระบุรี ซึ่งเป็นปัญหาสำคัญ เพราะทำให้แหล่งน้ำ ป่าไม้และสัตว์ป่าสูญเสียไป ความสมบูรณ์ของธรรมชาติลดลงตามไปด้วย ซึ่งส่งผลกระทบต่อผู้คนส่วนใหญ่ในพื้นที่ปลูกยางพาราต่อมา

การที่ที่ดินมีราคาแพง มีส่วนสำคัญในการทำให้การถือครองที่ดินเพื่อปลูกยางพาราลดจำนวนลง เพราะราคาน้ำดื่มน้ำดื่มน้ำดื่มที่ดินขายเพื่อเอาเงินมาใช้จ่ายในครอบครัวหรือส่งบุตรหลานเรียนสูงขึ้น นอกจากนี้ความต้องการแบ่งที่ดินเพื่อสร้างบ้านหรือทำสวนที่ใหญ่กว่าเดิม ทำให้ต้องลดขนาดลงอย่างรวดเร็ว ปรากฏว่าการถือครองที่ดินของกลุ่มน้ำทະเลสถาบันสูงสระบุรีใน พ.ศ. 2506 ซึ่งส่วนใหญ่ถือครองที่สวนยางพาราไม่เกิน 30 ไร่⁹¹ ลดลงเหลือเพียงไม่เกิน 16 ไร่ ใน พ.ศ. 2529⁹² โดยมีแนวโน้ม จะลดลงเรื่อยๆ เพราะหนี้มัวราวด้วยภาระภาษีที่ต้องจ่ายต่อปี ส่วนใหญ่ไม่สามารถจ่ายภาษีได้ เนื่องจากขาดทุนจากการผลิตยางพารา ทำให้ต้องลดขนาดลงเหลือเพียงไม่เกิน 10 ไร่ โดยเฉพาะที่สูงสระบุรีสูงถึง 47.8 เปอร์เซ็นต์ใน พ.ศ. 2531⁹³ ส่งผลกระทบโดยตรงต่อประสิทธิภาพการผลิตยางพารา เพราะการถือครองที่ดินน้อยกว่า 10 ไร่ โดยการปลูกยางพาราเพียงนิดเดียว ทำให้ชาวสวนมีรายได้ไม่เพียงพอต่อการดำรงชีพในชีวิตประจำวัน แรงงานในครอบครัวจึงต้องออกไปประกอบอาชีพเสริม ทำให้การเอาใจใส่สวนยางลดน้อยลง ปล่อยให้สวนยางทรุดโทรม ผลผลิตจึงตกต่ำลง

เพื่อชี้ให้เห็นว่า ชาวสวนมีรายได้สูงขึ้น แต่ขาดทุนจากการดำเนินการ ทำให้ผลผลิตลดลง ต้องการปรับเปลี่ยนกลยุทธ์ในการผลิตยางพารา ต้องหันมาปลูกยางพาราในพื้นที่ที่มีสภาพดีกว่าเดิม ซึ่งในปัจจุบันมีแนวโน้มที่จะมีการนำเข้ายางพาราจากประเทศอินโดนีเซีย แทนการนำเข้าจากประเทศไทย ทำให้ชาวสวนต้องหันมาคิดถึงการนำเข้ายางพาราจากต่างประเทศ

ຕັນຖນກາຮັດຍາງແຜ່ນດີບ ພ.ສ. 2524 (ບາທ: ໄຮ)

ຄ່າໃຊ້ຈ່າຍ

1.	ຄ່າໃຊ້ຈ່າຍໃນການປຸກ		
	- ດ່ານຸກເບີກພື້ນທີ່	62.07	ບາທ
	- ດ່າເຕີຍມພື້ນທີ່ເພະປຸກ	34.50	ບາທ
	- ດ່າພັນອຸ່ຽນ	49.03	ບາທ
	ຮັມ	145.60	ບາທ
2.	ຄ່າໃຊ້ຈ່າຍໃນການບຳຮຸ່ງຮັກໝາ	267.42	ບາທ
3.	ຄ່າໃຊ້ຈ່າຍໃນກາຣກີດແລະທໍາຍາງ		
	- ດ່າໃຊ້ຈ່າຍໃນກາຣກີດຍາງ	817.97	ບາທ
	- ດ່າໃຊ້ຈ່າຍໃນກາຣທໍາຍາງດີບ	34.00	ບາທ
	ຮັມ	857.97	ບາທ
4.	ຄ່າໃຊ້ຈ່າຍອື່ນໆ		
	- ດ່າໃຊ້ທີ່ດິນ	360.00	ບາທ
	- ການຊື່ທີ່ດິນ	10.00	ບາທ
	ຮັມ	370.00	ບາທ
	ຄ່າໃຊ້ຈ່າຍຮວມທັງສິນ	1,600.54	ບາທ
	ຜລຜລິດເຄີຍ	200.44	ກກ./ໄຮ./ປີ
	ຕັນຖນກາຮັດ	12.80	ບາທ/ກກ.

ທີ່ມາ : ສຕາບັນວິຈ້າຍາງ ກຽມວິຫາກາຮເກະໂຫດ ກະທຽວເກະໂຫດແລະສທກການ ອ້າງໃນມີວັດນີ້ ດານຸ ໂພື້ ບຣິນູຣົນ ແລະຄນອື່ນໆ “ຍາງພາວົາ,” ເອກສານແຍ່ພິບ ກຽມກາຮຄ້າກາຍໃນ, 2526, ເອກສານ ອັດສໍາເນາ, ຜັກ 66.

ຕັນຖນກາຮັດຍາງແຜ່ນດີບ ໄດ້ເຂົ້າໃນສູງຂຶ້ນຕາມຮາຄາປັ້ງຈັກກາຮັດຍາງ ຈາກກິໂລກົມລະ 12.80 ບາທ ໃນ ພ.ສ. 2524 ເປັນກິໂລກົມລະ 15.88 ບາທ ໃນພ.ສ. 2534⁹⁵ ໃນຂະໜາດທີ່ຈຳກັດຍາງແຜ່ນຮມຄວນຫຼັ້ນ 3 ມີຮາຄາເພີຍ 14.79 ບາທ ໃນພ.ສ. 2524 ແລະ 17.57 ບາທ ໃນພ.ສ. 2534 (ດູຕາຮາງທີ່ 4.8) ຊ້າງສານຈະມີເງິນເຫຼືອສຸທົມຈາກກາຮຂາຍຍາງ ເພີຍກິໂລກົມລະ 1.99 ບາທ ແລະ 1.69 ບາທ ຕາມລຳດັບ

ດັ່ງນັ້ນ ຊ້າກໍາທັນດໄທກາຮສົມບັນດາ ທີ່ມີຄວາມສົມບັນດາ ໃນພ.ສ. 2524 ອູ້ໃນຮະດັບໄກລ໌ເຄີຍກັບ ພ.ສ. 2529 ອື່ນໍ້າ ໄຮ ຂ້າວສວນຍາງພາວົາ 1 ຄຣອບຄວ້າ ຊ້າໃຊ້ ແຮງການໃນຄວ້າເຮືອນ ຈະມີຮາຍໄດ້ສຸທົມສຸດໄມ້ເກີນປີລະ 6,382 ບາທ (ຜລຜລິດເຄີຍ 200.44 ກກ./ໄຮ./ປີ x

รายได้สุทธิอิโคกรัมละ 1.99 บาท x 16 ไร่ หรือเฉลี่ยเพียงเดือนละ 531.84 บาท เท่านั้น ซึ่งถือว่า มีรายได้ต่ำมาก เมื่อเปรียบเทียบกับรายจ่ายที่ต้องซื้อมาแทบทั้งสิ้น รายได้ส่วนนี้มีแนวโน้มจะลดลงตามขนาดการถือครองที่ดินและบัวจัยการผลิต เช่น นุ่ย ที่ดิน ซึ่งมีราคาสูงขึ้น ดังนั้นจะเห็นได้ว่าในช่วงระยะเวลาเพียง 10 ปี จาก พ.ศ. 2524-2534 ขาดสวนยางพารามีรายได้สุทธิลดลงเหลือเพียงปีละไม่เกิน 3,387.49 บาท หรือเฉลี่ยเดือนละ 282.28 บาท ในพ.ศ. 2534 เท่านั้น ถึงแม้ว่าตัวเลขเหล่านี้จะมีความคลาดเคลื่อนอยู่บ้าง เพราะในช่วง 10 ปี ต้นทุนการผลิตและผลผลิตต่อไร่อาจเปลี่ยนแปลงไป แต่ผู้เขียนเชื่อว่า รายได้ของขาดสวนมีแนวโน้มต่ำลงอย่างมาก เห็นได้ชัดในพ.ศ. 2533 ขาดสวนประสบภาวะขาดทุนอย่างหนัก จนถึงขั้นเดินบวนประท้วงรัฐบาลเพื่อเร่งรัดให้รัฐช่วยเหลืออย่างเร่งด่วน

สภาพเนื้อที่ ทำให้ผู้คนลุ่มน้ำทະเลสาบสูงคลาน ซึ่งส่วนใหญ่มีสวนยางขนาดเล็ก ไม่สามารถพึ่งพิงรายได้จากสวนยางพาราเพื่อเลี้ยงชีพได้เพียงอย่างเดียว สมาชิกในครัวเรือนต้องหาอาชีพเสริมบางรายหันไปทำสวนผลไม้ ซึ่งทำให้ได้รู้ว่า อาชีพการทำสวนยางของผู้คนลุ่มน้ำทະเลสาบสูงคลาน จึงค่อยๆ ลดความสำคัญอย่างน่าห่วงใจ

ดังนั้นจึงพอสรุปได้ว่า การถือครองที่ดินของขาดสวนยางส่วนใหญ่ที่ลดปริมาณลงอย่างรวดเร็ว จนเหลือไม่เกิน 10 ไร่ ในพ.ศ. 2531 และการมีบัญชาจากแรงงานไม่เพียงพอ ตลอดจนลูกจ้างไม่ซื่อสัตย์ต่อเจ้าของสวน ไม่พยายามแ芬และน้ำยางไปขาย ล้วนส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการเพิ่มผลผลิตยางหั้งสิ้น เพราะนอกจากได้ผลผลิตไม่เพียงพอต่อการเลี้ยงชีพ ยังทำให้เจ้าของสวนขาดแรงจูงใจที่จะดูแลสวนยางของตนให้อยู่ในสภาพดี ที่ให้ผลผลิตสูงอีกด้วย เนื่องจากเห็นว่าถึงจะดูแลรักษาสวนให้อยู่อย่างไร ผลผลิตที่ได้ก็ไม่พอเลี้ยงชีพอยู่ดี นอกจากนี้แรงงานส่วนหนึ่งในครอบครัวต้องออกไปทำอาชีพเสริม เพื่อหารายได้มาจุนจือครอบครัวเพิ่มเติม ทำให้มีเวลาเพียงพอที่จะดูแลสวนยางของตนอีก จำเป็นต้องปล่อยสวนให้ทุกๆ ตอน ผลผลิตที่ได้จึงตกต่ำ ทำให้หมดแรงจูงใจที่จะพัฒนาการทำสวนยางให้ดีขึ้นหรือขยายพื้นที่เพาะปลูกเพิ่มขึ้น ในที่ประชุมเวทีขาดบ้านเรื่อง “เศรษฐกิจขาดสวนยาง” ขาดสวนส่วนใหญ่เห็นตรงกันว่า ถ้าให้สวนยางแก่ลูก มีแนวโน้มว่าลูกหลานจะขายสวนยางหรือไม่ก็ขายเป็นมีม่าย โดยไม่คิดจะมาทำสวนยางต่อไป⁹⁶ ซึ่งเป็นสถานการณ์ที่น่าห่วงใจ แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่า การผลิตยางเพื่อขายโดยส่งออกขายต่างประเทศถึง 90 เปอร์เซ็นต์ ทำให้ราคายางภายในประเทศมุกติดคอกบัญชากำพาราในตลาดโลก ซึ่งจะขัดแย้งความต้องการของประเทศที่ซื้อยาง ราคายางไม่ใช่สูงขึ้นหรือต่ำลงล้วนส่งผลกระทบต่อสภาพความเป็นอยู่ของขาดสวนยาง และมีผลโดยตรงต่อการตัดสินใจของขาดสวนยางที่จะประกอบอาชีพทำสวนยางต่อไปในอนาคตหรือไม่

5. การค้าขายยางพารา

เนื่องจากการผลิตยางพาราของไทย มีเป้าหมายเพื่อการค้าขายเป็นสำคัญ โดยส่วนใหญ่ประมาณ 95 เปอร์เซ็นต์ ส่งไปจำหน่ายต่างประเทศ โดยมีปริมาณการใช้ในประเทศไทย ในช่วงทศวรรษ 2520 เพียง 5 เปอร์เซ็นต์ ก่อนที่จะขยับตัวสูงขึ้นเป็น 8.78 เปอร์เซ็นต์ ในพ.ศ. 2539⁹⁷ เนื่องจากรัฐบาลพยายามส่งเสริมให้มีการใช้ยางพาราภายในประเทศมากขึ้น สภาพเข่นนี้ทำให้ราคายางภายในประเทศผูกติดอยู่กับการขึ้นลงของราคายางในตลาดโลก จะเห็นได้ว่า เมื่อราคายางในตลาดโลกลดลงจะชัด

ราคายางภายใต้เงื่อนไขดังนี้ โดยเฉพาะในพ.ศ. 2510 ราคายางต่างประเทศต่อตันราคายางภายใต้เงื่อนไขลดลงมาเหลือเพียง กิโลกรัมละ 5.18 บาท ซึ่งเป็นราคาน้ำดีที่สุดนับแต่ พ.ศ. 2491 เป็นต้นมา (ดูตารางที่ 3.4 และ ตารางที่ 4.6)

ตารางที่ 4.6 ราคาน้ำดี ยางแผ่นรวมคันขั้น 1 ในตลาดโลกและตลาดภาคใต้ พ.ศ. 2504-2511

พ.ศ.	ตลาดสิงคโปร์ น้ำหนัก 1 ปอนด์ (เซนต์มาเลเซีย)	ตลาดลอนדון น้ำหนัก 1 ปอนด์ (ชิลลิง) (เพนนี)		ตลาดภาคใต้* บาท/ก.ก.
		2	0 $\frac{3}{4}$	
2504	83.54	2	0 $\frac{3}{4}$	8.29
2505	78.20	1	11 $\frac{5}{16}$	7.55
2506	72.42	1	9 $\frac{3}{4}$	7.04
2507	68.14	1	8 $\frac{19}{32}$	6.80
2508	70.02	1	9 $\frac{7}{16}$	7.08
2509	65.36	1	7 $\frac{27}{32}$	6.69
2510	55.08	1	5 $\frac{4}{16}$	5.18
2511	53.12	1	6 $\frac{5}{32}$	5.55

ที่มา: รัตน์ เพชรจันทร์, ยางพารา. (พะนนคร: มงคลการพิมพ์, 2514), หน้า 492-493 และ Lawrence D. Stifel, เรื่องเดิม, อ้างใน นันดา แก้วสุวรรณ, "พัฒนาการของการผลิตและการค้ายางพาราในภาคใต้ของไทย พ.ศ. 2488-2516," (วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2537), หน้า 97

ราคายางที่ต่ำในครั้งนี้สร้างความมุ่น惘่ายให้เกิดขึ้นในวงการธุรกิจยางอย่างมาก บริษัทส่งออกสำคัญๆ ระงับการซื้อยาง เนื่อง บริษัทเต็กบีหัง ซึ่งเป็นบริษัทส่งออกรายใหญ่ มีแนวโน้มว่าจะหยุดการรับซื้อยางเข่นกัน เพราะได้รับผลกระทบจากสาขาวาชีของบริษัทที่กระจายอยู่ตามกำแพงต่างๆ ซึ่งต้องล้มเลิกกิจการ เนื่องจากขาดทุนเพราะราคายางต่ำลง ขณะเดียวกัน บริษัทก็สั่งสาขาในต่างจังหวัดให้ระงับการซื้อยางชั่วคราว เพราะเสี่ยงต่อการขาดทุน⁹⁸ รัฐบาลได้พยายามแก้ไขปัญหาด้วยการลดค่าอากรขาออก เหลือเพียง กิโลกรัมละ 4 สตางค์ (เดิมเก็บร้อยละ 7 ของราคายาง เนื่อง ยกเว้น กิโลกรัมละ 5.80 บาท ค่าอากร 40.6 สตางค์) ระงับ การเก็บค่าธรรมเนียมในการนำเข้าคุปองยาง ซึ่งเก็บกิโลกรัมละ 10 สตางค์ เป็นต้น⁹⁹

รัฐมุ่งการขึ้นลงของราคายางภายใต้เงื่อนไขดังนี้ ซึ่งรัฐไม่มีอำนาจหรืออิทธิพลเพียงพอที่จะเข้าไปแทรกแซงได้¹⁰⁰ รัฐจึงทำได้เพียงลดหย่อนภาษีหรือระงับการเก็บภาษีชั่วคราวเท่านั้น ซึ่งเป็นการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า นอกจากนี้รัฐยังปล่อยให้การค้าเป็นไปอย่างเสรี โดยไม่เข้าไปแทรกแซงระบบตลาด เพราะเชื่อว่าการค้าเสรีจะทำให้

เกิดการแข่งขันอย่างยุติธรรม และกลไกตลาดจะจัดการทุกอย่างให้ลงตัวได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ¹⁰¹ แต่เนื่องจากการค้ายางของไทยเป็นการแข่งขันที่ไม่สมบูรณ์ ทำให้เกิดการผูกขาดการค้ายางพาราขึ้น กลุ่มพ่อค้าเหล่านี้จะกำหนดราคาซื้อขายยางตามใจชอบ ทำให้ชาวสวนยางได้รับผลกระทบทั้งจากการขึ้นลงของราคายางในตลาดโลก และการกดราคาค้ารับซื้อจากพ่อค้าผูกขาด อีกทั้งการที่พ่อค้าส่งออกยางต้องเสียภาษีอากรส่งออกยาง ซึ่งรัฐเริ่มเก็บมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2478 ตามพระราชกำหนดพิกัดอัตราศุลกากร พ.ศ. 2478 และต้องเสียภาษีเพื่อสมบทกองทุนเงินสงเคราะห์เพื่อการปลูกยางทดแทนในพ.ศ. 2503 เป็นต้นมา ซึ่งพ่อค้าถือว่าเป็นต้นทุนการผลิต และผลักภาระภาษีนี้ให้ชาวสวนด้วยการกำหนดราคาค้ารับซื้อด้วยการเพิ่มภาษีส่วนนี้เข้าไปด้วย โดยชาวสวนไม่มีอำนาจต่อรอง เพราะชาวสวนส่วนใหญ่มีพื้นที่เพาะปลูกน้อย มีปริมาณยางไม่นักนัก จึงไม่อยู่ในฐานะที่จะต่อรองกับพ่อค้าได้ไม่ว่าจะดับได้ก็ตาม

อย่างไรก็ตามกล่าวได้ว่า ราคายางในตลาดโลกเป็นปัจจัยสำคัญยิ่ง ที่ส่งผลกระทบต่อการขึ้นลงของราคายางภายในประเทศไทย โดยข้อเท็จจริงแล้ว ราคายางภายในประเทศไทยอยู่ฯ ลดต่ำลงตั้งแต่ พ.ศ. 2504 เป็นต้นมา (ดูตารางที่ 4.6) เนื่องจากการแข่งขันของยางสังเคราะห์ ซึ่งประเทศไทยนำร่องการผลิตให้สูงขึ้น จึงสามารถเข้ามาแทรกตลาดค้ายางธรรมชาติลดลงเฉลี่ยปีละ 0.678 เปอร์เซ็นต์ อัตรา 0.888 เปอร์เซ็นต์ และรั่งเศส ลดลง 2.198 เปอร์เซ็นต์ ตั้งแต่ พ.ศ. 2503-2513¹⁰² ซึ่งเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ราคายางตกต่ำอย่างหนัก ในพ.ศ. 2510 เพาะผู้บริโภคหันไปใช้ยางสังเคราะห์มากยิ่งขึ้นนั่นเอง ถึงแม้ว่าในพ.ศ. 2516 เกิดวิกฤติราคาน้ำมันตลาดโลกสูงขึ้นกว่าปกติถึง 4 เท่า อันเป็นผลจากสงครามในตะวันออกกลาง ทำให้ยางสังเคราะห์ลดการผลิตลงและมีราคาแพง เพราะต้องใช้ต้นดิบจากน้ำมันผู้บริโภคหันมาใช้ยางธรรมชาติอีกครั้งหนึ่ง แต่ตลาดส่งออกยางของไทยก็เริ่มเปลี่ยนไป จากรั่วซื้อซึ่งเป็นกลุ่มประเทศตะวันตกมาเป็นประเทศตะวันออกมากขึ้น โดยมีประเทศญี่ปุ่นเป็นประเทศผู้บริโภคยางที่สำคัญ ตั้งแต่ พ.ศ. 2509 เป็นต้นมา¹⁰³ และทวีความสำคัญมากยิ่งขึ้น จนกลายเป็นประเทศผู้บริโภคยางที่สำคัญที่สุดของไทย ในพ.ศ. 2524 ณ ปีเป็นสังข์อย่างพาราถึง 69.94 เปอร์เซ็นต์¹⁰⁴ ของปริมาณส่งออกยางของไทยไปต่างประเทศ ทำให้การซื้อขายยางของไทยผูกติดอยู่กับตลาดญี่ปุ่นมากเกินไป การซื้อขายยางของไทยจะถูกญี่ปุ่นกำหนดราคาได้ง่ายขึ้น ดังนั้นรัฐบาลไทยจึงพยายามหาตลาดเพิ่มเติม ซึ่งประสบความสำเร็จเป็นอย่างดี เพราะไทยสามารถเปิดตลาดยางจีนได้สำเร็จ โดยสามารถส่งยางไปป้ายในตลาดประเทศไทยได้ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2518 และสามารถส่งยางไปป้ายเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ จาก 2.09 เปอร์เซ็นต์ ใน พ.ศ. 2524 เป็น 15.31 เปอร์เซ็นต์ และ 21.70 เปอร์เซ็นต์ ในพ.ศ. 2534 และพ.ศ. 2539 ตามลำดับ ในขณะที่ตลาดยางไทยในญี่ปุ่นอยู่ฯ ลดความสำคัญลงมา เหลือเพียง 38.78 เปอร์เซ็นต์ และ 30.06 เปอร์เซ็นต์ ในพ.ศ. 2534 และ พ.ศ. 2539 ตามลำดับเบนกัน¹⁰⁵ ทำให้ไทยลดความเสี่ยงในการถูกกดราคาการรับซื้อยางจากประเทศคู่ค้าสำคัญลงได้บ้าง

ราคายางภายในประเทศไทยจะแกร่งตัวขึ้นลงอยู่ตลอดเวลา ทั้งจากปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายใน

ภายใน ปัจจัยภายนอกนั้นอีกส่วนอยู่กับความต้องการใช้ยางของประเทศผู้บริโภคและปริมาณยางในตลาดโลก ผู้ผู้บริโภคต้องการใช้ยางมากแต่ปริมาณยางในตลาดมีน้อย ราคายางจะสูง ในทางตรงกันข้าม ผู้ผู้บริโภคต้องการใช้ยางน้อยแต่ปริมาณยางในตลาดมีมาก ราคายางจะตกต่ำ ผู้ผลิตจะถูกกดราคาจากผู้บริโภคอย่างแน่นอน ดังนั้นเพื่อรักษาเสถียรภาพของราคายางธรรมชาติ ให้อยู่ในระดับที่เหมาะสม ประเทศไทย จึงได้เข้าเป็นสมาชิกองค์กรยางธรรมชาติระหว่างประเทศ (INRO = International Natural Rubber Organization) เพื่อแทรกแซงระบบการค้ายางของโลก เมื่อประมาณต้นศตวรรษ 2520 และเริ่มดำเนินงานปี พ.ศ. 2522¹⁰⁶ ส่วนปัจจัยภายในเกิดจากสาเหตุหลายประการ เช่น การค้ามุกขาดทำให้พ่อค้าคราครับซื้อจากชาวสวนได้ตามใจชอบ นโยบายภาครัฐทั้งการเก็บภาษีอากรส่งออกยางพารา และภาษีสมบทกองทุนส่งเสริมการทำการทำสวนยาง ซึ่งเป็นระบบภาษีที่เก็บจากพ่อค้าส่งออกหันห้อนกัน พ่อค้าได้นำภาษีเหล่านี้มาเพิ่มเป็นต้นทุนการผลิตแล้วผลักภาระให้กับชาวสวนทำให้ชาวสวนขายยางได้ราคาต่ำกว่าประเทศเพื่อนบ้านมาโดยตลอด โดยเฉพาะประเทศสิงคโปร์ เช่น ในช่วงประมาณ 10 ปี ตั้งแต่ พ.ศ. 2512-พ.ศ. 2522 ชาวสวนไทยขายยางแผ่นรวมคันขึ้น 1 ได้ต่ำกว่าตลาดสิงคโปร์ เฉลี่ยถึง 3.82 บาท ต่อกิโลกรัม หรือต่ำกว่ารึง 36.14 เบอร์เซ็นต์ (ดูตารางที่ 4.7)

ตารางที่ 4.7 เปรียบเทียบราคายางแผ่นรวมคันขึ้น 1 ระหว่างตลาดสิงคโปร์ และตลาดหาดใหญ่

พ.ศ. 2512-2522

พ.ศ.	สิงคโปร์ (บาท/กก.)	หาดใหญ่ (บาท/กก.)	ราคาน้ำสิงคโปร์มากกว่า	
			บาท	ร้อยละ
2512 ¹	10.39	8.28	2.11	25.48
2513	8.34	6.72	1.62	24.11
2514	6.88	5.45	1.43	26.24
2515	6.85	5.47	1.38	25.23
2516	13.95	9.92	4.03	43.62
2517	15.00	9.84	5.16	52.44
2518	11.30	8.80	2.50	28.41
2519	15.70	11.26	4.44	39.43
2520	16.67	11.84	4.83	40.79
2521	20.08	14.00	6.08	43.43
2522 ²	25.88	17.44	8.44	48.39

ที่มา: ¹ สถานการณ์ยางไทย ปี 2512-2521

² กลุ่มศึกษาบัญหาภาคใต้ วิกฤติการณ์ยางไทย (กรุงเทพฯ: ศึกษาดูงาน, 2525), หน้า 89.

การขึ้นลงของราคายางในตลาดโลก นอกจักจะทำให้ราคายางภายในประเทศแก่กว่าตัวขึ้นลงไปด้วยแล้ว ยังทำให้รายได้ชาวสวนยางขาดความแน่นอน ต้องเสี่ยงต่อกำไร ขาดทุน อยู่ต่อดอกเดลาเห็นได้ชัดเจนแผ่นรวมคันขึ้น 3 ซึ่งเป็นราคาก่อตัวที่แรงงานใช้เป็นตัวกำหนดราคาก็ซื้อขายยางภายในประเทศตกลงมาจาก 19.18 บาทใน พ.ศ. 2532 เหลือเพียง 18.21 บาท ใน พ.ศ. 2533 ลดลงถึง 97 สถาบัน

ต่อหนึ่งกิโลกรัม (ดูตารางที่ 4.8) ทำให้ชาวสวนประสบภาวะขาดทุน เนื่องจากอัตราค่าจ้างแรงงานที่สูงขึ้นเดิน ขบวนประท้วงเป็นครั้งแรกในประวัติศาสตร์ของชาวสวนยางพาราไทย เพื่อเรียกร้องให้รัฐบาลแก้ปัญหา โดยเร่งด่วน รัฐได้แก้ปัญหาเฉพาะหน้าโดยการลดภาษีเงินได้ ลดพิภัตอัตราภาษียางส่งออก และอัตรา การเก็บเงินสมบทกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง คือจากเดิมภาษียางส่งออกเก็บในอัตรา率อยละ 10 ของราคายาง เป็นเงินเก็บในอัตรา率อยละ 0.75 ของราคายาง ในกรณีที่ยางราคาต่ำกว่ากิโลกรัม ละ 18 บาท แต่ถ้าหากยางกว่า 18 บาท ให้เก็บในอัตรา率อยละ 10 ของราคายางตามพิภัตเดิม ส่วนเงินสมบท กองทุนสงเคราะห์การทำสวนยางให้ลดลงจากเดิมที่เรียกเก็บเงินในอัตรา กิโลกรัมละ 1.70 บาท เหลือ เพียง กิโลกรัมละ 60 สตางค์¹⁰⁷

ตารางที่ 4.8 ราคายางแผ่นรมควันในตลาดหาดใหญ่ พ.ศ.2512-2536

ปี พ.ศ.	ราคายางแผ่นรมควัน (บาท/ก.ก.)				
	ชั้น 1	ชั้น 2	ชั้น 3	ชั้น 4	ชั้น 5
2512	8.28	8.20	8.12	7.97	7.82
2513	6.72	6.72	6.65	6.50	6.30
2514	5.45	5.37	5.29	5.16	4.97
2515	5.47	5.40	5.33	5.20	5.02
2516	9.92	9.84	9.77	9.61	9.40
2517	9.84	9.72	9.61	9.25	8.88
2518	8.80	8.67	8.50	8.22	7.85
2519	1.26	11.15	11.02	10.76	10.39
2520	1.84	11.81	11.70	11.45	11.07
2521	4.00	13.90	13.77	13.52	13.14
2522	7.44	17.35	17.22	16.97	16.58
2523	8.78	18.69	18.58	18.31	17.94
2524	5.01	14.91	14.79	14.52	14.45
2525	3.55	13.45	13.33	13.08	12.69
2526	7.46	17.36	17.24	17.02	16.62
2527	6.38	16.26	16.23	15.88	15.50
2528	6.11	16.00	15.82	15.60	15.21
2529	6.67	16.48	16.44	16.19	15.78
2530	9.05	18.84	18.72	18.46	18.06
2531	1.46	21.35	21.22	21.00	20.65
2532	9.41	19.31	19.18	18.93	18.53
2533	8.89	18.54	18.21	17.84	17.35
2534	8.38	17.97	17.57	17.13	16.59
2535	9.13	18.56	18.05	17.66	17.03
2536	8.40	17.87	17.43	17.10	16.42

ที่มา: ศูนย์วิจัยยางหาดใหญ่, ราคายางแผ่นรมควันตลาดหาดใหญ่ พ.ศ.2512-2536, เอกสาร อัสดำเนา ไม่มีหน้า.

หนึ่งศตวรรษการธุรกิจของคนอุ่นกะลา

ในช่วงนี้ องค์การยางธรรมชาติระหว่างประเทศ (INRO) ได้ให้ความช่วยเหลือประเทศไทยผู้ผลิตยาง โดยเข้ามาซื้อยางในตลาดโลก จำนวน 34,459 ตัน เป็นยางจากประเทศไทย 14,070 ตัน¹⁰⁸ ทำให้สถานการณ์ราคายางผ่อนคลายลงได้บ้าง อย่างไรก็ตามราคายางพาราภายในประเทศได้ตกต่ำลงอีกใน พ.ศ. 2534 โดยราคายางแผ่นร่มคันหัน 3 ราคาดคลงไปเหลือเพียง 17.57 บาท (ดูตารางที่ 4.8) รัฐบาลได้รับแก้ไขอย่างเร่งด่วน พร้อมกับความช่วยเหลือไปยังองค์การยางธรรมชาติระหว่างประเทศ ให้เข้ามาซื้อยางจากไทยอีกรอบหนึ่ง ประกอบกับจีนและสหภาพโซเวียตเข้ามาซื้อยางจากไทย ทำให้ราคายางภายในประเทศกระเตื้องขึ้นอีกรอบหนึ่ง ใน พ.ศ. 2535 โดยราคายับตัวสูงขึ้นเป็น 18.05 บาท ช่วยบรรเทาความเดือดร้อนของชาวสวนยางพาราไปได้บ้าง จากสถานการณ์ที่เกิดขึ้นทำให้รัฐบาลเร่งแก้ไขวิธีการค้ายางภายในประเทศ โดยการลดขั้นตอนการซื้อขายยางของชาวสวนที่ต้องผ่านพ่อค้าคนกลางหลายขั้นตอนลง โดยจัดตั้งตลาดกลางยางพาราขึ้นที่ศูนย์วิจัยยางคองหงส์ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา เมื่อ พ.ศ. 2534 เพื่อพัฒนาระบบทลอดยางของประเทศไทยให้มีประสิทธิภาพ และสร้างความเป็นธรรมในการซื้อขายยาง ลดภาระค่าใช้จ่าย การโกรกน้ำหนัก และการประเมินความชื้นสูงกว่าความเป็นจริงลงไป พร้อมๆ กันนั้นได้มอบหมายให้กองทุนสงเคราะห์การทำสวนยางดำเนินงานตลาดประมูลยางระดับท้องถิ่น และให้มีการประสานงานกันระหว่างตลาดกลางยางพารากับตลาดประมูลยางระดับท้องถิ่น โดยให้ตลาดกลางยางพาราเป็นศูนย์กลางกำหนดราคา ซึ่งจะช่วยให้ชาวสวนขายยางโดยผ่านขั้นตอนพ่อค้าคนกลางน้อยลง

6. การขายยางของชาวสวนยาง

หลัง พ.ศ. 2500 ชาวสวนส่วนใหญ่ยังขายยางพาราในรูปของยางแผ่น โดยผ่านพ่อค้าคนกลาง อย่างน้อย 3 ขั้นตอน คือ พ่อค้าเร่และพ่อค้าในหมู่บ้าน พ่อค้าในเมือง และโรงรมหรือพ่อค้าส่งออก โดยชาวสวนยางตอกอยู่ในฐานะเสียเบรียบ ถูกพ่อค้าเอากำไรจากการซื้อขายเป็นทอดๆ รวมแล้ว ถึงประมาณ 3 บาทต่อกิโลกรัม ซึ่งเห็นได้ชัดในพ.ศ. 2527 สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้ทำการสำรวจการค้าข้ายางของชาวสวนยางได้ข้อ สรุปว่า ชาวสวนเสียเบรียบพ่อค้า ด้วยข้อจำกัดหลายประการ เช่น การคมนาคมไม่สะดวก ชาวสวนไม่ทราบราคาซื้อขายที่แท้จริง ชาวสวนมีปริมาณยางน้อยทำให้ขาดงานหากต้องรอน เป็นต้น ถูกเอากำไรแต่ละขั้นตอนดึงนี้ พ่อค้าเร่และพ่อค้าในหมู่บ้าน เอากำไรจากชาวสวนกิโลกรัมละ 73 สตางค์ พ่อค้าในเมือง เอากำไรกิโลกรัมละ 65 สตางค์ พ่อค้าส่งออกหรือโรงรม เอากำไรกิโลกรัมละ 1.67 บาท¹⁰⁹ รวมทั้งลั่นชาวสวนถูกเอากำไรจากการขายยางของตน 3.05 บาท ในกระบวนการขาย 1 กิโลกรัม ซึ่งเป็นการเอากำไรที่ค่อนข้างสูง ดังนั้นในต้นศตวรรษ 2510 จึงได้มีความพยายามของชาวสวนยางที่จะรวมกลุ่มกัน เพื่อพัฒนาผลผลิตยางและรวมกันขายยางเพื่อให้มีอำนาจต่อรองมากขึ้น สามารถขายยางได้ราคาดีขึ้น ดังเช่นกลุ่มผลิตและขายยางบ้านพรุ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ซึ่งก่อตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2512 โดยการริเริ่มของ พริม นันทรัตน์¹¹⁰ ซึ่งประสบความสำเร็จอย่างดีเยี่ยม เจริญเติบโตขึ้นเรื่อยๆ จนมีกลุ่มยางในตำบลบ้านพรุทุกหมู่บ้าน และหมู่บ้านในตำบลใกล้เคียงมาร่วมกลุ่มถึง 14 กลุ่ม ในพ.ศ. 2525 ทำให้กลุ่มมีความเข้มแข็ง มีพลังและมีอำนาจต่อรองสูงมีปริมาณยางมากสามารถจุใจให้ฟ่อค้ามาร่วมประมูลขายราย ทำให้กลุ่มสามารถขายยาง

ได้ในราคาก็สูงมาก เป็นต้น

การค้ายางในช่วงทศวรรษ 2500 ชาวสวนยังต้องขายยางผ่านพ่อค้าเร่และพ่อค้าในหมู่บ้าน เพราะการคุณภาพยังไม่สีด้วง พ่อค้าเร่และพ่อค้าในหมู่บ้านยังมีอยู่มากมาย เพียงแต่ปรับเปลี่ยนกลยุทธ์ในการซื้อขายให้มีประสิทธิภาพ ดังเด่นพานพานะ เครื่องขั้ง เพื่อให้เหมาะสมกับการซื้อขายในพื้นที่ห่างไกลเพิ่มขึ้น ประกอบกับการคุณภาพเริ่มสีด้วงขึ้นด้วย ก่อนพ.ศ. 2515 เล็กน้อย ได้มีการปรับเปลี่ยนยางพานะซื้อขายยางจากการจัดงานเป็นรถจักรยานยนต์ และเปลี่ยนเครื่องขั้งน้ำหนักจาก "ขั้งคัน" เป็น "กิโลนั่ง"¹¹¹ เพื่อความสีด้วงในการนำไปในที่ไกลๆ ซึ่งช่วยให้พ่อค้าเร่สามารถซื้อยางได้ไกลขึ้นและมีจำนวนมากขึ้น แต่เนื่องจากการซื้อขายยางของพ่อค้าเร่ต้องจ่ายเป็นเงินสดเท่านั้น ชาวสวนจึงจะขายยางให้ เพราะไม่ใช่พ่อค้าเร่ ทำให้พ่อค้าเร่เริ่มเงินไม่เพียงพอที่จะใช้ซื้อยาง ต้องหยิบยืมจากพ่อค้าในหมู่บ้าน พ่อค้าเร่รายเป็นเครือข่ายของพ่อค้าร้านรับซื้อยางไปโดยปริยาย เพราะเมื่อซื้อยางได้แล้วต้องนำมายากให้ร้านรับซื้อยางที่ตนหยิบยืมเงินมาลงทุน

ส่วนวิธีการซื้อขาย พ่อค้ายังใช้เล่ท์เหลี่ยมในการเอาเบร์ริบuhn ชาวสวนอยู่เข่นเดิม โดยวิธีการต่างๆ เช่น การกดราคา การโงนน้ำหนัก การประเมินความชื้นสูงกว่าความเป็นจริง เป็นต้น เพื่อให้ได้กำไรมากที่สุด โดยชาวสวนตอกอยู่ในฐานะเสียเปรี้ยบตลอดเวลา ดังนั้นประมาณต้นทศวรรษ 2510 เป็นต้นไป จึงมีการรวมกลุ่มของชาวสวนยางเพื่อปรับปรุงคุณภาพยางและขายยาง ทำให้ชาวสวนมีอำนาจต่อรองเพิ่มขึ้น เริ่มขายยางได้ราคาดีขึ้น จึงมีชาวสวนมารวมกลุ่มมากขึ้น ส่งผลกระทบโดยตรงต่อการซื้อขายยางของพ่อค้าเร่ บทบาทของพ่อค้าเร่ค่อยๆ ลดความสำคัญลง และต้องไปปั๊วยางในท้องที่ห่างไกลจากกลุ่มยางมากยิ่งขึ้น ประกอบกับการคุณภาพที่สีด้วงขึ้น ทำให้ชาวสวนมีทางเลือกมากขึ้น ในการหาตลาดขายยางของตน มีบางรายปฏิเสธการขายยางให้กับพ่อค้าเร่ โดยยินดีจะหันไปใช้บริการของรถประจำทางเพื่อนำยางเข้าไปขายในตลาดท้องที่หรือตลาดในเมือง ลักษณะนี้ขยายตัวมากขึ้น ซึ่งทำให้พ่อค้าเร่ค่อยๆ หมดความนิยมลงไป และบางพื้นที่ทุ่มกิจการไปในที่สุด ประมาณต้นทศวรรษ 2520 เช่น กรณี บ้านพู อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา เป็นต้น¹¹²

ส่วนพ่อค้าในหมู่บ้านก็ได้รับผลกระทบจากการรวมกลุ่มของชาวสวนเข่นกัน ประมาณต้นทศวรรษ 2520 บทบาทของพ่อค้าในหมู่บ้านเริ่มลดความสำคัญลงไป เพราะผู้คนในลุ่มน้ำทะเลขาน สงขลาเริ่มให้ความสนใจในการรวมกลุ่มกันเข้าไปรุ่งคุณภาพยางแทนและราษฎรชาวนาอยู่เช่นนี้ ในท่านี่พ่อค้าในหมู่บ้านจะซื้อยางได้เฉพาะจากชาวสวนที่ไม่เป็นสมาชิกกลุ่มยาง ทำให้พ่อค้ารับซื้อยางในท้องที่เริ่มลดปริมาณลงไปเรื่อยๆ บางรายปรับเปลี่ยนบทบาทจากการซื้อยางแผ่นดินไปปั๊นน้ำยางแทนในราษฎร ปลายทศวรรษ 2520 และดำเนินกิจการเรือยามาจนถึงปัจจุบัน¹¹³

สำหรับพ่อค้าในเมือง ยังมีบทบาทสำคัญในการค้าขายยางอยู่มาก พ่อค้าเหล่านี้จะมีร้านค้ารับซื้อยางของตนอยู่ในตัวเมืองหรือจังหวัด และประกอบธุรกิจซื้อขายยางเพียงอย่างเดียว โดยจะรับซื้อยางแผ่นดินและเศษยางจากชาวสวน พ่อค้าเร่ พ่อค้ายางในหมู่บ้าน แล้วขายให้โรงงานหรือผู้ส่งออกยาง

ในช่วงกลางทศวรรษ 2510 พ่อค้าในเมืองบางรายจะออกไปรับซื้อจากร้านรับซื้อยางในท้องที่ โดยค้างชำระเงินกับร้านรับซื้อยางในท้องที่ไว้ส่วนหนึ่งก่อน จากนั้นเอายางไปส่งโรงงานเพื่อทำการรอมควันจัดเกรดยาง จากนั้นโรงงานจึงจ่ายเงินให้พ่อค้าในเมืองเพื่อนำเงินไปจ่ายให้พ่อค้าท้องที่ต่อไป ซึ่ง

ให้เวลาไม่ต่ำกว่า 1 สัปดาห์ ในช่วงนี้พ่อค้าในเมืองสามารถนำเงินที่ได้ไปหมุนก่อนได้¹¹⁴ การซื้อขายของพ่อค้าในเมืองส่วนใหญ่จะขายให้กับโรงงานที่คุ้นเคยและซื้อขายกันเป็นประจำ ทำให้พ่อค้าในเมืองและโรงงานเกิดความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน จึงมักจะได้รับสินเชื่อปลดดออกเบี้ยจากโรงงาน รวมยางและผู้ส่งออก โดยไม่ต้องมีหลักประกัน อาศัยความเชื่อถือกันและกัน เมื่อพ่อค้าในเมืองขยายมาขายก็จะตัดบัญชีในส่วนที่ให้เงินทุดวงจ่ายหน้า บางรายที่เป็นคนคุ้นเคยและได้รับความไว้วางใจอย่างสูง จะได้รับเงินเชื่อเป็นหลักแสน¹¹⁵ เพื่อกว้างช่องทางในช่วงที่ยางขาดแคลนและต้องส่งไปต่างประเทศตามสัญญา

นอกจากพ่อค้าในเมืองจะได้รับเงินเชื่อปลดดออกเบี้ยในจำนวนที่มากแล้ว เมื่อนำยางไปขายให้โรงงานแปรรูปจะได้รับค่าดำเนินการ อีก 30 สตางค์ เพื่อเป็นสินน้ำใจ แต่ทั้งนี้ต้องมียางแผ่นดินมากขายให้โรงงาน 10,000 กิโลกรัมต่อวันขึ้นไป¹¹⁶ พ่อค้าในเมืองถือว่าเป็นพ่อค้าคนกลางที่มีบทบาทสำคัญในการกำหนดราคายางแผ่นดินที่รับซื้อจากชาวสวนในแต่ละวัน โดยพ่อค้าจะใช้ราคายางแผ่นดินที่รับซื้อจากชาวสวนในแต่ละวัน รวมค่าน้ำหนักและสิ่งเจือปนในยางแผ่นดินโดยการประเมินด้วยสายตา และหักค่าใช้จ่ายในการรับซื้อ เช่น ค่าขนส่ง ค่าแรงงาน หากับกำไรที่พ่อค้าต้องการ จากนั้นจึงกำหนดเป็นราคากลางที่ใช้ในการซื้อยางแผ่นดินขั้นสาม¹¹⁷

การกำหนดราคารับซื้อยางแผ่นดินของพ่อค้าคนกลางจะเอาเปรียบชาวสวนมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับคุณภาพของสินค้าและการแข่งขันระหว่างพ่อค้าด้วยกัน สำหรับคุณภาพของยางแผ่นดินของชาวสวนที่ซื้อขายกันในขณะนี้ ส่วนใหญ่เป็นยางแผ่นดินคุณภาพดี สาเหตุส่วนหนึ่งเกิดจากการที่พ่อค้าใช้วิธีกำหนดราคารับซื้อแบบเหมาคละโดยการประเมินคุณภาพอย่างคร่าวๆ ด้วยสายตา ซึ่งชาวสวนจะเสียเปรียบมาก เพราะคุณภาพที่แท้จริงของยางจะรู้ได้ต่อเมื่อผ่านกระบวนการคัดเกรดแล้ว ดังนั้นการที่พ่อค้าคนกลางซื้อส่วนใหญ่จะกำหนดคุณภาพยางแผ่นดินของชาวสวนอยู่ในระดับคุณภาพยางแผ่นดินขั้นสาม สองผลให้ชาวสวนขาดแรงจูงใจที่จะปรับปรุงการผลิตยางของตนให้มีคุณภาพดีขึ้น เพราะถึงจะทำยางแผ่นให้ดีขึ้นปราบถื้อพ่อค้าก็ซื้อขายในราคายางแผ่นดินขั้นสามเข่นเดิม ส่วนการแข่งขันระหว่างพ่อค้าด้วยกันมีไม่นานนัก เพราะตลาดด้วยยางของไทยเป็นตลาดของผู้ซื้อ ไม่ใช่ตลาดของผู้ขาย เนื่องจากผู้ซื้อมีอยู่กว่าผู้ขายมากจึงสามารถกำหนดราคารับซื้อได้ตามใจชอบ

ในศตวรรษ 2520 ชาวสวนยางเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงวิธีการขยายผลผลิตยางของตน โดยเปลี่ยนจากการขายยางแผ่นดินเป็นการขายน้ำยางแทน โดยในระยะแรกพ่อค้าให้ราคาสูงกว่ายางแผ่นเพื่อจูงใจให้ชาวสวนขายน้ำยางมากขึ้น แต่ไม่ได้รับความนิยมมากนัก เพราะประการแรก ชาวสวนเคยขึ้นกับการทำยางแผ่น ประการที่สอง ไม่มีความรู้เกี่ยวกับวิธีการซื้อขายน้ำยาง ซึ่งใช้วิธีหาค่าเนื้อยางแห้งในน้ำยาง โดยคิดอภิมานเป็นปอร์เซ็นต์ เพื่อใช้ในการประเมินซื้อขายยาง ทำให้ชาวสวนเกรงว่าจะถูกพ่อค้าเอาเปรียบ¹¹⁸

ประมาณต้นศตวรรษ 2530 การซื้อขายน้ำยางได้ขยายตัวอย่างรวดเร็ว เพราะชาวสวนเริ่มเข้าใจวิธีการซื้อขายน้ำยางมากขึ้น และเห็นว่าการซื้อขายน้ำยางช่วยให้เจ้าของสวนไม่ต้องกังวลเรื่องยางแผ่นถูกนำไป ตลอดจนสามารถรับเงินจากการขายน้ำยางได้เร็วขึ้น ไม่ต้องรอให้รับยางใหม่ให้ได้มากจึงขายเข่นเดียว กับยางแผ่น ซึ่งบางครั้งใช้เวลา רבรวมนานถึงครึ่งเดือน การขายน้ำยางขยายตัว

มากขึ้นและเข้าแทนที่การขายย่างแผ่นอย่างรวดเร็ว ปัจจุบันนี้เฉพาะส่วนกลางหันมาขายน้ำยางสต็อก 90 เปอร์เซ็นต์ โดยขายให้กับพ่อค้ารายย่อย กลุ่มรวมรวมน้ำยางสต็อก และสหกรณ์กองทุนส่วนใหญ่¹¹⁹

อย่างไรก็ตามการคุมนาคมที่ดีขึ้น สะทวကขึ้น ตลอดจนราคายางที่ทางราชการประกาศให้ทราบทางวิทยุกระจายเสียงทำให้ชาวสวนมีทางเลือกมากขึ้นในการขายผลผลิตยางของตน ทั้งในรูปของผลผลิต และการขายผ่านพ่อค้าคนกลาง เท็นได้ข้อดี ชาวสวนยางจังหวัดพัทลุงหันไปขายยางให้พ่อค้าในเมืองมากขึ้นถึง 40.7 เปอร์เซ็นต์ ส่วนชาวสวนยางจังหวัดสงขลาขายให้พ่อค้าในเมืองสูงถึง 50 เปอร์เซ็นต์ ในพ.ศ. 2531¹²⁰ ข่าวให้ชาวสวนลดการแสวงหากำไรของพ่อค้าจากผลผลิตของตนลงไปได้ส่วนหนึ่ง แสดงให้เห็นว่าชาวสวนรู้อยู่ตลอดเวลาว่าูกพ่อค้าเอารัดเอาเบี้ยบ เอากำไรจากชาวสวนหลายต่อหลายทอด แต่ในระยะแรก ชาวสวนไม่มีทางเลือกด้วยข้อจำกัดในเรื่องความไม่สะทวคและการคุมนาคมที่ยกลำบาก และการไม่มีทราบราคายางที่แท้จริง แต่เมื่อการคุมนาคมสะทวคขึ้น ชาวสวนก็สามารถเลือกขายผลผลิตของตนกับพ่อค้าที่ให้กำไรแก่ตนมากกว่าเดิมกัน

7. โรงงานแปรรูปและผู้ส่งออก

โรงงานแปรรูปและผู้ส่งออก เป็นพ่อค้ารายสุดท้ายในกระบวนการค้ายาง โดยมากจะดำเนินการในรูปบริษัท ซึ่งเป็นเจ้าของโรงงานแปรรูปและส่งออกยางพาราที่รับซื้อ ส่วนใหญ่จะรับซื้อจากเจ้าของสวนยางขนาดใหญ่บางรายและจากพ่อค้าคนกลาง โดยซื้อทั้งในรูปของยางแผ่นดิน ขี้ย่าง เชชยาง ยางก้อน และยางแผ่นดิบรมควัน หรือนำมาแปรสภาพในรูปแบบต่างๆ ตามความต้องการของตลาด เช่น ทำเป็นยางแท่ง ยางเครป เป็นต้น

ในการรับซื้อยางของโรงงานแปรรูป และผู้ส่งออก จะถือราคายางแผ่นดิบรวมค่าน้ำ้สาม เป็นหลักในการกำหนดราคารับซื้อในแต่ละวัน โดยพ่อค้าพิจารณาจากราคายางที่ขายได้หรือคาดว่าจะขายได้ซึ่งส่วนใหญ่จะองราคตลาดสิงคโปร์ มาเลเซีย และภูฏาน หักค่าใช้จ่ายในการส่งออก ค่าอากรขาออก และค่าส่งเครื่องห้ากรปคลุกแทน บางกันก้าไว้ที่พ่อค้าต้องการจากนั้น จึงกำหนดเป็นราคากลางขายยางแผ่นดิบรวมค่าน้ำ้สาม¹²¹

เมื่อพ่อค้าคนกลางนำယางแผ่นดิบมาขายให้กับโรงงานแปรรูป หลังจากนั้นนักนักแล้ว พ่อค้าจะประเมินความชื้นของยางแผ่นดิบด้วยสายตาโดยอาศัยประสบการณ์เพื่อหักน้ำหนักความชื้นออกไป จากนั้นจึงประเมินราคายางโดยดูจากคุณภาพของยางแผ่นดิบที่นำมาขาย เช่น มีสิ่งสกปรกเจือปนมาก น้อยเพียงใด เสรีจแล้วจึงคิดราคายาง ซึ่งส่วนมากจะกำหนดราคา ณ วันส่งมอบยาง โดยเจ้าของโรงงานแปรรูปหรือพ่อค้าส่งออก จะจ่ายเงินให้กับพ่อค้าคนกลางในวันนั้นเลย¹²² ในกรณีที่เป็นพ่อค้าคนกลางที่มีโรงรมควันของตนเองทางโรงงานแปรรูปและผู้ส่งออก จะตรวจสอบคุณภาพของยางแผ่นดิบโดยการสุ่มตรวจ เมื่อได้คุณภาพตรงตามที่พ่อค้าคนกลางแจ้งแล้วก็จะกำหนดราคากลางขายตามราคากลางของโรงงาน ณ วันส่งมอบ

เห็นได้ว่า ความต้องการยางและราคายางในตลาดโลก เป็นตัวแปรสำคัญอย่างหนึ่งในการกำหนดราคากลางขายยางของตลาดภายในประเทศ เพราะไทยส่งออกยางไปจำหน่ายต่างประเทศถึง 90

เปอร์เซ็นต์ การแกร่งตัวขึ้นลงของราคายางในตลาดโลกจึงส่งผลกระทบโดยตรงต่อราคายางภายในประเทศโดยตรง

นอกจากนี้ภาระภาษีอากรส่งออกและเงินสมบทกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยางที่รัฐบาลเรียกเก็บจากพ่อค้าส่งออก ส่งผลกระทบต่อการกำหนดราคายางอย่างยิ่ง เพราะพ่อค้าส่งออกจะผลักภาระภาษีมาให้ชาวสวน ด้วยการจราจรสารับซื้อยางจากชาวสวนอีกต่อหนึ่ง

สิ่งที่น่าจับตามองเป็นพิเศษ คือ กำไรที่พ่อค้าต้องการ ซึ่งจะผันแปรไปตามภาวะการแข่งขันของพ่อค้าในตลาด แต่เนื่องจากตลาดค้ายางของไทยเป็นตลาดการค้าผู้ขายโดยบริษัทส่งออกเพียงไม่กี่บริษัท ทำให้สามารถกำหนดราคายางได้ตามที่ตนต้องการ การผูกขาดการค้ายาง เริ่มมาตั้งแต่ไทยเริ่มส่งยางออกจำหน่ายต่างประเทศ โดยอยู่ใต้การผูกขาดของบริษัทนายนายทุนสิงคโปร์ 3 บริษัท คือ บริษัทได้ต้อง จำกัด บริษัทสยามปักษ์ได้ จำกัด และบริษัทไทยปักษ์ได้ จำกัด ต่อมานับริษัทเหล่านี้ ได้รวมเป็นบริษัทเดียวกัน คือ บริษัทเต็กบี้ห้าง จำกัด ทำการผูกขาดการค้ายางของไทยมาจนถึงปัจจุบัน¹²³

หลังสัมมารณ์โลกครั้งที่ 2 การขยายตัวของการส่งออกยางได้เพิ่มสูงขึ้นเรื่อยๆ จนกลายเป็นสินค้าที่มีมูลค่าส่งออกเป็นอันดับหนึ่งของไทย ในพ.ศ. 2503 หลังจากนั้นมูลค่าการส่งออกถึงแม้จะลดลงไปบ้าง แต่ก็อยู่ในอันดับแรกๆ ของมูลค่าสินค้าส่งออกของไทย อย่างไรก็ตามถึงแม้จะมีบริษัทผู้ส่งออกยางเพิ่มขึ้น ตามปริมาณการขยายตัวของการส่งออกยาง แต่สัดส่วนการครองตลาดก็ยังคงจะตัวค่อนข้างสูงอยู่ในกลุ่มบริษัทส่งออกขนาดใหญ่เพียงไม่กี่บริษัท เท่านั้นได้แก้ เมื่อ พ.ศ. 2526 มีบริษัทส่งออกยางพาราจำนวน 51 บริษัท เป็นบริษัทขนาดใหญ่เพียง 5 บริษัท มีสัดส่วนการครองตลาดสูงถึง 61.8 เปอร์เซ็นต์ โดยบริษัทที่อยู่ในประเทศไทย ปักษ์ได้ จำกัด (เดิมชื่อ บริษัทเต็กบี้ห้าง จำกัด) มีสัดส่วนการครองตลาดสูงที่สุดถึง 32 เปอร์เซ็นต์ ส่วนอันดับรองลงมาอีก 4 บริษัท ได้แก่ บริษัทย่าวยวน จำกัด บริษัทยางพารา เต็ก สุน จำกัด บริษัทไทยสวรรพรับเบอร์เอ็กปอร์ต จำกัด และบริษัทรับเบอร์หาดใหญ่ จำกัด โดยมีสัดส่วนการถือครองตลาดเท่ากับ 10.50, 7.85, 7.15 และ 4.30 เปอร์เซ็นต์ ตามลำดับ¹²⁴ ลักษณะการกระจายตัวของสัดส่วนการครองตลาดของบริษัทขนาดใหญ่เข่นนี้ยังคงอยู่จนถึงปัจจุบัน

การผูกขาดตลาดยางของไทย ทำให้พ่อค้ายางสามารถกำหนดราคาได้ตามใจชอบ ทำให้ชาวสวนรายใหญ่ได้ในราคาก่าที่ต่ำมาก เท่านี้จากการค้ายางแผ่นรวมครัวน้ำขัน 1 ของไทย จะต่ำกว่าของสิงคโปร์ในอัตราอัตรายลละที่สูงมาก (ตารางที่ 4.7) ถึงแม้ว่าผลผลิตยางแผ่นรวมครัวน้ำขัน 1 จะไม่ใช่ผลผลิตส่วนใหญ่ของชาวสวน แต่ก็พอกจะมองเห็นแนวโน้มความแตกต่างของราคาก่าได้ชัดเจน และส่วนต่างของราคามีแนวโน้มจะสูงขึ้นเรื่อยๆ เป็นหลักฐานที่ปรากฏอย่างชัดเจนว่า การค้ายางของไทยไม่ใช่การแข่งขันที่สมบูรณ์ มีการผูกขาด และส่งผลให้ชาวสวนรายแพ้ผลผลิตได้ในราคาก่าที่ต่ำมากเมื่อเทียบกับประเทศเพื่อนบ้าน ซึ่งแน่นอนต้องส่งผลกระทบโดยตรงต่อสภาพความเป็นอยู่และวิถีชีวิตของชาวสวนอย่างมาก

กล่าวได้ว่า หลังจากชาวสวนเปลี่ยนเป้าหมายการผลิตจากผลิตเป็นอาชีพเสริมกลายเป็นอาชีพหลัก ไม่ได้ช่วยให้ชาวสวนมีสภาพความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ข้าร้ายกลับมีหนี้สินเพิ่มพูนขึ้นจากการซื้อขายปัจจัยการผลิตที่มีราคาก่าสูงขึ้น โดยเฉพาะที่ดินมีราคาสูงขึ้นมาก ชาวสวนที่มีฐานะไม่ดีนัก จะไม่มีความ

สามารถในการที่จะซื้อที่ดินเพิ่มเติมเพื่อย้ายพื้นที่เพาะปลูกเพิ่มผลผลิตของตน การที่จะบุกรุกพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ หรือเขตวัชพันธุ์สัตว์ป่าเหมือนเช่นที่เคยทำในอดีต เป็นสิ่งที่ทำได้ยากมากในปัจจุบัน นี้ เพราะเจ้าหน้าที่ของรัฐบังคับใช้กฎหมายเข้มงวดขึ้น นอกจากนี้ขนาดของที่ดินที่ชาวสวนถือครองอยู่ มีโอกาสที่จะลดลงได้สูงมาก ซึ่งเป็นผลจากการแบ่งเขตให้ลูกหลวงในสัดส่วนที่ใกล้เดียงกัน การจำนำของที่ดินหรือขายเพื่อให้ลูกหลวงได้เรียนสูงขึ้น หรือเพื่อรักษาอาชารเจ็บป่วยของตนเองจนที่ดินหลุดจำนำลง ล้านส่งผลต่อการลดขนาดของที่ดินทั้งสิ้น ที่สำคัญระบบการด้วยกฎหมายของตลาดยังไง ไทย ส่งผลให้ชาวสวนขายผลผลิตของตนได้ในราคาน้ำเสีย ไม่สามารถขายผลผลิตน้อยมาก ความสามารถในการออมเพื่อสะสมทุนเกิดขึ้นได้ยาก เงินที่ได้รับจากการขายยางก็พอที่จะหล่อเลี้ยงครอบครัวไปวันๆ หนึ่งเท่านั้น ดังนั้นชาวสวนจึงต้องดื่นรนเพื่อความอยู่รอดของตนเองและครอบครัว ไม่ว่าจะเป็นการรวมกลุ่มกันเพื่อพัฒนาคุณภาพยางแทน รวมกลุ่มกันขายยางแทน เพื่อให้มีอำนาจต่อรองกับฟาร์มา คุณกลาง หรือการหาอาชีพเสริม เพื่อ darm สถานะของครอบครัวให้ได้ในสภาพปัจจุบัน

สรุปได้ว่าการปลูกข้าวเพื่อขายและการผลิตยางพาราเป็นอาชีพหลัก ทำให้ระบบทุนนิยมแทรกตัว เข้ามาในชุมชน ควบคุมเป้าหมายการผลิต ปัจจัยการผลิต ให้เป็นไปตามความต้องการของตลาด ข้าวนาและข้าวสวนไม่สามารถพึงพิงทรัพยากร่วยในห้องถินได้อีกด้วย ไม่ว่าคน ทรัพยากรธรรมชาติ สัตว์เลี้ยง ทำให้วิถีชีวิตของผู้คนเปลี่ยนไปจากชีวิตที่เคยอยู่อย่างเรียบง่าย ผ่อนคลาย ไปสู่ชีวิตที่ลับสน เครื่องเครียด ต้องดื่นรนตลอดเวลาเพื่อหาเงินมาใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน และทำให้หนี้สินที่เกิดขึ้นหลัง จากข้าวนาและข้าวสวนยางพาราเข้าสู่ระบบทุนนิยมอย่างแท้จริง

บันทึกท้ายบท

¹ เสารากลุ่มชาวนาดำเนินนาประชุม, วันที่ 6 ตุลาคม 2544.

² สัมภาษณ์ คุณ พูนิษ อายุ 94 ปี, วันที่ 23 มิถุนายน 2544.

³ สัมภาษณ์ เขื่อน ศิริโภจน์ อายุ 82 ปี, วันที่ 4 ตุลาคม 2544 และจัล ดังเอี้ด อายุ 55 ปี, เสารากลุ่มชาวนาดำเนินนาประชุม, วันที่ 14 มีนาคม 2545.

⁴ จูญ หยุทธง, “ทั่วไปใน: สามาทศวาระแห่งความทุกข์ยากของชุมชน “หมู่เล”, ใน ยงยุทธ ชูแวน, บรรณาธิการ, **โลกของกลุ่มทักษะอาชญากรรม: รวมบทความรู้ด้วยประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมห้องถินบริเวณกลุ่มทักษะอาชญากรรม** (ปทุมธานี: นัคร, 2514), หน้า 200-202.

⁵ บันทึกการเดินทางตรวจราชการในภาคใต้ ของ ยพณฯ นายกรัฐมนตรี ม.ค.-ก.พ. 2506 (พระนคร: สำนักทำเนียบรัฐมนตรี, 2506), หน้า 68.

⁶ กจช.0301.11.9.4/1 การประชุมเรื่องการแก้ไขภาวะการค้าข้าวตอกต่อ (14 มี.ค. 2510-12 มี.ย. 2511)

⁷ สัมภาษณ์ สุรจิต ฤทธิภักดี อายุ 48 ปี, วันที่ 5 มีนาคม 2544.

⁸ อาทิตย์ สุภารักษ์ แลคค้อน, รายงานกิจการจังหวัดพัทลุง พ.ศ. 2505 (พัทลุง: พัทลุง, 2506), หน้า 120.

⁹ สมยศ ทุ่งหว้า และศิริจิต ทุ่งหว้า, “วิัฒนาการและการปรับเปลี่ยนของระบบสังคมเกษตรกรรมผลิต ยางพาราบริเวณฝั่งตะวันตกของกลุ่มน้ำท่า湖สถาบันชล, ” วารสารสังชลานครินทร์ 1, 1 (ก.ย.-ธ.ค. 2537), หน้า 89.

- ¹⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้าเดียวกัน.
- ¹¹ พน.0301.11.9/42 การประชุมคณะกรรมการพัฒนาภาคใต้ (7 ต.ค. 2511 — 16 เม.ย. 2513).
- ¹² เกริกเกียรติ พันธุ์พิพัฒน์ และปันดดา อนสดิตร, “โทรทัศน์ไทย: จากบางบุนพรหมถึงระบบดาวเทียม,” ใน วิจัยการสื่อมวลชนไทย ตอนนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2526. หน้า 138 — 154. อ้างใน วินัย สุกใส “ภูเขา ทุ่งรำ และทะเล: วิถีแห่งความสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลงของชุมชนรอบทะเลสาบสงขลา,” ใน ยงยุทธ ญุ่ว่วน, บรรณาธิการ, **โลกของลุ่มทะเลสาบ**, เรื่องเดิม, หน้า 145.
- ¹³ สัมภาษณ์ เอื้อัน ทองคำตติ อายุ 73 ปี, วันที่ 23 มิถุนายน 2544 และเสวนากลุ่มชาวนาดำเนินนาประขอ, วันที่ 6 ตุลาคม 2544.
- ¹⁴ เวทีข่าวบ้านเรื่อง “เศรษฐกิจชาวนาลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา”, วันที่ 31 มีนาคม 2545.
- ¹⁵ เสวนากลุ่มชาวนาดำเนินนาประขอ, วันที่ 6 ตุลาคม 2544.
- ¹⁶ สัมภาษณ์ พินิจ ธรรมสุวรรณ อายุ 82 ปี และเนื่องนิจ ธรรมสุวรรณ อายุ 72 ปี, วันที่ 29 กันยายน 2544.
- ¹⁷ กลั่น คงฤทธิ์ อายุ 74 ปี, เสวนากลุ่มชาวนาดำเนินลเพชรท่า, วันที่ 14 มีนาคม 2545.
- ¹⁸ พน.0301.11.9.4/1, เรื่องเดิม.
- ¹⁹ เสวนากลุ่มชาวนาดำเนินนาประขอ, วันที่ 6 ตุลาคม 2544.
- ²⁰ เสวนากลุ่มชาวนาดำเนินลพญาขัน, วันที่ 14 มีนาคม 2545.
- ²¹ เสวนากลุ่มชาวนาดำเนินนาประขอ, วันที่ 6 ตุลาคม 2544.
- ²² กลั่น คงฤทธิ์ อายุ 74 ปี, เวทีข่าวบ้านเรื่อง “เศรษฐกิจชาวนาลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา”, วันที่ 31 มีนาคม 2545.
- ²³ กจช.พน.0301.5/25 ภาระการดำเนินการ (26 มิ.ย. 2500-4 ก.ค. 2504).
- ²⁴ อาทิตย์ สุกใส ใจกิจ และคนอื่นๆ, เรื่องเดิม, หน้า 120.
- ²⁵ เสวนากลุ่มชาวนาดำเนินนาประขอ, วันที่ 6 ตุลาคม 2544.
- ²⁶ รายงานเศรษฐกิจและการเงินภาคใต้ ปี 2532, สถิติการเกษตรของประเทศไทย ปีเพาะปลูก 2531/2532, 2535/2536, 2537/2538 และ 2540/2541.
- ²⁷ เสวนากลุ่มชาวนาดำเนินลพญาขัน, วันที่ 14 มีนาคม 2545.
- ²⁸ เสวนากลุ่มชาวนาดำเนินลพญาขัน, วันที่ 14 มีนาคม 2545.
- ²⁹ สัมภาษณ์ กำพล เรียวชาญ อายุ 52 ปี, วันที่ 23 มิถุนายน 2545.
- ³⁰ แนวทางพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรจังหวัดสงขลา ปี พ.ศ. 2529, เอกสารอัดสำเนา, หน้า 8, แนวทางพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรจังหวัดพัทลุง ปี พ.ศ. 2529, เอกสารอัดสำเนา, หน้า 8.
- ³¹ สัมภาษณ์ ปราณ พงศ์จันทร์สกีร์ อายุ 62 ปี, วันที่ 15 มีนาคม 2545.
- ³² สัมภาษณ์ เนื่อง ศิริโจน์ อายุ 82 ปี, วันที่ 4 ตุลาคม 2544.
- ³³ เสวนากลุ่มชาวนาดำเนินลพญาขัน, วันที่ 14 มีนาคม 2545.
- ³⁴ สัมภาษณ์ เพียง ฉางทอง อายุ 64 ปี, วันที่ 14 มกราคม 2545.
- ³⁵ สัมภาษณ์ เพียง ฉางทอง อายุ 64 ปี, วันที่ 14 มกราคม 2545 และเสวนากลุ่มชาวนาดำเนินลบ้านใหม่, วันที่ 5 มีนาคม 2545
- ³⁶ สัมภาษณ์ หวาน เพ็ชรรัก อายุ 60 ปี, วันที่ 7 ตุลาคม 2544. และสุน ศรีคงแก้ว อายุ 68 ปี, วันที่ 7 ตุลาคม 2544.
- ³⁷ สัมภาษณ์ เพียง ฉางทอง อายุ 64 ปี, วันที่ 14 มกราคม 2545 และ เสวนากลุ่มชาวนาดำเนินลพญาขัน, วันที่ 14 มีนาคม 2545.
- ³⁸ กจช.พน.0301.3.3.3/1 ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการลักลอบนำข้าวออกนอกราชอาณาจักร (พ.ศ. 2500-2512) และ กจช.พน.0301.3.3.3/2 คณะกรรมการปราบปรามการลักลอบนำข้าวออกนอกราชอาณาจักร (พ.ศ. 2511-2513).

³⁹ ขาวลิต อังวิทยาธรรม, การแลกเปลี่ยนและการค้าข้าวบริเวณชุมชนรอบทะเลสาบสงขลา (กรุงเทพฯ: กองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2544), หน้า 24-34.

⁴⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า 29.

⁴¹ สำนักงานพัฒนาชีวิตริมแม่น้ำพัทลุง, ข้อมูลการตลาดจังหวัดพัทลุง, 2534, เอกสารอัดสำเนา, หน้า 54.

⁴² เสวนากลุ่มชาวนาตำบลพญาชัน, วันที่ 14 มีนาคม 2545.

⁴³ กจช.(1) กค.1.1.2.3.3/3 เรื่องรายงานการศึกษาเพื่อขอเปิดธนาคารกรุงศรีอยุธยา อ.เมือง จ.พัทลุง พ.ศ. 2518 (กค.1.1.2.3.3/2 เรื่องรายงานการศึกษาเพื่อขอเปิดธนาคารกรุงศรีอยุธยา อ.เมือง จ.สงขลา และรายงานการสำรวจเศรษฐกิจเพื่อขอเปิดธนาคารพาณิชย์ ให้กับ กสิช. วันที่ 2518).

⁴⁴ สัมภาษณ์ ไสว สุวรรณพยัคฆ์ อายุ 49 ปี, วันที่ 18 มกราคม 2545.

⁴⁵ สัมภาษณ์ ปกรณ์ พงศ์จันทร์เสถียร อายุ 62 ปี, วันที่ 15 มีนาคม 2545.

⁴⁶ สัมภาษณ์ ไสว สุวรรณพยัคฆ์ อายุ 49 ปี, วันที่ 18 มกราคม 2545.

* คำนวณจากผลผลิตข้าวของจังหวัดพัทลุงใน พ.ศ. 2532 ซึ่งให้ผลผลิตเฉลี่ย 369 กิโลกรัมต่อไร่ (สถิติการเกษตรของประเทศไทย ปีเพาะปลูก 2532/2533)

วิธีการคำนวณต้นทุนการผลิตข้าวต่อ 1 เกวียน

ผลผลิต 369 กก.	ใช้พื้นที่เพาะปลูก	1 ไร่
----------------	--------------------	-------

ผลผลิต 1,000 กก. (1เกวียน)	ใช้พื้นที่เพาะปลูก 1,000 ÷ 369 =	2.71 ไร่
----------------------------	----------------------------------	----------

พื้นที่ 1 ไร่	ใช้ต้นทุนการผลิต	1,345 บาท
---------------	------------------	-----------

พื้นที่ 2.71 ไร่	ใช้ต้นทุนการผลิต 1,345 × 2.71 =	3,645 บาท
------------------	---------------------------------	-----------

เพราะจะนั่น ต้นทุนการผลิตของข้าวใน พ.ศ 2532 เท่ากับ 3,645 บาทต่อเกวียน.

⁴⁷ สำนักงานพัฒนาชีวิตริมแม่น้ำพัทลุง, ข้อมูลการตลาดจังหวัดพัทลุง, 2533, เอกสารอัดสำเนา, หน้า 48.

⁴⁸ รายงานภาวะเศรษฐกิจและภาระเงินภาคใต้ปี พ.ศ. 2533, 2535, 2536, 2537, 2538, 2539.

⁴⁹ เสวนากลุ่มชาวนาตำบลแพรภูษา, วันที่ 14 มีนาคม 2545.

⁵⁰ เวทีข้าวบ้านเรื่อง “เศรษฐกิจชาวนาลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา”, วันที่ 31 มีนาคม 2545.

⁵¹ เสวนากลุ่มชาวนาตำบลจองถนน, วันที่ 15 มีนาคม 2545.

⁵² สำนักงานพัฒนาชีวิตริมแม่น้ำพัทลุง, ข้อมูลการตลาดจังหวัดพัทลุง, 2536, เอกสารอัดสำเนา, หน้า 13.

⁵³ สัมภาษณ์ ผัด ฝ่าัญ อายุ 49 ปี, วันที่ 7 ตุลาคม 2544.

⁵⁴ เวทีข้าวบ้านเรื่อง “เศรษฐกิจชาวนาลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา”, วันที่ 31 มีนาคม 2545.

⁵⁵ จรุณ หยุทธง, เรื่องเดิม, หน้า 200 — 209.

⁵⁶ เวทีข้าวบ้านเรื่อง “เศรษฐกิจชาวสวนยางพาราลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา”, วันที่ 12 พฤษภาคม 2545.

⁵⁷ แหล่งปลูกยางพารา, เอกสารอัดสำเนา, หน้า 2.

⁵⁸ รัตน์ เพชรจันทร์, ยางพารา (พระนคร: มงคลการพิมพ์, 2514), หน้า 57.

⁵⁹ พระราชบัญญัติกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง พ.ศ. 2503 แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2505

ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2518.

⁶⁰ เรื่องเดียวกัน.

⁶¹ ธนากร เกี้ยด科教, ผลกระทบของนโยบายการคลังต่อประสิทธิภาพในการผลิตยางธรรมชาติของไทย (วิทยานิพนธ์เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2530), หน้า 41 และงั้นขี้ ลาวร้อน, การตลาดสินค้ายางธรรมชาติของประเทศไทย: ศึกษาเฉพาะกรณีในจังหวัดสงขลาและยะลา (วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2522), หน้า 11.

⁶² สัมภาษณ์ แอบ อุ้รัตน์ อายุ 80 ปี, วันที่ 20 ตุลาคม 2544. และ เสวนากลุ่มชาวสวนยางพารา ตำบลตระโหมด, วันที่ 26 เมษายน 2545.

⁶³ สำนักงานพัฒนาชีวิตริมแม่น้ำพัทลุง, ข้อมูลการตลาดจังหวัดพัทลุง, 2535, เอกสารอัดสำเนา, หน้า 63.

⁶⁴ สำนักงานพัฒนาชีวิตรังหัดพัทลุง, ข้อมูลการตลาดจังหวัดพัทลุง, 2535, เอกสารยืดสำเนา, หน้า 63.

⁶⁵ สำนักงานกองทุนส่งเสริมการทำการทำสวนยาง, รายงานการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของชาวสวนยางปี พ.ศ. 2531 (กรุงเทพฯ: กองทุนส่งเสริมการทำการทำสวนยาง, 2531), หน้า 14.

⁶⁶ เสวนาคุณชาวสวนยางพาราดำเนินลุ่งหัวง, วันที่ 4 พฤษภาคม 2545 และ เสวนาคุณชาวสวนยางพาราดำเนินลดะโนมด, วันที่ 26 เมษายน 2545.

⁶⁷ สำนักงานกองทุนส่งเสริมการทำการทำสวนยาง, เรื่องเดิม, หน้า 30.

⁶⁸ เทพีขาวบ้านเรื่อง “เศรษฐกิจชาวสวนยางพาราลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา”, วันที่ 12 พฤษภาคม 2545, สัมภาษณ์ พรีม นันทรัตน์ อายุ 82 ปี, วันที่ 23 เมษายน 2545, เสวนาคุณชาวสวนยางพาราดำเนินลดะโนมด, วันที่ 26 เมษายน 2545 และ เสวนาคุณชาวสวนยางพาราดำเนินลุ่งหัวง, วันที่ 4 พฤษภาคม 2545.

⁶⁹ เสวนาคุณชาวสวนยางพาราดำเนินลดะโนมด, วันที่ 26 เมษายน 2545.

⁷⁰ เทพีขาวบ้านเรื่อง “เศรษฐกิจชาวสวนยางพาราลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา”, วันที่ 12 พฤษภาคม 2545.

⁷¹ พินิจ เสตอ่อนวงศ์, รวบรวม “รายงานการศึกษาภาวะความต้องใช้ยางพารา,” สอดดิย่างธรรมชาติ ยางสังเคราะห์ และเนื้อที่ปลูกยางพารา ปี 2544 (กรุงเทพฯ: กองทุนส่งเสริมการทำการทำสวนยาง, 2544), หน้า 7.

⁷² สัมภาษณ์ พร้อม ศิริเพ็ชร อายุ 70 ปี, วันที่ 20 ตุลาคม 2544.

⁷³ สัมภาษณ์ พิเชษฐ์ วนาพิทักษ์วงศ์ อายุ 82 ปี, วันที่ 10 ตุลาคม 2544.

⁷⁴ เสวนาคุณชาวสวนยางพาราดำเนินลดะโนมด, วันที่ 26 เมษายน 2545, และสัมภาษณ์ แอบ อุไรรัตน์ อายุ 80 ปี, วันที่ 20 ตุลาคม 2544.

⁷⁵ เสวนาคุณชาวสวนยางพาราดำเนินลดะโนมด, วันที่ 26 เมษายน 2545.

⁷⁶ สัมภาษณ์ จัน ศรีรัตน์ อายุ 73 ปี, วันที่ 8 ธันวาคม 2544.

⁷⁷ สัมภาษณ์ พิเชษฐ์ วนาพิทักษ์วงศ์ อายุ 82 ปี, วันที่ 10 ตุลาคม 2544.

⁷⁸ สัมภาษณ์ ถัน สังข์สุวรรณ อายุ 86 ปี, วันที่ 10 ตุลาคม 2544.

⁷⁹ เสวนาคุณชาวสวนยางพาราดำเนินลดะโนมด, วันที่ 26 เมษายน 2545.

⁸⁰ สัมภาษณ์ ถัน สังข์สุวรรณ อายุ 86 ปี, วันที่ 10 ตุลาคม 2544.

⁸¹ เทพีขาวบ้านเรื่อง “เศรษฐกิจชาวสวนยางพาราลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา”, วันที่ 12 พฤษภาคม 2545.

⁸² สัมภาษณ์ พิเชษฐ์ วนาพิทักษ์วงศ์ อายุ 82 ปี, วันที่ 10 ตุลาคม 2544 และถัน สังข์สุวรรณ อายุ 86 ปี, วันที่ 10 ตุลาคม 2544.

⁸³ สมยศ ทุ่งหว้า, เรื่องเดิม, หน้า 88.

⁸⁴ เสวนาคุณชาวสวนยางพาราดำเนินลุ่งหัวง, วันที่ 4 พฤษภาคม 2545.

⁸⁵ สัมภาษณ์ วรกิจ ศรีวุฒิชัย อายุ 86 ปี, วันที่ 28 กันยายน 2544.

⁸⁶ สัมภาษณ์ พิเชษฐ์ วนาพิทักษ์วงศ์ อายุ 82 ปี, วันที่ 10 ตุลาคม 2544.

⁸⁷ สัมภาษณ์ วรกิจ ศรีวุฒิชัย อายุ 62 ปี, วันที่ 28 กันยายน 2544.

⁸⁸ สัมภาษณ์ จิตรา เพชรบูรณ์ อายุ 73 ปี, วันที่ 28 กรกฎาคม 2544, วรกิจ ศรีวุฒิชัย อายุ 62 ปี, วันที่ 28 กันยายน 2544 และพิเชษฐ์ วนาพิทักษ์วงศ์ อายุ 82 ปี, วันที่ 10 ตุลาคม 2544.

⁸⁹ สัมภาษณ์ ประมวล มะลิลา อายุ 66 ปี, วันที่ 28 กรกฎาคม 2544, วรกิจ ศรีวุฒิชัย อายุ 62 ปี, วันที่ 28 กันยายน 2544, พิเชษฐ์ วนาพิทักษ์วงศ์ อายุ 82 ปี, วันที่ 10 ตุลาคม 2544.

⁹⁰ เจมศักดิ์ ปืนทอง บรรณาธิการ, วิವัฒนาการของการนูกเบิกที่ดินทำกินในเขตป่า พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพฯ: สถาบันขุมขนท้องถิ่นพัฒนา, 2535), หน้า 342.

⁹¹ รัตน์ เพชรจันทร, เรื่องเดิม, หน้า 502 — 503.

⁹² แนวพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรจังหวัดสงขลา ปี พ.ศ.2529, เรื่องเดิม, หน้า 97 และแนวพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรจังหวัดจังหวัดพัทลุง ปี พ.ศ.2529, เรื่องเดิม, หน้า 77.

⁹³ เทพีขาวบ้านเรื่อง “เศรษฐกิจชาวสวนยางพาราลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา”, วันที่ 12 พฤษภาคม 2545.

- ⁹⁴ แนวพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรจังหวัดสงขลา, 2531, เอกสารอัดสำเนา, หน้า 84.
- ⁹⁵ สถาบันวิจัยยาง กรมวิชาการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, ข้อมูลยางพารา, เอกสารอัดสำเนา, หน้า 23.
- ⁹⁶ เทศบาลบ้านเรื่อง “เศรษฐกิจชาวสวนยางพาราลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา”, วันที่ 12 พฤษภาคม 2545.
- ⁹⁷ “สถิติยางประเทศไทย” 30 (2544) หน้า 2, อ้างใน พินิจ เสื้อท่อนวงศ์, เรื่องเดิม, หน้า 159.
- ⁹⁸ กจช.พน. 0301.11.9.4/1 (ปีก 3) หนังสือจากผู้ว่าราชการจังหวัดราธิวาสถึงรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเศรษฐกิจ (24 กุมภาพันธ์ 2510), การประชุมเรื่องการแก้ไขภาระค่าใช้จ่ายพาราตกต่ำ.
- ⁹⁹ กจช.พน. 0301.11.11.2/6 เรื่องการหาทางบรรเทาความเดือดร้อนเนื่องจากราคายางพาราตกต่ำ.
- ¹⁰⁰ กจช. พน. 0301.9.4/1 (ปีก 2) รายงานการประชุมเรื่องการแก้ไขภาระค่าใช้จ่ายตกต่ำของสำนักงาน ก.ส.อ. (วันที่ 16 มีนาคม 2510), หน้า 166.
- ¹⁰¹ อัตรากิจ นาดสกุล, แนวคิดเศรษฐกิจชุมชน ข้อเสนอทางทฤษฎีในบริบทด่างสังคม (กรุงเทพฯ: สถาบันวิถีธรรมศิริ, 2544), หน้า 48.
- ¹⁰² สุวรรณ พิพากุล และสุภาพร เหลืองญาธิ, ประวัติการผลิตและการใช้ยาง (สงขลา: ศูนย์วิจัยยางหาดใหญ่, 2518), หน้า 7.
- ¹⁰³ “กรมศุลกากร” อ้างใน นันดา แก้วสุวรรณ, พัฒนาการของการผลิตและการค้ายางพาราในภาคใต้ของไทย พ.ศ. 2488-2516 (วิทยานิพนธ์อักษรศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2537), หน้า 103.
- ¹⁰⁴ “สถิติยางประเทศไทย”, 30 (2544) หน้า 2, เรื่องเดิม, หน้า 164.
- ¹⁰⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้าเดียวกัน.
- ¹⁰⁶ สถาบันวิจัยยาง, ข้อมูลยางพารา, เอกสารอัดสำเนา, หน้า 63.
- ¹⁰⁷ มนติกุล (27 กันยายน 2533) หน้า 1-2 อ้างใน ภูวดล ทรงประเสริฐ, เรื่องเดิม, หน้า 172.
- ¹⁰⁸ สถาบันวิจัยยาง, เรื่องเดิม, หน้า 64.
- ¹⁰⁹ รายงานการวิจัยของสถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อ้างใน ส่วนวิจัยเศรษฐกิจ ธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด, ตลาดยางธรรมชาติของไทย, (กรุงเทพฯ: ธนาคารไทยพาณิชย์, 2528), หน้า 21.
- ¹¹⁰ ส้มภาษณ์ พริม นันทรัตน์ อายุ 82 ปี, วันที่ 23 เมษายน 2545.
- ¹¹¹ ส้มภาษณ์ วรรตน์ บุนจันทร์ อายุ 69 ปี, วันที่ 26 เมษายน 2545.
- ¹¹² ส้มภาษณ์ พริม นันทรัตน์ อายุ 82 ปี, วันที่ 23 เมษายน 2545.
- ¹¹³ ส้มภาษณ์ พริม นันทรัตน์ อายุ 82 ปี, วันที่ 23 เมษายน 2545.
- ¹¹⁴ ส้มภาษณ์ ดาวร เรื่องราวนวนนา อายุ 55 ปี, วันที่ 22 พฤษภาคม 2545.
- ¹¹⁵ ส้มภาษณ์ วรกิจ ศรีรุ่งข้าวญี่ปุ่น อายุ 62 ปี, วันที่ 28 กันยายน 2544.
- ¹¹⁶ ส้มภาษณ์ วรกิจ ศรีรุ่งข้าวญี่ปุ่น อายุ 62 ปี, วันที่ 28 กันยายน 2544.
- ¹¹⁷ ส่วนวิจัยเศรษฐกิจ ธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด, เรื่องเดิม, หน้า 20.
- ¹¹⁸ ส้มภาษณ์ พริม นันทรัตน์ อายุ 82 ปี, วันที่ 23 เมษายน 2545.
- ¹¹⁹ ว่าที่ร้อยตรี บุญมี แป้นจันทร์, นักวิชาการสองคราท์สวนยาง สำนักงานกองทุนส่งเสริมการทำสวนยางจังหวัดสงขลา เขต 1, การทำธุรกิจชี้อย่างน้ำยางสดของกลุ่มพัฒนาเจ้าของสวนยางสองคราท์, เอกสารอัดสำเนา, ไม่มีเลขอหน้า.
- ¹²⁰ สำนักงานกองทุนส่งเสริมการทำสวนยาง, เรื่องเดิม, หน้า 45.
- ¹²¹ สุจิต พรมเดช, “กลไกราคายางในประเทศไทยและผลกระทบจากการรวมกลุ่มขายยาง” วารสารยางพารา, 2, 2, (2524), หน้า 74 — 75.
- ¹²² ส้มภาษณ์ ดาวร เรื่องราวนวนนา อายุ 55 ปี, วันที่ 22 พฤษภาคม 2545.
- ¹²³ ภูวดล ทรงประเสริฐ, เรื่องเดิม, หน้า 171.
- ¹²⁴ ส่วนวิจัยเศรษฐกิจ ธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด, เรื่องเดิม, หน้า 28 — 29